

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

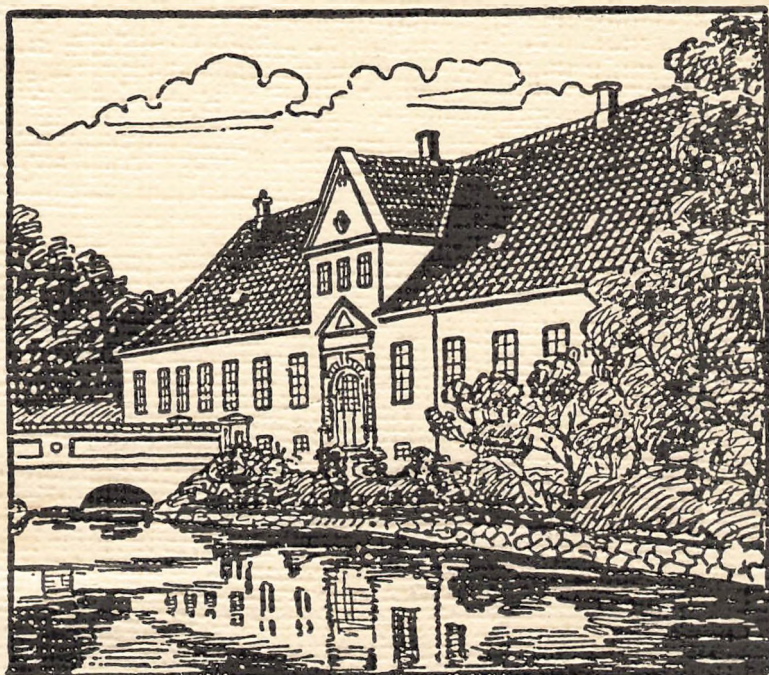
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

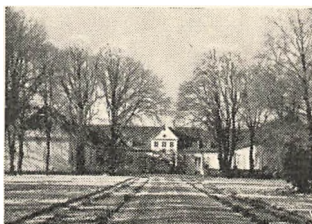
ST. RESTRUP HUSMANDSSKOLE

AARSSKRIFT

1957

ST. RESTRUP HUSMANDSSKOLE

AARSSKRIFT
1957

REDIGERET AF
LÆRER S. B. RIIS-VESTERGAARD
ST. RESTRUP

AALBORG
AALBORG AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI
MCMLVII

Det dejligste flag

*Jorden er broget. Den flammer af flag,
en farvefanfare i solskinnets dag.*

*De blafrer i blæsten med smældende pragt
og forkynder nationernes storhed og magt:
Ret eller uret, det gælder min sag,
mit rige, mit flag.*

*Men det dejligste flag paa den levende jord
er det brogede barnetøj trukket paa snor.
Tyst løfter det højt over fjendskab og had
et banner som ikke vil skille os ad.
Det ompænder kloden fra linie til pol
som livets symbol.*

*Jeg har mødt det i Lapmarkens lysende nat
mellem koternes kegler og stormkrøget krat.
Det har vajet paa havet i solopgangsglød
over miners og u-baadens lurende død.
Det flagrer fra pampaens fattigste skur
mod sydens azur.*

*Og jeg saae det i Danmark i februarsskær
mellem kulsorte knudrede kirsebærtrær,
hvor det fangede foraarets spædeste lys
som et farverigt bud om at livet fornys.
Den selvsamme fane for groende ting
alverden omkring.*

*Maa det samle den søndrede verden en dag,
det brogede børnetøjs fligede flag,
forene den stridende lidende jord
under livsviljens tegn om det frodige flor
af enkle og evige glæder der bor
i livet som gror.*

Frihed - Lighed - Udsyn

Statskonsulent Roar Skovmand

Ved indvielsen af de nye bygninger paa elevmødedagen søndag den 14. juli var statskonsulent, dr. phil. Roar Skovmand indbudt og holdt en festtale, som vi har faaet tilladelse til at bringe i referat, da dr. Skovmand talte uden manuskript. Efter at have bragt en hilsen fra undervisningsministeriet og udtalt sin glæde over at være til stede ved denne indvielsesfest, fortsatte dr. Skovmand:

Som dreng var jeg engang ude paa en spadseretur med min far i en smuk egn, der var meget rig paa gamle mindesmærker. Min tidligt vakte historiske sans bevirkede, at denne spadseretur og samtalen med min far om, hvad vi saa, har prentet sig meget stærkt og klart i min hukommelse. I samtalens løb spurgte jeg min far: „Hvad vil engang komme til at staa som vor tids mindesmærker?“ – „Jeg tror, det vil blive vore skoler,“ svarede han.

Jeg tror, min far vil faa ret. Der bygges i vor tid skoler som aldrig før, Store skoler, monumentale, og nogle vil mene for flotte. Men er det ikke rimeligt, at mødestedet for fremtidens liv bliver fornemt? Mange af disse skoler bliver udstyret mere med fremtiden for øje end for at imødekomme øjeblikkets krav. Og mange vil mene, at de udstyres for dristigt. Men svaret maa blive: Det er de folks opgave, som bygger skoler, at gaa foran og forudse de krav, der vil blive stillet, saa de kan imødekommes, naar de melder sig.

I St. Restrup staar nutidens monument, skolen, nu side om side med renaissancetidens: rigmandspalæet.

Der kan skimtes en vældig idé bagved dette. Det mest iøjnefaldende er den sociale lighedsidé: der er flere nu, der har det godt, end der var dengang. Nu samles hundreder, hvor det før var forbeholdt en faatallig, privilegeret klasse at færdes. Men det, der var fundamentet under den gamle overklasses tilværelse: undertrykkelsen af de mange, var uholdbart. Der er noget symbolsk i dette, at det gamle palæ bogstavelig talt „svømmer i suppedasen“ paa faskiner i sumpens mudder, mens den nye skole har rammet lange betonpæle gennem mudderet ned til den faste undergrund.

St. Restrup ligger i en egn, der er rig paa historiske minder, ikke mindst fra vikingetiden. Paa den anden side af fjorden, ved Lindholm høje, er man i færd med at udgrave et af de mest storslaaede fund fra denne tid, den gamle gravplads med de hundreder af vikingegrave, og mod vest ligger Aggersborg, et af de borganlæg fra samme periode, som vi har fundet magen til i Fyrkat ved Mariager og Trelleborg ved Slagelse, som jeg som ung havde den store glæde at være med til at fremdrage under Poul Nørlunds ledelse. Det stykke historie, som jeg her var med til at fremdrage, har perspektiv til vore dage og til St. Restrup i dag. Som skolen bogstaveligt bæres af piller, bæres skolelivet af piller, tre solide piller, som vi genfinder under vikingernes tilværelse.

Den første af disse piller er: ligheden. De gamle vikinger var alle lige inden for fællesskabet. Da Rollo landede med sine normanner i Nordfrankrig, og kystvagten raabte til dem: Hvem er I, og hvem er jeres fører? var det karakteristiske svar: Vi har ingen fører, for vi er alle lige.

Alle lige! Det vil sige: under samme ansvar. Det er det samme ideal, der ligger bag højskole- og husmandsbevægelse. Dette aarhundrede har set store fremskridt i retning af større lighed, men endnu er der et stort fremskridt i retning af større lighed, men endnu er der et stort arbejde at gøre, maaske det største, arbejdet for arbejdere og husmænd, udtalte Viggo Hørup ved det gamle aarhundredes slutning. Der er siden Hørups dage

gjort gode fremskridt paa disse to omraader. Husmandsskolen i dag staar som et synligt bevis herfor.

Men lighedsidealet kan drives saa vidt, at det krænker frihedsidealet, den næste af de solide piller, der bar vikingernes saavel som vor tilværelse, og som det er mit ønske ogsaa maa bære skolelivet her i St. Restrup. „Frihed“ var sammen med „Lighed og broderskab“ den franske revolutions bannermærke. Men kender man lidt til den franske revolutions forudsætninger, vil man vide, at frihedselementet var vokset frem under stærk indflydelse fra England. Og i Englands historie kan frihedslinien især føres hen til det omraade, der gaar under navnet Danelagen, d. v. s. det omraade, hvor de gamle nordiske vikinger bosatte sig omtrent paa samme tid som normannerne i Frankrig. Frihedsideen er ikke noget, vi blot har taget i arv fra den franske revolution. Det er en gammel nordisk arv: Frimands ret at sige sin mening frit. Naar man i Norden gør indgreb i denne frihedsret, er man ude at svømme værre end den gamle skole paa sine faskiner. Men vi ved ogsaa i Norden, at friheden har sin selvgivne grænse: krænkelsen af andres tilsvarende frihedsret. Det var derfor betænkeligt, at det for saa mange blade var godt stof, at der i St. Restrup fornylig blev sagt ting, der ikke var gængs mening, og at der fra visse sider blev lagt op til repressalier mod skolen paa baggrund heraf. Man burde i langt højere grad have lagt mærke til en artikel i St. Restrups aarsskrift fra i fjor, en artikel, der vakte en del opmærksomhed inden for højskolens egen kreds, og hvori forstander Haugaard slog til lyd for større udsyn og forpligtethed over for dem, der ude i verden har det værre end vi. Der er heri vist signaler, der bør hilses med glæde.

Frihed og lighed var de to af de tre piller, som jeg vil ønske maa bære St. Restrup husmandsskole. Den tredje er ikke broderskab, som man maaske kunde vente. Med broderskab forholder det sig saadan, at det er noget subjektivt og meget følelsesbetonet, der har sin ret, men som daarligt kan fremholdes som idé. Derfor vil jeg ønske, at den tredie pille under skolen maa være: udsyn.

Forældet aldrig - - -

(Efter opskrift til en tale ved indvielsen af de nye bygninger ved elevmødet.)

I 1907 skrev Jakob Knudsen til indvielsen af Roskilde højskole, hvor hans gode ven Thomas Bredsdorff var forstander, sangen: Her rejses en skole som mange før. Heri forekommer linien: Forældet aldrig blev livets tale. Den staar i højskolesangbogen nr. 259 og vil være de fleste af jer bekendt. Hvis ikke, saa læs den igennem, før I gaar videre; saa er jeg fri for at spille plads til citater.

Jakob Knudsen regnes for en af vor højskoles mest ærlige mænd og derfor ogsaa en af dens mest kritiske mænd. Han var altid paa vagt overfor den tilbøjelighed, der har været danske højskolefolks største skødesynd: letsindig omgang med store ord. Og han blev højskolens revser som ingen andre inden for dens mure, ja, næppe heller nogen udenfor, og dem har der ellers været en del af. Derfor kunde det heller ikke undgaas, at han fik mange af sin tids højskolefolk paa nakken, for han skaanede ingen, end ikke sine venner. Adskillige af dem maatte staa model til personer i hans bøger. Han var haard og ubarmhjertig overfor alt højskolebavl og -savl og forsamlingshalleluja. Om han gjorde højskolen skade eller gavn dermed, er ikke let at sige. Inden for kredsen gjorde han vel gavn. Men hans bøger læstes jo ogsaa af andre, der naturligt ud fra „afsløringerne“ sluttede: Ja, saadan er de netop, de venstregrundtvigianere: selvglade, overåndelige, forlorne og forløjede.

Men det ejendommelige var jo, og det kunde man godt hefte sig lidt mere ved, end man undertiden gør, at han alle dage følte sig bundet til og af højskolen og dens gamle tale. Der var noget ved den, som han ikke kunde slippe, eller maaske rettere: som ikke kunde slippe ham. For trods alle dens fejl havde den en gerning at gøre. Og trods alt det komiske og stymperagtige, han

kan finde hos dens smaa tjenere med de store ord, saa kan han ikke andet end undre sig over at „aanden kan bruge dem“. Det er det, der er det centrale i hans skildring af højskoleforstanderen i „Gjæring og Afklaring“, og ikke afsløringerne af hans pjattethed. Ja, det er forunderligt – og forargeligt! Men gudskelov for det, ellers saa det tit sølle ud.

Sangen er som sagt skrevet til indvielsen af en ny højskole. Men netop paa den tid rykkede ogsaa en ny generation af højskolefolk ind paa de danske højskoler. Og til dem hørte Bredsdorff. Generationen forud havde i sin tale været præget af nederlaget i 64 og den danske selvbesindelse paa baggrund heraf. De gamle myters billedtale havde været et kraftigt middel i denne selvbesindelsesproces, en besindelse paa det menneskelige i det folkelige skikkelse. Den nye generation talte om „Danmarks hjælpeklæder“ og lukkede op til en videre verden: „Vinduet mod vest“. Jakob Knudsen hilser i sangen den nye højskole velkommen, ikke som den, der kasserer det gamle, men tværtimod fornyer det. De kendte sange vil lyde med fornyet klang, tør han sige. Og sangen munder ud i en opfordring, eller maaske snarere opmuntring, til at holde fast ved den livets tale, der aldrig ældes, og som for ham var det, der trods generations-skifter i højskolen maatte og skulde være det blivende.

Højskolen er ogsaa i vore dage inde i et generationsskifte. Nye klange høres. Saa nye, at vi, der er vokset op i og med den ældre højskole, godt kan blive betænkelige ved, om det nu ogsaa er den gamle tale, vakt af dvale med fornyet klang; eller om man simpelthen og bevidst smider den gamle tale paa porten som forældet.

Hvad er det for noget med den livets tale, der aldrig ældes? Er det mon dette her med Grundtvigs noksom bekendte „levende ord“, snakkesalighed kontra trykssvæerte? Hvad har Grundtvig sagt, og hvad har han ikke sagt? Og hvad har han mon ment? Det forskes der svært i i disse aar. Der skrives saagar doktorafhandlinger paa den gamle. Om videnskaben saa kan fange det levende ord ud af Grundtvigs efterladte trykssvæerte, skal jeg lade være usagt. Dette med trykssvæerte eller ikke er vist ikke saa væsentligt, som det undertiden gøres til. Og om der kan komme en fornyelse af højskolen gennem denne forskning, idet

man saa at sige vil være i stand til at udkrystallisere „den rigtige“ folkehøjskole, det tør jeg heller ikke spaa om. Det er slet ikke saa vanskeligt ud fra skrifterne at paavise, at „den rigtige“ højskole aldrig har eksisteret, saadan som Grundtvig „pegede paa den“. Den blev jo afsporet af andre; velmenende folk, der greb ideen og vandede den ud i forskellige særdeles agtværdige og hæderlige formaals tjeneste, og dens friske luft blev snart fimset til af de gudelige forsamlinger, blandt hvilke højskolen især havde succes, og som førte gudeligheden med ind i skolen med det resultat, at der stadig synges morgensang og bedes bordbøn, naar der staar varm mad paa bordet, men ikke for mellemvader. Der er dem, der vil mene, at vi i grunden først nu staar overfor at kunne realisere „den rigtige“ højskole, og det er jo nok muligt. Der er bare det, at det slet ikke er saa entydigt, hvad man skal forstaa ved den rigtige grundtvigske højskole, for Grundtvig har til forskellige tider og ved forskellige lejligheder sagt slet ikke saa lidt om, hvad han forestillede sig. Der er stof nok at øse af for alle afskygninger. Det skal vist være en mærkværdig skole, der ikke paa et eller andet punkt kan paaberaabe sig netop at have forstaaet Nikolaj Frederik. „Sig mig, hvilket aarstal i Grundtvigs liv du hefter dig ved, saa skal jeg sige dig, hvem du er“, har et vittigt hoved sagt med en let omskrivning af et gammelt ordsprog. Naa, men den danske folkehøjskole er jo ikke bare Grundtvig; den er ogsaa et stykke historie, en levende tradition, selv om den er blevet erklæret for et musæum og dens folk for kustoder. Og hvis vi skulde have ventet paa „den rene grundtvigske højskole“, kunde vi nok have faaet lov at vente længe. Hvis ikke andre end han selv havde taget fat og begyndt at bygge disse mærkelige smaaskoler, puslingeværk i forhold til Grundtvigs egne gigantprojekter, saa havde det set skidt ud med folkehøjskolen i Danmark. For det var jo andre, der tog fat og byggede smaaskoler af forskellig karakter og med forskellige smaa særformaal. Ikke uden en vis skepsis saa Grundtvig dem skyde op. Hvad var det for eksempel for noget, denne Chr. Kold havde for paa Fyn? Naa, Kold besøgte ham og fik hans velsignelse plus en del penge. Og selv fik han paa sine gamle dage en beskeden lille højskole paa „Marielyst“ i København, til hvis aabning han skrev san-

gen: Hvad solskin er for det sorte muld. Og hvis vi skal prøve at komme paa sporet af den livets tale, der aldrig ældes, kan det godt ske, det er lige saa klogt at tage denne sang frem sammen med andre, der er blevet sunget fra generation til generation i alle danske højskoler, i stedet for at formulere dogmer paa Grundtvigs egentlige højskoleskrifter fra forskellige perioder i hans liv. Jeg nævner i flæng: Der skinner en sol --, Et jævnt og muntert --, Menneskelivet er underligt --, Ingen har guldaarer fældet --, Er skole for andre end pilt og pog --, Er lyset for de lærde blot --. At udlægge dem skal jeg afholde mig fra. Men mon ikke de af sig selv giver en fornemmelse af, at den „livets tale“, der har baaret højskolen, jo ikke er en tale om bestemte emner eller fag, men en tale, der er udsprunget af et syn, der har givet liv til ogsaa emner og fag. „Ved ordets magt“. Jeg tør ikke sige „kun“; det er der nogen, der mener.

Og hvad er det saa for et syn? Ja, det er jo ikke saa lige til at forklare, fordi vi bevæger os i et plan, hvor der nok kan føres et vidnesbyrd, men ikke saa godt gives udredninger. „Med øjet, som det skabtes, himmelvendt, lysvaagent for alt skønt og stort heneden, men med de dybe længsler velbekendt, kun fyldestgjort i glans fra evigheden“. Nu er himmelvendte øjne og dybe længsler noget farligt noget, fordi det saa let kan blive til alt andet end et jævnt og muntert, virksomt liv paa jord: himmelstræb og hverdagsflugt, privat sjæleri og selvkredsende optagethed af at faa frelst sit eget lille beskidte jeg i stedet for en forpligtet gang i ædle fædres spor med lige værdighed i borg og hytte. Bundethed, forpligtethed overfor dette liv var for Grundtvig det, der gav al tale om Gud og evighed realitet: „Er os tomme ord og lyde eget folk og fædres land, ved vi ej, hvad de betyde, mer end mængde muld og strand, tant er og hvert ord vi tale om Guds riges bjerg og dale, om Guds folk og menighed.“ Livet skal ikke være en triviell, banal, ligegyldig affære, der kan gaa ad Hekkenfeldt til eller lade være, som det nu vil arte sig, men en tilværelse, hvor noget skal lykkes, fordi man er bundet til det og vil staa og falde med det. Det var den bundethed, de gamle højskolefolk havde i sigte, naar de talte om at „vække“. Og naar vi højskolefolk saa tit paa aabningsmøder og ved lignende lejligheder staa og taler om, at vi vil

hjælpe eleverne til at træffe deres valg mellem livets rige og grusomme muligheder, saa er det i grunden ikke rigtigt. Det er ikke helt det, vi vil. For det er ikke os mennesker, der skal vælge, men det er livet selv, der skal fange os ind. Med det, man selv har valgt, forholder det sig jo desværre saadan, at man ofte og let under et eller andet paaskud skiller sig af med det igen, naar man ikke mere har brug for det. Og det kan være yderst praktisk og saare nødvendigt. Men det behøves der ikke for fem flade øre vækkelse til for at erkende. Men oplever man, at livet selv har valgt én, saa er man uhjælpelig bundet, og saa opdager man, at hovedsagen ikke mere er, hvad der sejrer, men hvor man staar. I nær sammenhæng hermed forkyndes det utrætteligt: mennesket er aand! Eller rettere: „et guddommeligt eksperiment, der viser, hvordan støv og aand kan gennemtrænge hinanden“. En „mageløs, underfuld skabning“ er mennesket. Ikke bare en løjerlig fyr, der viser, hvor sindrigt et laboratorium for organisk kemi, der kan bygges, en helautomatiseret fabrik med selvregulerende tilbagekobningsmekanismer, forbilledligt konstrueret. (Men alligevel – hvordan det saa end gaar til – en i forhold til saa megen anden præcist virkende mekanik uberegnelig faktor og i samspil hermed en fejlkonstruktion!)

Mennesket af aand til forskel fra al anden skabning, skabt i Guds billede! Vil man have det syn stivet af med citater, saa kan man frit hente dem i højskolesangbogen fra de nævnte sange. Det er jo et religiøst syn paa mennesket, der er tale om, men ikke specielt et kristent. Det giver dog sig selv, at i et gammelt kristent folk maatte en tale om et jævnt og muntert, virksomt liv, der kun fyldestgøres i glans fra evigheden, aabne vej til kirken. Højskole- og menighedsliv gik derfor haand i haand. Højskolen skulde ikke give sig til at agere kirke, hvor der blev holdt prædikener – det har Grundtvig vist ogsaa sagt et eller andet sted – men „klimaet“ i højskolen maatte næsten uundgaeligt blive, som det blev, uanset hvad Grundtvig i sine højskoleteoretiske skrifter ellers maatte have sagt. Der er en del, der mener, at dette klima i vore dage bør ændres i retning af det rent verdslige. Vort folk er jo (siger mange) godt paa vej til at blive et afkristnet folk. Kirke- og menighedsliv er

i opløsning. Hvad skal vi saa gøre i den situation? „Vi skal hjælpe vore elever til rette med den ydre og indre virkelighed, de staar i“, sagde for nylig en ung højskolelærer. Det er lige saa rigtigt, som det er selvfølgeligt. Men til den indre og ydre virkelighed hører trods alt stadig, at over 90 % af vore elever er døbt, – og med garanti! – lader over 90 % af deres børn døbe. Det kan jeg ikke helt komme væk fra. Et eller andet sted er der noget galt, hvis ikke den virkelighed maa tages med ind i billedet.

Se, den tale, der føres ud fra et saadant syn, kan ikke bruge sagligt, argumenterende ord, men er baaret af den personlige overbevisnings glød, præget af det personlige engagements lidenskab, hvorfor dens ord vil synes uanstændigt store og stærke. Alt for tit er det jo nok sket, at ordene er blevet sendt ud i verden paa egen haand for at kaste glans over manden, der brugte dem. Det er derved, de er blevet kompromitterede, og det var det, Jakob Knudsen reagerede imod, og som saa mange i vor generation reagerer imod.

Vi kan nok synge: Saa hæv dig skole, og frygt kun ej! Men sandheden er jo, at vi frygter, for saa meget, men ogsaa for at bruge de gamles stærke ord. Især frygter vi at blive til grin ved at bruge dem. (Jeg er nu slet ikke i tvivl om, at de gamle ogsaa frygtede, men det var af andre grunde, herom senere). Vi er bange, og derfor bruger vi andre ord, der smager af mere nøgternhed. Jeg oplevede for ikke længe siden, at en højskoleforstander, der prøvede at sige noget om, hvad han byggede sin skole paa, og til hjælp herfor gengav de foran citerede ord af Grundtvig om støv og aand, der skal gennemtrænge hinanden, blev afbrudt af et tilraab fra en anden forstander: Ja, det er saa letkøbt at staa og sige, men forklar os, hvad du mener med det? Og det er muligvis letkøbt tale, men det er i hvert fald mere letkøbt at bringe en mand til tavshed ved at udbede sig forklaring paa dette punkt. Jeg har nævnt dette eksempel for at vise situationen i dag.

Væk med den gamle tale! En ny generation rykker ind. En ny generation af cand. jurer og cand. politter. Vidende folk med solid ballast af tal og statistik til nøgtern belysning af menneskelivet og specielt samfundslivet. Det er i sin orden, og vel-

kommen skal de være. Naa, noget nyt er det i og for sig ikke. Mange af de allerførste højskolefolk var ogsaa akademikere. Det er bare ejendommeligt, at de repræsentanter for eksakte videnskaber, der fra tid til anden er gaaet ind i højskolen, ikke saa meget er kendt for, at de bragte videnskaben med sig, som for den *maade* de medbragte den paa. Og mange af dem har tilsyneladende slet ikke brudt sig om at læsse deres viden af sig: en cand. jur. har „det nordiske“ som speciale, en civilingeniør underviser i litteratur, en anden i bibelkundskab. Hvad vil de da i den mærkelige folkehøjskole? Og hvor er skolens folk ellers kommet fra? Alle mulige mærkelige steder! Det har været folk med stor uddannelse og dannelse – og folk uden nogen af delene. Hvad *vilde* de da i den sære folkehøjskole? Ja, det ved jeg saamænd ikke, for de vilde vel hver sit. Men eet ved jeg: De *vilde* noget, vilde deres elever noget. Og se, det maa man jo ikke saa gerne ville i vore dage. For saa øver man vold mod sine medmenneskers individualitet, og det kan de træffe at tage skade af. „Hvad vil vi vore elever?“ var emnet for nogle højskolefolks møde med andre almindelig dødelige ved en sammenkomst paa Fyn. En ung højskolelærer, der maaske havde lyst til at friske lidt op paa tingene – hvad ved jeg? – udtalte sig meget skarpt mod at ville eleverne noget. For det er jo udtryk for, at man vil lave om paa dem. Og nutids unge vil ikke lade sig lave om paa, og derfor kommer de ikke paa skole, før man accepterer dem, som de er! Tilraab: Hvorfor er du saa blevet højskolelærer? Svar: Det kan jeg let sige jer. Det er, fordi det er sgu saa skægt! Lad nu saadan noget med mere af samme slags staa for, hvad det er. Men der er et ord, hvis anvendelse ikke er ualmindelig – og i fuld alvor: Vi skal acceptere hinanden, som vi er.

Vist skal vi ej! Vi skal tage hinanden, hvor vi staar. Men det er noget ganske andet. Og hvis højskolen har forsyndet sig her, saa har den forsyndet sig groft. At tage hinanden, hvor man staar, er en selvfølge, og hvis det er det, man mener med at acceptere, som man er, saa er der ikke mere at tale om. Men det er jeg bange for, at det ikke er. „*Som man er!*“ Hvad er det for et syn, der ligger bag? Det er det, der hedder: determinisme, d. v. s.. at livsprocesserne og den øvrige verden nu engang gaar,

som de ifølge deres iboende lov maa og skal gaa. Og saadan som jeg nu engang er, saadan maa jeg nu engang være, og det er der ikke noget at gøre ved. Er man determinist, ja, saa er det ærlig og redelig sag. Ud fra det syn kan der føres megen sand og rigtig tale om mennesket som biologisk væsen, kemisk fabrik, men den gamle livets tale har den intet med at gøre – selv om biologi er læren om det levende. Hvis man skal klare sig, hvad det er at holde højskole, kan man maaske gøre det ved at forestille sig, hvem man ikke vil kunne være højskolelærer sammen med. „Determinister kan jeg ikke have med at gøre“, sagde en ellers vidtfavnende højskolemand ved før nævnte møde. Jeg er tilbøjelig til at give ham ret.

Et andet af nutidens højskoleord er „aktivisering“. Vi skal aktivisere de unge. Det er det første og store bud i dag. Jeg er ikke helt blevet klar over, hvad der menes. Hvis det er det samme, som de gamle kaldte „vækkelse“, saa er højskolen stadig i sit spor. Saa er det den gamle tale – vakt af dvale. Men jeg er bange for, det ikke er saadan. De folk er meget optaget af amerikansk aktivitetspædagogik, hvis sigte er selvudfoldelse og ikke en bundethed af alt skønt og stort heneden. I en samtale med en „aktivist“ har jeg faaet at vide, at det er uanstændigt at ville „vække“, for det er et angreb paa et medmenneskes individualitet, og det er ogsaa farligt, for angreb paa individualiteten giver fortrængninger og komplekser. Det er sikkert rigtigt. Det er muligvis baade uanstændigt og farligt. Men det er ogsaa dødsensfarligt at aktivisere folk, der ikke ved, hvad de skal bruge deres aktivitet til, fordi der ingen personlighed er til at retlede den, al den stund individualitet ikke er det samme som personlighed. Individualitet er noget, der hos den enkelte kan udvikle sig indefra, mens personlighed er en tomandssag, som Jakob Knudsen udtrykker det. Personlighed er bundethed og bliver til ved samspil mellem mennesker, der vil hinanden noget, fordi de kommer hinanden ved.

Og naar man vil paastaa, at det er udtryk for storsnudethed og bedreviden at ville „vække“, saa vil jeg svare: Ja, saamænd! hvis ikke det sker i angst og bæven. For den, der vil vække, fører en tale helt og aldeles for egen regning og risiko, uden nogen ydre autoritet at støtte sig til, fordi han færdes i et plan,

hvor intet kan bevises. Og jeg vil tilføje: Meget af den tale, der i dag føres, og som omtrent lyder saadan: Vi er saa uvidende, saa uvidende! Lad os bare indrømme, at vi er lige saa uvidende som vore elever, og lad os saa gaa ned fra katederet og i vor uvidenhed sætte os blandt dem og udveksle vor uvidenhed med deres, den tale *kan* være udtryk for den allermest raffinerede storsnudethed. Hvad er det for en snak, at vi skal mødes i vor uvidenhed? Hvis vi nu mødtes med, hvad vi hver især vidste, saa var der maaske en mulighed for at blive klogere. Det vilde da blive en sølle forestilling, hvis I elever mødte os lærere uden en vis forventning om, at vi vidste et og andet, og jeg vil mene, det er komediespil, hvis vi lærere ikke vil være ved det. Jeg er selv blevet en del klogere, fordi mange af mine elever ikke har skjult, hvad de vidste. Og jeg er sikker paa, at jeg er blevet baade bedre lærer og bedre menneske, fordi de ikke har accepteret mig, som jeg er. Jeg synes selv, det er velgørende at møde folk, der tør gaa lige paa – og haardt.

Paa det møde paa Fyn, som jeg før nævnte, og hvor et par højskolefolk fik en mægtig chance for at reklamere for deres respektive skoler ved at fortælle: Hvad vil vi vore elever! var det en fornøjelse at høre, hvor imødekommende de var overfor det, der kaldtes elevernes behov paa snart sagt alle omraader – hvor i alverden de saa kender disse behov fra. Al den behovstale mishagede aabenbart en del af de tilstedeværende – forhaabentlig ogsaa de tilstedeværende fynboer, der i parentes bemærket nu skal til at bygge deres egen højskole, for pludselig raabte taleren: Hvis I ikke kan lide ordet behov, saa kald det „de dybe længsler“, saa er vi nok enige. Et befriende smil gled hen over rynkede bryn.

Men jeg er bare ikke sikker paa, at vi er enige. Ja, værre endnu: det er vist to modsatte ting, der er tale om. Behovstalen føres især fra en bestemt side: Naar saa mange sjæleligt er uharmoniske, ude af balance i vore dage, saa skyldes det, at paa en eller anden maade er et bestemt behov – eller behovsomraade – blevet „blokeret“ eller hæmmet. Det er saa opgaven at fjerne disse blokeringer og tilfredsstillende behovene, saa harmonien kan etableres. Den tale er ærlig og dækker over en realitet, i mange tilfælde en tragisk realitet. Men det er en til-

snigelse at gøre behovstilfredsstillelse til det samme som at vække de dybe længsler, der ikke har noget med *harmoni* og tilfredsstillelse at gøre, men gerne skulde blive indgangen til en *konflikt*, en kamp, hvor mennesket bliver engageret, og hvor det afgørende ikke er, hvad der sejrer, men hvor man staar. Og at kæmpe under de vilkaar er kun muligt, fordi de fyldestgøres i glans af evigheden. „Held den skole, der har tre nervesammenbrud i hver sæson!“ sagde en forstander for nylig. Jeg kunde fristes til at sige amen, hvis ikke jeg kendte lidt til, hvilken ulykke et nervesammenbrud kan være. Ordet behov er særdeles anvendeligt ud fra et biologisk syn paa mennesket. Jeg vil formode, det er et af grundordene i professor Jørgen Jørgensens: Psykologi paa biologisk grundlag. Jeg hørte i hvert fald for to aar siden J. J. definere det ubestemmelige: kulturelt fremskridt omtrent saaledes: Det største fremskridt er der, hvor de flest mulige behov tilfredsstilles hos flest mulig mennesker. Og da J. J. var sikker paa, at det i det lange løb vilde blive i Rusland, bekendte han, at han var kommunist, hvad alle vidste i forvejen. Men at det var den vej, han var gaaet, var vist en overraskelse for de fleste. Jeg indrømmer min uformuenhed i at begribe det. Skal vi endelig se mennesket fra behovsiden, synes det mig i hvert fald at være et højst unormalt biologisk væsen. Jeg synes, jeg har fantasi nok til at forestille mig, at man kan finde ud af en kats behov og tilfredsstille dem, saa den er saa helt kat, som kat kan blive. Men et menneske? Hvis behovs-tilfredsstillelse er livets maal, saa skydes maalet da vist længere og længere ud i takt med kvadratet paa opfyldelsesgradens tal – for at tale matematisk. Sandelig: „Fremad efter livets kranse, tid har vi ej til at standse!“ – og det skal gaa stærkt! Kranzen render med, og den render stærkest.

— — — — —

Det bedste, jeg kan sige om de nye højskoletoner og de nye ord, der minder saa meget om de gamle, at man er ved at kunne bilde os ind, at de dækker det samme, er, at de udspringer af trang til ærlighed. Der er blevet svindlet meget paa de gamle ord. Men det kommer mig for, at der er en ny svindel i gang. Og hvis de gamle ord er kompromitteret til højskolebrug af

ublufærdig omgang med dem, saa er de nye forlængst kompromitteret til højskolebrug af organisk kemi. Frygt er en grim ting. Men den kan drive den frygtssomme ud i det, der er grimmere.

*Saa hæv dig da skole, og frygt kun ej,
forældet aldrig blev livets tale.*

Riis-Vestergaard.

En glædelig jul og et godt nytår ønskes alle af hele familien.

Riis-V.

Fællesmarkedsplaner m. v.

Selv om trafikken mellem landene endnu ikke har naaet „sputnikske“ hastigheder, er vi dog kommet hinanden nærmere; verden (naar vi derved forstaar vor jord) er blevet mindre. Den økonomiske udvikling har gjort øget samhandel og samkvem mellem landene nødvendig. Sig selv nok-politikken, der har været ført siden den 2. verdenskrig, bliver mere og mere meningsløs. Det viser sig tydeligt, at store enheder som U. S. A. og Rusland klarer sig bedst, og vor indtræden i atomalderen kræver investeringer i de nye energiformer af astronomiske højder, som smaa lande alene umuligt magter.

Det er tanker af den art, der ligger bag den brydning i verdensøkonomien, som nu viser sig i en række forskellige planer om større økonomisk fællesskab. Tre af disse planer kan faa aktuel interesse for Danmarks vedkommende, og dem skal der her gøres rede for – af pladshensyn dog kun i grove træk.

1. Nordisk Toldunion. Der er her tale om en lempelse af samhandlen inden for de nordiske lande, som ganske vist ikke er og ikke forventes at blive overvældende stor. Men samlet udgør vi den fjerde største køber og sælger i verden, og vi er Englands største kunde.

Planen omfatter ca. 80 pct. af den nordiske samhandel, men grundet paa især norsk modstand er landbrugsvarer ikke med. De enkelte landes suverænitet berøres ikke, man har tænkt sig et nordisk raad som raadgivende organ for de enkelte landes regeringer. Der bliver altsaa ikke tale om et stort nyt administrationsapparat.

2. Frihandelsomraadet er foreslaaet af England og skal omfatte 17 europæiske lande. Der er foreslaaet toldfrihed de 17 lande imellem, mens hvert enkelt land frit kan ansætte sine toldsatser over for lande, der ikke er med i omraadet. Denne ordning kan naturligvis give visse vanskeligheder i tilfælde,

hvor der bliver tale om at reeksportere en vare til et af fri-handelslandene, som man selv har importeret fra et produktion-land uden for omraadet. Hvis ens egne toldsatser er mindre end det lands, man sender varen videre til, vil der naturligvis blive vrøvl.

Man har tænkt sig at løse denne vanskelighed paa den maade, at varen kun kan sendes videre, hvis der er sket betydelige ændringer med den – fx. for vort vedkommende, hvis importeret korn omlaves til svin.

Hvert land bevarer sin fulde suverænitet, og administrationen vil blive meget begrænset. Men ogsaa i denne plan er landbrugsvarer en undtagelse, idet England hidtil stædigt har fastholdt, at hensynet til commonwealth-landene forhindrer dem i at tage landbrugsvarerne med. De sidste dage har dog givet haab om en ændring i dette hidtil meget faste standpunkt.

3. Fællesmarkedsplanen for „de seks“ (d. v. s. Belgien, Holland, Luxemborg, Italien, Frankrig og Tyskland). Denne plan forudsætter et meget stærkt indgreb i hvert enkelt lands frihed – begyndelsen til Europas forenede stater. Man foreslaar ikke mindre end 5 forsamlinger: 1) et fælles „folketing“ paa 142 medlemmer valgt med 36 fra hvert af de store lande, 14 fra Holland og Belgien og 6 fra Luxemborg, 2) et ministerraad, bestaaende af 1 fra hvert land, men med ulige stemmeret, saadan at de tre store har 4 stemmer, H. og B. hver 2 og L. 1, 3) et raad af sagkyndige uden nationalitetshensyn, 4) fælles domstol, 5) en økonomisk og social komité. Der skal oprettes en investeringsbank med en kapital paa 1 milliard dollars til hjælp for erhvervsgrerne, som ordningen bringer i vanskeligheder, samt en paa det halve beløb til hjælp for oversøiske omraader (d. v. s. franske omraader i Nordafrika).

Efter planen skal toldsatser mellem de 6 lande bortfalde helt i løbet af 12–15 aar, idet der sker en gradvis tillempning. Men told ud mod andre lande bevares som et gennemsnit af landenes nuværende satser, hvilket vil sige en meget høj told. Der er forudsat en udjævning af levedoden inden for omraadet samt frit arbejds- og kapitalmarked. Man har endog planlagt at afsætte et beløb til flytning af arbejdskraft til egne, hvor der er mere brug for den.

I Danmark er vi nødt til at tage stilling til disse planer – vore 4½ million mennesker og vor økonomiske stilling tillader os ikke at være isoleret. Men hvilken stilling skal vi tage? Lad os se paa fordele og mangler.

1. Nordisk toldunion giver os maaske ikke overvældende økonomiske fordele, men vi vil dog staa økonomisk langt stærkere sammen med de nordiske lande end alene, og det vil ikke mindst være af stor betydning udadtil, om vi staar sammen. Vi har gennem flere generationer talt om nordisk fællesskab uden at naa videre. Fællesskabet er i dag mere nødvendigt end nogensinde, og det vil ikke forhindre vor deltagelse i frihandelsomraadet, men tværtimod styrke vor stilling. Desuden er der vel næppe noget steds i verden lande, hvor det aandelige fællesskab er mere oplagt end her.

2. Planen om frihandelsomraadet virker vist umiddelbart tiltalende paa alle, men mange er skeptiske over for dens realisering. Det er en meget stor fordel, at den tager det meste af Europa med, og den bygger ikke høje toldmure ud mod den øvrige del af verden. Den vil ogsaa med lidt held have mulighed for at komme til at dække stadigt større omraader, og den kan paa ingen maade siges at være en blok vendt mod andre.

Dens alvorligste fejl er landbrugsvarernes forbigaaelse, men kommer planen igennem vil det sikkert ikke være muligt for England i det lange løb at fastholde sit standpunkt. Lykkes det at faa landbrugsvarerne med, er det en oplagt fordel for Danmark at have baade England og vort stigende marked syd paa inden for omraadet. Fri handel – ogsaa med landbrugsvarer – saa bliver det ikke dansk landbrug, der faar det sværest.

3. Fællesmarkedsplanen er der grund til at gøre lidt mere ved, idet den gennem de sidste uger har faaet tilslutning fra titusinder af danske landmænd rundt paa landets slagterimøder – man har tilmed krævet tilslutning *straks*.

Fordelene skulle ligge i at komme med ind i et marked, hvor der er stadigt stigende befolkning og (i hvert tilfælde i en del af det – ikke først og fremmest Frankrig!) stigende velstand. I 1934 gik kun 19 % af vor eksport til omraadet. I 1956 var tallet steget til 35 %. For England var de tilsvarende tal 77 og nu 46, og man mener, at der i løbet af 1957 vil blive omtrent

lige store tal for vor eksport til England og fællesmarkeds-
omraadet. Samtidig maa dog nævnes, at oversøiske omraader,
der ikke er med, har modtaget 11 %, hvor det i 1934 kun var
2 %.

Men mon ikke man har stirret sig blind paa fordelene? Der
er ogsaa argumenter imod.

For det første er det langt fra sikkert, at landbrugsvarer kom-
mer med paa lige fod med andre. Planen aabner mulighed for,
at hvert enkelt land kan fastsætte minimalpriser paa landbrugs-
varer, og hvem garanterer os, at disse ikke bliver sat saa højt,
saa vi faar samme resultat, som vi kender alt for godt i Eng-
land – støtte til eget landbrug, som bevirker produktion nok til
selvforsyning.

For det andet vil vi faa toldsats, som bliver 9–10 gange
højere end dem, vi har i øjeblikket. Danmark har lav told ikke
mindst af hensyn til vor store landbrugseksport. En højere told
vil gøre os mindre konkurrencedygtige bl. a. paa det engelske
marked i forhold til lande, der ikke er med i fællesmarkedet.
Vi maa iøvrigt her erindre, at hvis Holland kommer med og
vi ikke, vil Hollands højere udgifter tvinge dem ud af det engel-
ske marked og dermed give større mulighed for dansk eksport
til England.

Men der er ogsaa andet end økonomi, der tæller, og som i en
grad, der grænser til uærlighed, er blevet holdt ude, naar det
gjaldt om at skaffe tilslutning til planen.

Fælles arbejdsmarked vil maaske ikke forskrække os saa
meget. Ligeftrem laviner af arbejdssøgende fra Italien, Frankrig,
Tyskland o. s. v. skal vi nok ikke vente, selv om reallønnen trods
vor forholdsvis lave beskæftigelse er betydeligt højere hos os.
Vi er vel ogsaa nogle stykker, der principielt er tilhænger af
tanken, men det er blot et spørgsmaal, om det ikke var sundere
for os at begynde med de nordiske lande.

Mere alvorligt kan det blive med den stærke tyske kapital
og vor kapitalmangel. Hvordan med vor jord, bygninger, fabrik-
ker o. s. v., hvis den tyske kapital bliver for interesseret?

Investeringsfonden, som vi selv skal yde et betydeligt bidrag
til, skal vi nok ikke vente meget af. Frankrig med sin ulykke-

lige kolonikrig og det af krigen ramte omraade i Nordafrika kommer sikkert før os.

Vi har vel ikke noget imod at hjælpe de „mere fattige“, især hvis vi i stedet kunne spare paa de militære udgifter, men hjælpen skulle nødtigt blive en stabilisering af Frankrigs overgreb i Nordafrika.

Men der er ting, der for mig at se, er endnu alvorligere end dette. Tyskland er i forbausende fart blevet førende nation i Europa og vil saa afgjort blive den helt dominerende stat i fællesmarkedet. Det under vi for saa vidt gerne Tyskland, især hvis det er et Tyskland, som har forladt den meget uheldige indstilling under nazismen. Men er det helt tilfældet?

Vi er nogle stykker, som i mellemkrigsaaarene gik stærkt ind for et forenet Europa med en overstatslig regering, idet vi mente, at det maaske kunne hindre nye alvorlige opgør. Der er vel heller ingen tvivl om, at fællesmarkedsplanens fædre som fx. den belgiske politiker Spaak har tænkt sig, at naar Tyskland og Frankrig kom med i samme union ville det være en fredshandling. Det kedelige er blot, at det i dag er en postgang for sent.

Risikoen i den nærmeste tid er ikke et opgør mellem Tyskland og Frankrig, men fronten er flyttet mod øst. Tyskland har blødende grænser øst paa – Østtyskland og Oder-Neisse – og disse omraader kommer jo netop ikke med, men fællesmarkedets begyndelse til en dannelse af forenede stater kan tværtimod blive en blok vendt mod øst og med hurtige krav om grænseændringer.

Vort ønske om et forenet Europa var ikke en kontinental blok men balance i foretagendet ved at faa hele Norden og England med. Er der ikke en vis fare for, at hvad Hitler ikke naaede med hærstyrkerne, vil nu Adenauers Tyskland naa paa en lempeligere maade under fællesmarkedet?

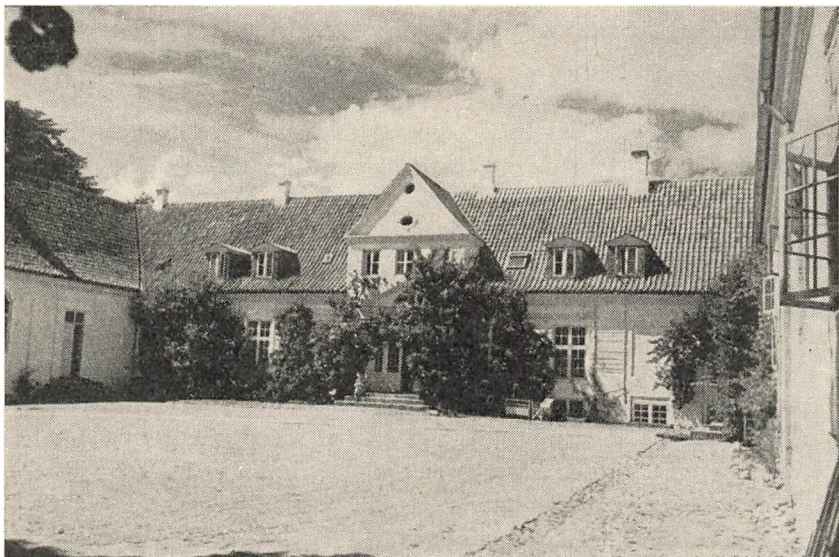
Det er ogsaa et spørgsmaal, om man i tilstrækkelig grad har overvejet, hvad det vil sige, at „de seks“ langt overvejende er katolske og dermed har en væsentlig anden livsindstilling end vi. Religionen maa være en privat sag, vil vi mene, men det er netop langt fra tilfældet i de paagældende lande, hvor den katolske kirke spiller en meget afgørende politisk rolle.

Dansk tilslutning til fællesmarkedet vil betyde, at vi mister vor nære kontakt med det øvrige Norden. Frister det andet selskab os saa stærkt, at vi er parat til dette? Eller er det ikke snarere saadan, at hvis vi endelig skal til at sætte grænser, saa maa det hellere være mod syd end mod nord? Der kan vist ogsaa være grund til at fremhæve, at der ikke er forudset muligheder for udmeldelse, hvis man først er inde i fællesmarkedet – altsaa ikke noget man kan lave om, hvis man tog fejl.

Alligevel stemmer danske landmænd som efter en snor og ønsker indmeldelse straks. Det er muligt, at forholdene kan udvikle sig saadan, at vi paa et eller andet tidspunkt bliver nødt til at træde ind. Ingen kan i dag sige det med sikkerhed. Men det er dybt beskæmmende, at saa mange hovedkulds stemmer for noget, de ikke i øjeblikket har mulighed paa langt nær at overskue konsekvenserne af.

Mon dog ikke, at en del landmænd paa vej hjem fra afstemningsmøde har tænkt ved sig selv: „Det kunne for resten være rart at vide, hvad det er, jeg har stemt for?“ Er det tilfældet, og det maa man da i det mindste haabe, saa er der kun at svare: Det er altid godt at overveje en gang eller to, før man handler.

Svend Haugaard.

Kærehave Husmandsskoles saga

Nedenstaaende er holdt som tale ved indvielsen af de nye bygninger paa elevmødedagen 14. juli.

En historisk beskrivelse maa have en begyndelse, og begyndelsen til den finder vi i Gundsømagle paa Falster 1870. Der boede en mand med kone, en flok børn og en gammel farmor paa en lille ejendom paa 8 tønder land. Manden havde lært skrædderfaget, men der var ikke arbejde nok at faa, og nu havde de saa de 8 tønder land, men de kunne heller ikke give føden til den store familie med den tids driftsmaade, saa de maatte gaa fra ejendommen og leje sig ind i et lille gammelt hus i Sullerup. Huset laa tæt op ad fattiggaarden, hvor der efter den tids skik samledes alle sognets hjælpeløse stakler, affældige gamle, forældreløse børn, fordrukne individer, sindssyge og idioter. Alle blev styret med haard haand og sat til arbejde, prygl, skrig og slagsmaal hørte til dagens orden. Børnene, der var flyttet ind i huset ved siden af fattiggaarden, frygtede denne og betragtede den som et helvede.

Der var heller ikke arbejde nok for en skrædder i Sullerup, og andet arbejde var heller ikke at faa, saa den dag kom, da familien maatte melde sig til fattiggaarden. Baade manden og konen kendte børnenes skræk for den gaard, de turde ikke sige til dem, at nu skulle de derind, men om natten, da børnene sov, bar de dem derind. Det blev en haard tid og et frygteligt slag for dem alle.

Endelig, efter længere tids forløb, kom der brev med 50 dollars fra en moster i Amerika. Det var kontante penge, nu blev de fri af fattiggaarden, lejede en husende i byen. Manden, Niels Madsen hed han, lavede en trækvogn ved hjælp af et par gamle cyklehjul og drog ud i landet som kludekrammer. De børn, der paa nogen maade kunne gøre nytte, kom ud at tjene, den næstmindste, Niels Jørgen Nielsen, var for lille og maatte blive

hjemme for at hjælpe moderen at sortere de klude, som faderen købte paa sine ture i landet, hvor han ogsaa solgte naale, traad, bændler o. lign. Det var ikke morsomt at sortere de gamle klude, som faderen kom hjem med, men moderen talte med sin dreng om, hvordan de kunne have haft det, hvis de havde været dygtigere til at passe ejendommen med de 8 tønder land. Dette hjem stod for dem alle som det tabte paradys, og det, moderen der talte med sin lille søn om, brændte sig ind i hans sind, saa han glemte det aldrig. Der skabtes spiren til en husmandsskole.

Efter at han fra 7 aars alderen havde tjent sig op gennem graderne som gaasepasser, svinevogter og kohyrde, kom han efter konfirmationen i gartnerlære forskellige steder, sidst paa Rødkilde højskole paa Møen, hvor der var en havebrugsafdeling sammen med højskolen, og der lærte han højskolen og højskolelivet at kende og fik inderlig lyst til det.

Efter en tid i Botanisk Have i København tog han i fire vintre paa Askov højskole mod at passe kakkellovne. Om sommeren var han konsulent og vandrelærer for Maribo amts frugtavlereforening. Efter vintrene paa Askov kom han som lærer paa Frederiksborg højskole hos Begtrup.

Den vaagnende husmandsbevægelse i halvfemserne, der krævede jord til ungdommen, gav Niels Jørgen, der nu havde taget navnet Klodskov – efter byen, familien nu boede i – den tanke, at nu var tiden inde til at rejse en skole for de unge, der ville have et saadant hjem; thi uden faglig dygtighed og alsidig viden om og kendskab til de forskellige bierhverv blev livet for disse unge den trølse, naadeløse fattigdom, som han havde oplevet det.

Han skrev artikler om det til bladene under navnet: "Gracchus" og sendte dem ud gennem Ritzau.

Da loven om jord til landarbejdere blev vedtaget 1899, saa han klart, hvor mangelfuld den var. Hus og jord maatte ikke koste mere end 4000 kroner. Skulle saadan en ejendom drives som almindeligt gaardbrug, ville den kun give slid og fattigdom. Han udarbejdede et historisk foredrag, hvori han paaviste, at nu var det husmændenes tur til at rejse sig i linje med landets øvrige borgere, baade økonomisk og aandeligt, men skulle dette naas, saa maatte ejeren være baade dygtig og alsidig, men hvor-

dan skulle dette naas? Der var ingen skoler, der gav en saadan undervisning, og derfor maatte en saadan skole bygges. Han havde allerede den gang udarbejdet planen for en „Husmandsskole“, omtrent som den senere blev virkeliggjort af ham.

Han rejste med sit foredrag, hvor de rejsende husmænd samledes og ellers hvor folk ville høre ham; han forlangte intet for det og fik ofte stor tilslutning, men ogsaa modstand – et sted blev der raabt: „Skal den skole ligge paa maanen, for her paa jorden er der ingen brug for den“. Han holdt masser af foredrag, men der var ingen offervilje at spore. De husmænd, der havde faaet præmie eller været paa rejse, var de mest lydhøre, og derfor søgte Klodskov landbrugsministeriets arkiv for at faa navnene paa de mænd, der i løbet af de sidste 10 aar var bevilget præmie eller husmandsrejse. Der var 10.000 adresser. Klodskov, sammen med en broder, skrev til dem alle, det var næsten en vinters arbejde. Foredraget var trykt og blev sendt med. Klodskov skrev: Send 5 kr., saa er De medejer af husmandsskolen, og hvis 10.000 sender hver 5 kr., saa er skolen sikret.

Der kom masser af svar, men faa 5 kr., altsaa mislykket.

Det var et haardt slag for ham. De penge han gennem aarene havde sparet sammen, var nu brugt hver skilling. Skulle hans aarelange kamp være helt forgæves og hans drøm om skolen for de fattige husmænd og deres børn blive luftkasteller?

1901 kom systemskiftet og dermed en almindelig bonde, Ole Hansen, ind i ministeriet som landbrugsminister, han havde hørt et foredrag af Klodskov og mente nu, tiden var inde til at virkeliggøre planen.

Han skrev til Begtrup: „Skaf mig i forbindelse med Nielsen Klodskov, hans plan bør virkeliggøres“. Nu lysnede det. Klodskov vaagnede op som efter et mareridt, sprængfyldt af planer og energi.

Ole Hansen mente, at sagen skulle gaa gennem ministeriet, og dette krævede en kommission nedsat til at undersøge, om der var grund til at oprette en saadan skole*).

Kommissionen, der foruden Klodskov bestod af fire folketingsmænd, fire husmænd, en gaardejer og en højskoleforstan-

*) Da min far var medlem af kommissionen, kender jeg en del, som ikke er skrevet andet sted.

der, rejste omkring i landet og besaa de daværende landbrugs-skoler og skoler med landbrugsundervisning. Klodskov var meget kritisk angaaende deres bygninger og indretning.

Saa kom de langvarige forhandlinger med lige saa mange meninger, som der var mænd, men en mening var de fleste enige om, og det var, at da det væsentlig var smaafolks børn, der kom paa en saadan skole, saa skulle den bygges og indrettes tarveligt og billigt. Klodskov, som var ludfattig, fattigst af dem alle, sagde nej, det gik han aldrig med til, – en husmandsskole skulle bygges og udstyres baade ind- og udvendig i lighed med de aller bedste af de daværende skoler, ellers blev det en „fattigskole“, og det ville sætte skel, hvad der frem for alt maatte undgaas.

Om aftenen var der et saadant virvar af meninger, synspunkter og planer, at det saa sort ud for den enstemmige indstilling til ministeriet, som var nødvendig for at sagen kunne gaa igennem.

Mens de andre sov, arbejdede Klodskov, udredte de spegede traade og prøvede et nyt forhandlingsgrundlag. Næste morgen mødte han frisk og arbejdsivrig, og sandelig tilsidst kom den enstemmige indstilling, der gik glat gennem ministeriet: En husmandsskole for øerne og en for Jylland, 60.000 kr. til hver, der forrentes med $3\frac{1}{2}$ %. Eleverne faar amtsunderstøttelse straks og samme understøttelse som til landbrugsskoler.

Klodskov fik overdraget stillingen som forstander for den paa øerne. Det var i vinteren 1902.

Skolen skulle helst være bygget og udstyret med alt, saa den kunne modtage elever allerede til november 1903. Der skulle en Klodskovs energi og udholdenhed til for at gennemføre dette.

Først skulle en egnet plads findes. Der kom tilbud fra mange steder, der gerne ville have en husmandsskole, saaledes fra Sorø, Brahetrolleborg højskole, Fyn, Lejre og Ringsted. Efter grundige eftersyn beregninger valgtes Kærehave ved Ringsted. Pladsen var ideel, købstad, passende afstand, jernbane og vejforbindelser udmærkede, smuk skov mod nord og fortrinlig jord til land- og havebrug.

Klodskov sad en eftermiddag paa et dige og planlagde det hele, pladsen til to store skolebygninger, fire lærerboliger, avls-

gaard, hønsegaard, forsøgsfrugthave, anlæg af blomsterhaver om skolerne, køkkenhave og et mønsterlandbrug, ialt 30 tønder land, og endelig en festplads inde i skoven.

Det var teori – praksis gav vanskeligheder, trods Ringsted byraads store imødekommenhed.

Den jord, Klodskov ville have, var paa tre hænder, Ringsted byjord, Ringsted klosterjord og jord i privat eje. Det gav mange, lange og vanskelige forhandlinger og rejser til København og ind i forskellige ministerier og til departements- og kontorchefer. „Det lader sig slet ikke gøre“, var den almindelige sætning, som Klodskov mødte, men han var hærdet i modgang og sejrede til sidst. Drømmen og planen paa diget blev gennemført til punkt og prikke.

Der skulle bygges en stor firfløjet skolebygning i to stokværk, fire lærerboliger og en avlsgaard, alt færdig inden 3. november 1903. Der kom mange gode tilbud fra haandværksmestre, de ville gerne bygge Danmarks første husmandsskole baade godt og billigt forholdsvis. Betingelsen var med alt: helt færdig inden 3. november. Sjældent har der vist været arbejdet paa en byggeplads med en saadan iver og fart som paa denne.

„Det regnede og regnede hver evige dag“, dette efteraar; der var søle omkring de nye bygninger. „Vi bliver ikke færdige til tiden“, sagde haandværkerne. „Skolen skal være færdig før tiden; thi vi skal have stor indvielse først“, svarede Klodskov, „slaar dagen ikke til, saa brug natten med“. Var der ikke blevet slidt før, saa blev der nu. Sidste uge i september slog vinden om i nordvest, solen skinnede, jorden tørrede, masser af læs grus gjorde veje og gange faste, den ny anlagte festplads i skoven blev fast, alt blev færdig i rette tid.

Indvielsen skulle holdes den 18., 19. og 20. september. Den sidste dag afslørede Zahle mindstenen for Peder Hansen, Lundby. Skjoldborg havde skrevet en sang til festen og holdt oplæsning. Den første dag blev der solgt 1500 billetter, de var beregnet til tre dage, men slog ikke nær til til den første dag. Folk kom fra næsten alle egne af landet. Den røde traad gennem alle talerne var ønsket om, at skolen maatte faa lykke til at højne den danske husmandsstand baade materielt og aande-

ligt, saa klasseforskellen mellem gaardmænd og husmænd blev udjævnet.

Indvielsen blev grundigt refereret og blev omtalt i næsten alle landets blade, baade dagblade, fagblade og ugeblade. Ringsted var flagsmykket i alle gader.

Til vinterskolen var antaget to højskolelærere, to landbrugslærere, henholdsvis planteavl- og husdyrbrug, 1 havebrugslærer og 1 sang- og husflidslærer.

3. november 1903 var alle pladser i skolen besat af 80 karle, gennemgaaende ældre, solide karle, der ønskede at starte et landbrugshjem. Det er taknemmelige mennesker at arbejde med, de trættes ikke, de ved, at det er deres fremtid det gælder. For nogle kniber det i førstningen med at interessere sig for de egentlige højskolefag, historie og litteratur; der gælder det om, at læreren er karl for sin hat, at han kan gøre disse fag spændende og opløftende. Naa, det er saamænd det samme paa de almindelige højskoler. Vinter efter vinter gik godt paa Kærehave Husmandsskole med fuldt elevtal.

Hvordan klarede Klodskov det økonomiske? Hele det storlaaede anlæg af bygninger og haveanlæg? Ja, der maa nævnes, at der udvistes stor hjælpsomhed fra mange sider med laan eller henstand, hvortil kom en Klodskovs urokkelige tro paa fremtiden og gennemført økonomi baade ude og inde.

Sommerskolen for piger var lige saa godt besøgt som vinterskolen for karlene – mellem 70 og 100 elever hver sommer, med skolekøkken, kjolesyning, havebrug og højskoleundervisning.

Skoven, haveanlæggene og den dejlige festplads gav de bedste betingelser for sanglege og sang; der er vist kun faa skoler, hvor der er leget og sunget som paa Kærehave Husmandsskole.

Klodskovs plan havde hele tiden været at afholde korte kursus paa 11 dage for mænd om vinteren og for koner om sommeren. De slog svært an, men det kneb med plads til de mange, som kom. Klodskovs plan havde fra første færd været: to store skolebygninger, en elevbygning og en til kursusedtagere samt et hold karle om sommeren til at arbejde i mark og have om formiddagen og have teori om eftermiddagen. Om vinteren et hold piger til skolekøkken og systue den halve dag og højskole-

fag resten. Paa denne maade kunne faglærere og lærerinder blive helaarslærere og knyttes fastere til skolen.

Nu var der brug for denne nye skolebygning, folk strømmede til, men pengene?

Ja, lykken staar den kække bi.

Justitsraad Holch, København, oprettede et legat paa 50.000 kroner til fordel for Kærehave Husmandsskole, det legat kunne der laanes paa, og Klodskov havde forlængst planen og tegningerne færdige, og sommeren 1907 byggedes den store, dejlige, firlængede Kursusbygning, høj kælder, to stokværk høj, gaardspladsen overdækket med glastag og glasloft, det blev den dejligste foredragssal, man kunne tænke sig.

Nu kom der rigtig folk til skolen, 5–11 dages kursus for koner om sommeren og 9–11 dages kursus for mænd om vinteren.

Disse mænd og koner er de fornøjeligste lærlinge, nogen kan ønske sig. De spørger, og de giver deres besyv med; man ved, hvor man begynder, men ikke hvor man ender i en time. Disse kursus vedblev med jævn stigning aar efter aar til 1922.

Naa, Klodskov byggede videre: et hus hvor rejsehold og besøgende kunne faa kaffe og te, et stort hus til demonstrationer for landbrug med maskiner af forskellig slags og til kvægbedømmelse samt undervisning i havebrug om vinteren, et stort frugthus og do. brændselshus, den gamle Kærehavegaard blev ogsaa købt og lagt ind under skolen, i det gamle stuehus vilde Skjoldborg saa gerne bo, der blev bygget og pyntet hvert aar.

Kærehave skov, der hørte under herregaarden Kærup, havde Klodskov faaet 3 tønder land af til festpladsen, resten havde, saa langt nogen kunne huske, været offentlig tilgængelig for alle og blev stærkt benyttet af Ringsteds beboere saavel som af alle paa Kærehave Husmandsskole.

Saa skiftede Kærup ejer, og den nye satte skilt op ved indgangene: „Adgang strengt forbudt“! Det var en streg i regningen, da det var eneste skov i omegnen, og som sagt, den blev stærkt benyttet. Klodskov forsøgte at købe skoven, men det lod sig ikke gøre; saa købte han hele gaarden, tog de forhadte skilte ned og sagde: „Værsgo, kom indenfor“.

Hovedbygningen af Kærup blev lejet ud og jorden lagt ind under skolen og drevet sammen med dens øvrige jord. Saa

maatte der bygges store nye avlsbygninger. Der hørte nu ialt 250 tønder land til skolen med over 20 tønder hartkorn. Tilsyneladende havde der været en uafbrudt stigende linje til 1922.

Skolen havde hidtil haft „lux lys“ overalt, det var baade godt og billigt, men nu blev det umuligt at faa petroleum, og saa var der ingen anden udvej end elektrisk belysning. Klodskov forhørte hos Ringsted byraad, om der kunne faas strøm fra deres værk, men der blev stillet saa store krav, at Klodskov ikke mente, at han kunne forsvare at gaa ind paa dem, og saa besluttede han at bygge sit eget elektricitetsværk. Det var i den allerdyreste tid med materialer, særligt fantasipriser paa kobber, og Klodskov blev sin natur tro: skulle der elektrificeres, saa skulle det være til gavns og over alt, i alle bygninger, oppe og nede, ude og inde, helt ned i skoven. Klodskov havde nok sikret sig sagkyndig hjælp, men han havde i saa mange aar undervist eleverne om elektricitet og mente sig selv klog nok paa dette punkt, hvorfor han byggede efter sit eget hoved, men værket blev ikke godt, ja, kom næsten ikke til at virke. Det var en dyr historie, og pengene var paa vekslers og kortfristede laan, og pludselig blev alle kreditorer nervøse, de ville have penge, „og det skulle være nu“. Det var i 1922.

Klodskov gjorde regnskabet op:

Bygningerne var brandforsikret for	506.887,00
Løsøret var brandforsikret for	368.209,00
Mark, have, skov, 250 tdr. ld., landets bedste jord	250.000,00
	<hr/>
	1.125.096,00
Gæld ialt, fast og løst	600.000,00

Der var sikkerhed nok, men der manglede kontant kapital. Klodskov havde været ude i saa mange økonomiske storme og tog det roligt til en begyndelse; „der maa jo skaffes en udvej“, sagde han. Han gik til jordlovsudvalget og tilbød dem skolen, blot han kunne fortsætte som forstander, men det sagde nej, det samme gjorde husmandsorganisationens ledelse, og staten som sidste redningsplanke gjorde ligesaa. Der var ingen hjælp at øjne. Klodskov maatte give op. Kærhave Husmandsskoles saga er slut!

Et konsortium af større landbrugere overtog skolen, kreditorerne maatte nedskrive deres fordringer noget, staten laante skolen en større sum, der skulle forrentes.

En kendt lærer paa en større landbrugsskole blev forstander. Klodskov fik en lejlighed i et af husene og 4000 kr. aarlig imod at stille sin arbejdskraft til raadighed for skolen; den var nu Kærehave Landbrugsskole.

Den, der gennem aarene har haft rig lejlighed til at tale med gamle elever og kursusdeltagere fra Kærehave Husmandsskole i Klodskovs tid, ved, at alle uden undtagelse har været glade ved skoleopholdet der. „Vi lærte noget, og vi havde det godt“, har det stadig lydt.

Et stort landsblad havde for en tid siden en artikel om Kærehave Landbrugsskole, roste dens bygninger, anlæg og omgivelser, men Klodskovs navn blev ikke nævnt; bladet kaldte skolen for Midtsjællands perle.

Ti aar gik, de korte kursus var efterhaanden holdt op, elevtilgangen var nogenlunde, men staten maatte afskrive sine renter, og skolen blev erklæret fallit; mange af byens handlende havde betydelige tab. Staten og Sorø Akademi var de største kreditorer.

Kærehave Landbrugsskole blev stillet til offentlig auktion, der foregik paa Ringsted raadhus. Først opaabtes elevbygningen, den blev tilslaaet for 12.000 kr., dernæst kursusbygningen, den gik for 10.000 kr. Stat og akademi mistede alt. Et nyt selskab var dannet, og det overtog skolerne med alt tilligende.

Klodskov havde mistet sin lejlighed og sine 4000 kroner om aaret, en privat sparekassebog paa 46.000 kr. af Klodskovs var i sin tid sat i pant for husleje og de 4000 kr. om aaret; den var ogsaa tabt.

Nu stod Klodskov, 54 aar gammel, lige saa fattig som den dag, han kom ud af fattighuset. Han rejste ind til undervisningsministeriet, og det skaffede ham en understøttelse paa 1200 kr. aarlig. Klodskovs hustru havde været blind i over tyve aar, de kunne ikke leve af 1200 kr., men fru Klodskov havde en broder, der satte en sum penge ind, hvoraf renterne skulle gaa til den længstlevende.

Hvordan kan det nu være, at Klodskov, da det pludselig kneb,

blev „svigtet af venner og svigtet af frænder, hver en stjerne skjult i den bælgmørke nat“?

En gaade er det egentlig. Alle ansaa ham – med urette – for meget rig. Misundelse krøb omkring baade her og der. Selv var han ikke uden skyld, han lod bygge og udvide ustandselig. Skolen blev – ham selv ubevidst – bygninger, forbedringer, jord og plantning, planer var lagt for store ting længere frem i tiden.

„Skolen“ – selve det levende liv, der tænder gnister fra sjæl til sjæl mellem elev og lærer – det ligesom glippede for ham, som aarene gik. Han kunne være nøjeregnende i smaating, og det syntes eleverne ikke om, men trangen til at ophjælpe de smaa hjem forlod ham aldrig.

Han var 54 aar og i fuld kraft, da han maatte forlade skolen, og 74 aar da han døde. Lærerinder, lærere og gamle elever rejste ham en stor og smuk mindsten, der staar ved landevejen lige over for skolen. Hans hustru overlevede ham i mange aar.

Begge haabede til det sidste, at Kærehave Husmandsskole maatte opstaa igen.

Vi vil nu alle haabe, at St. Restrup Husmandsskole med de dejlige gamle og de smukke, store og praktiske nye bygninger fortsat maa gaa en lys og god fremtid i møde til uddannelse, oplysning og oplivelse for baade de unge og de ældre, der søger den.

K. Balle.

Gammelt og nyt

Jeg er blevet anmodet om til årsskriftet at sende et referat af det, jeg udtalte ved indvielsen af de nye skolebygninger. Da jeg imidlertid intet manuskript havde, og jeg ikke nøje husker, hvad jeg udtalte, nedskriver jeg her de tanker og følelser, jeg ønskede at give udtryk for:

For os, der har arbejdet en længere årrække på det forhenværende herregårdsslot, er der ikke blot knyttet rige minder til det, men så megen historie og så skøn symbolik, at det for os altid vil stå som den egentlige St. Restrup Husmandsskole.

Her på Restrup var det, at Gabriel Gyldenstjerne i 1500ernes første halvdel, 10–12 ja maaske flere slægtled tilbage, i de store mageskifters tid, drev fæstebønderne fra ejendommen og ud på såkaldte „døde“ gårde i de nabolandsbyer, han havde tilbyttet sig, hvorefter han lagde landsbyen ind under herregården. Sene-re lykkedes det andre herremænd at få deres fæstebønder i nabolandsbyerne til at gøre hovarbejde mod at få skattelettelse (skattelettelsen blev kun af kort varighed, men hoveriet blev ved at bestå til midten af 1800erne).

1723 – 6-7 slægtled tilbage i tiden – lod Chr. Fr. Lewetzau den fæstningsagtige borg nedrive og lod opføre det slot, som står her. Bønderne måtte trælle for ham, yde meget ekstra hoveri, for at det kunne ske, men de fik hverken lov til at betræde park eller slot.

Men endelig, 1912, rykkede husmændene ind. En ny tid var oprundet, hvor en efterslægt høstede frugten af forrige slægters slid og savn.

Det blev ikke den gamle landsby om igen, sådan som den har ligget omkring gadekæret – antagelig i nærheden af, hvor møllen nu ligger – men en spredt bebyggelse, svarende til tidens krav, men med meget af det gamle fællesskab, sådan som det i det ydre giver sig til kende i andelsmejeri, fællesvandværk og mølle, og i friskolen, og i det indre gennem fælles hjælpsomhed.

Slottet blev til en skole, som blev et kulturmidtpunkt for

egnen, især for nybyggerne, et sted, hvor bønder og andre jævne folk kunne (og kan) færdes frit, hvor ungdommen dygtiggøres til en livsgerning, ikke blot i praktisk henseende, men tillige til at leve „et jævnt og muntert, virksomt liv . . . med øjet, som det skabtes, himmelvendt, lysvågen for alt skønt og stort hernelen, men med de dybe længsler velbekendt, kun fyldestgjort af glans fra evigheden“. Her har det i skiftende tider med skiftende arbejdskræfter været arbejdet på at hjælpe ungdommen til at bygge gode danske hjem.

Nu er skolearbejdet så flyttet over i de nye bygninger, der er mere praktiske og tidssvarende end de gamle. Selv om disse stadig tages i brug, er det dog i de nye, det egentlige foregår. Jeg håber, I unge forstår, at det kan gøre lidt av i en gammel mand, der har haft meget af sin manddomsgerning i de gamle, og som har følt glæden ved at være med til billedlig talt at bygge op, hvor forrige slægters mægtige havde revet ned, ja i grunden daglig mærkede historiens tale på dette sted.

Men I må ikke tro, det er en anklage mod det, der her har fundet sted. Vi har jo ofte sunget om, at vi ønsker at efterfølges af en slægt, som ikke „traller vore viser efter“. Lige så lidt, som det nye Restrup, der fremstod efter 1912, kunne blive en efterligning af den gamle Restrup landsby fra før 1500erne, kan man nu holde fast på de gamle rammer. Nye tider stiller os over for nye opgaver, og de ydre rammer skal tilpasses efter arbejdsformen. I stedet for et surt: I skulle blevet ved de gamle rammer! skal der lyde et: til lykke med de nye!

Det gælder blot om, at ånden stadig er den samme: Den tjenerånd, hvori vi gamle gerne ville gøre vor gerning, den, ved vi, at I, der nu står i arbejdet, stadig er besjælet af – det mål, der stod os for øje: at opdrage en ungdom, der ikke selv egoistisk jagede frem, men tværtimod ville stræbe efter, at „selv den mindste af de små får del i livets glæde“, det mål står også jer for øje.

Så vil vi håbe for den ungdom, der i fremtiden samles her på skolen, at arbejdet for jer, der nu øver gerningen her, må lykkes så vel, at hvad vi fik gjort godt, det får I gjort bedre.

Dermed vore bedste hilsner til alle årsskriftets læsere.

Marie og Kr. Kolding.

Udnytter vi vore hjælpemidler?

I en tid, hvor Statens Husholdningsråd er i modvind fra de regerendes side og dens økonomiske støtte i farezonen, kan der være grund til at rette spørgsmålet mod en selv: Udnytter vi disse hjælpemidler i den grad, som det er muligt, så vi får værdier for de penge, der bevilges til dets arbejde?

Jeg håber ikke, at der er nogen, der har grund til at spørge om Husholdningsrådets arbejde – det er en falliterklæring at spørge sådan – da der så bliver grund for den rejste klage i Folketinget mod udgiften til Husholdningsrådets arbejde.

Jeg kan kort benævne det, som der blev sagt i radioen i udsendelsen: Hvad er en kone værd –, kvindernes forsøgssted, hvor der foretages forsøg med de ting, der arbejdes med indenfor hjemmet: redskaber, tekstiler, fødevarer o. s. v. – Der er vel ingen, som tør sige, at de ikke kender piskeris og knive godkendt af Statens Husholdningsråd?

Har I forresten set resultatet af forsøg med det nye mel? At vi skal bruge vand i stedet for mælk for at nå et godt resultat, og da loven om indmalingsgraden er blevet forlænget høståret ud, undgår vi ikke at arbejde med det nye mel. Vi undgår ved Husholdningsrådets hjælp tab af værdier og mange ærgrelser.

I Husholdningsrådets bygning har Danske Husmødres Forbrugerråd til huse. Danske Husmødres Forbrugerråd blev til i 1947, dannet af en række kvindeorganisationer, og selv om Forbrugerrådet har bestået i ti år, kender vi vist ikke alle omfanget af rådets arbejde. Forbrugerrådets arbejde er faldet på fire felter: arbejdet for at skaffe forbrugerne repræsentation i råd og nævn – oplysningsarbejdet til støtte for forbrugerne – klagecentralarbejdet – det praktiske arbejde med kvalitetsmærkningen. Efter at Forbrugerrådet har oprettet klagecen-

tralen, har det modtaget talrige henvendelser fra forbrugere, som mener, at en vare ikke har svaret til det, man med rette kunne vente af den. Det har drejet sig om gulvtæpper, der ikke var til at holde rene, eller som blev slidt for hurtigt, om gardiner, der ikke engang holdt til den første vask, om uldne varer, der krøb ind til et minimum efter vask. Klager over nylon-skjorter, kulørte skjorter, plisserede nederdele, babytøj og meget andet. På en dag blev der indleveret ikke mindre end syv par „uheldige“ sko. Rådet skønner, om klagerne er berettiget ved hjælp af juridisk sagkyndig bistand og har ofte opnået positive resultater. Henvendelsen er gratis, selvfølgelig skal der være rimelig grund til utilfredsheden, og henvendelsen bliver kun taget op, efter at man først har henvendt sig i forretningen, hvor man har købt varen, og intet resultat opnået. Forbrugerrådet hjælper os her på et område, hvor vi ikke kan få hjælp andre steder.

Kvalitetsmærkningen er også en hjælp, Forbrugerrådet var den første til at række os. Kvalitetsmærkningen går i korte træk ud på, at et firma, der ønsker samarbejde med Forbrugerrådet om kvalitetsmærkning, skal garantere visse nærmere aftalte egenskaber ved varen og underkaste sig en stikprøvekontrol, som foretages af Forbrugerrådet.

Hvad går så en kvalitetsmærkning ud på? Ja, f. eks. for hvidevarer forpligter firmaerne sig til at opgive krympningsprocent på en etiket. For madrasser: fabrikken garanterer for fjedrenes holdbarhed, bolstrets råvareindhold, brudstyrke, trådtæthed, kvadratmetervægt og appreturindhold; for uldne materialer mølægthed. For møbelstof omfatter garantien råvarer, farveægthed, mølægthed, stoffets hele opbygning. For poplin til cotton coats vindjakker omfatter garantien stoffernes sammensætning, krympning og farveægthed – og så fremdeles. Heraf ser vi, at vi ved at købe kvalitetsmærkede varer har en garanti for at få gode brugsting, som måske nok i øjeblikket ikke er det billigste i indkøb, men bliver det billigste i brug og skåner os for mange ærgrelser.

Så er der nok nogle af jer, der vil spørge: hvordan ser vi så på varerne, om de er kvalitetsmærkede? De er mærkede på en sådan måde, at vi kan se, de står under Forbrugerrådets kon-

trol. Jeg skal her nævne de ting, der i øjeblikket står under rådets kontrol.

Madrasser: Lama – Karina – F. D. B.

Tricotage: Anky – J. B. S. – J. T. S. – Molina – Sølv-Triko.

Skjorter: Stjerneskjorten – Ican – Henfi – Grau – Karina – Linco – Ambassedor – Angli-skjorten – Creda – Harrow – Ofo – Dera – Pegor.

Persienner: Faber.

Regntøj: Imak.

Møbelstoffer (som metervarer): Pia.

Poplinstoffer til cotton coat vindjakker: Elbi.

Bakker: Silva. – Lansinatbakker: Elfi.

Alle disse mærker garanterer Forbrugerrådets kontrol med disse varer.

Foruden Forbrugerrådets kvalitetsmærkning har Tekstilfabrikantforeningen dannet et tekstilprøvenævn, som også har en kvalitetsmærkning. Når tekstilprøvenævnet har godkendt en vare, får den pågældende fabrikant ret til at forsyne den med en etiket, som bærer et blåt mærke med de fire F'er, symbolet på samarbejde mellem forskning, fabrikanter, forhandlere og forbrugere. Etiketten fortæller forbrugerne, at et uvildigt nævn har godkendt kvaliteten, at fabrikanten garanterer varens brugsegnethed til et bestemt formål samt giver en kort oplysning om varens sammensætning. På en etikette for tweed vil det f. eks. være angivet, at stoffet egner sig til frakker, dragter og herrejakker, består af 100 % ren uld og at stoffet bør sendes til kemisk rensning. Putter man selv herefter nederdelen i vaskebaljen, bliver det på eget – og ikke på fabrikantens ansvar.

Som en særlig vejledning for køberne fortæller mærket den mest hensigtsmæssige vaskemetode. Med trafiksignalernes farver som en streg på etiketten forklares det, om stoffet kun bør vaskes i håndvarmet vand ved ca. 30° C. (rødt lys for stop), eller om det kan tåle vask i varmt vand ved ca. 60° C. (gult – en vis agtpågivenhed), eller om varen kan vaskes i hedt vand ved ca. 90° C. (grønt – fri bane). Endelig betyder sort, at varen ikke tåler vask, men bør kemisk renses. Overholder vi disse ting, og der alligevel er noget i vejen med tøjet, er der anledning til

berettiget reklamation, og der findes et ankenævn til at bedømme klagerne.

I dag, hvor vi har så mange forskellige og nye stoffer, som blandes på forskellig måde, er det en betryggelse at kunne se, hvad stoffet består af, og hvordan det skal behandles.

Desuden er der noget nyt under udvikling, en slags kvalitetsmærkning af vaskerivask. Fra tidligere tid har vi vist alle haft en vis modvilje mod vaskerivask, både fordi det ikke blev pænt, og fordi det fik for hård behandling. Igennem andelsvaskerierne er der gjort en indsats for at modgå disse ting, og nu vil der komme et Danske Vaskeriers Fællestilsyn, som repræsenterer vaskeribranchen + Forbrugerrådet og Statens Husholdningsråd, som har til formål at føre tilsyn med, at de tilsluttede vaskerier opfylder de krav, som Fællestilsynet stiller.

Efter et års prøvetid, som har været tilfredsstillende, vil vaskeriet som resultat af kontrollen få et indregistreret godkendelsesmærke. Det bliver Teknologisk Instituts Vaskerikon-sultation, der får overdraget den løbende laboratoriekontrol. Opstår der klager, har vi et ankenævn til at tage sig deraf. Herefter har vi fuld betryggelse for, at vaskerierne behandler tøjet efter de tidssvarende vaskemetoder, ja, at det vil kunne behandle det bedre, end vi selv kan, hvor vi ikke har tidssvarende vaskeforhold. Altså: den gamle mistro mod vaskerierne skulle helt være bortryddet, og flere af os, end der gør nu, kunne sikkert have fordel af at sende tøjet på vaskeriet. Tænk ikke alene på økonomien i øjeblikket – men også helbredsmæssigt i længden – det kan komme til at belaste økonomien mere.

Vi har andre felter, hvor Forbrugerrådet gør et arbejde, f. eks. ved datostempling, varedeklaration, mærkning af varer, påstempling af nettovægt, prisskilt på alle varer; og for at dette arbejde skal bære frugt, må forbrugerne arbejde med.

Datostempling har stor betydning for alle varer med begrænset holdbarhed. Varedeklaration har bl. a. betydning for konserver, vi kender alle til at købe en dåse ærter og gulerødder, hvor størsteparten er gulerødder, som vi betaler med en overpris. Svenske husmødre køber ikke konserver, der ikke bærer varedeklarationsnævnets mærke og oplysning – hvorfor skulle vi ikke kunne det samme?

Varer, der bærer fabrikantens navn og mærke, er en fordel, som heldigvis findes på mange varer, men ikke nær alle. Mon det ikke er sådan, når vi har mødt et mærke til vores tilfredshed, at vi spørger efter dette mærke næste gang?

Og nettovægten – ja, det er sandelig også en stor hjælp både til beregning af indkøbets størrelse og dets pris!

Nu har jeg skrevet en del om arbejdet i den nye bygning på Amager Fælledvej 56 – og mange af jer vil måske sige, at det vidste I godt i forvejen; det tvivler jeg ikke på, men somme-tider kan det være nødvendigt at få sin viden repeteret lidt, så man i sit arbejde benytter den viden man har i større udstrækning. Det var lidt af det, jeg gerne ville opnå, sådan at vi alle slutter op om det arbejde, der gøres i Statens Husholdningsråd, så regeringen derudfra kan se, at pengene, som gives til rådets arbejde, giver „valuta“ til landet. Husk på, at husmødrene administrerer 11½ milliard. Vi ved fra vore samfundsforhold, hvad administrationen af landets penge vil sige!

Alle gamle elever sendes de bedste ønsker om en glædelig jul samt et godt nytår med tak for alt godt i året der svandt.

Mange hilsner

Valborg Sørensen.

Hvad et strygejern kan blive årsag til!

Bekvem arbejdshøjde

Overskriften lyder banal; men det, jeg her vil omtale, skyldes hovedsageligt de nye husholdningsredskaber, som Restrup husmandsskole er kommet i besiddelse af, og da undertegnedes nærmeste kendskab til dem stammer fra omgangen med et termostatstrygejern og et dertil hørende strygebræt til at indstille i passende højde, stol til at sidde på osv., står der, som der gør.

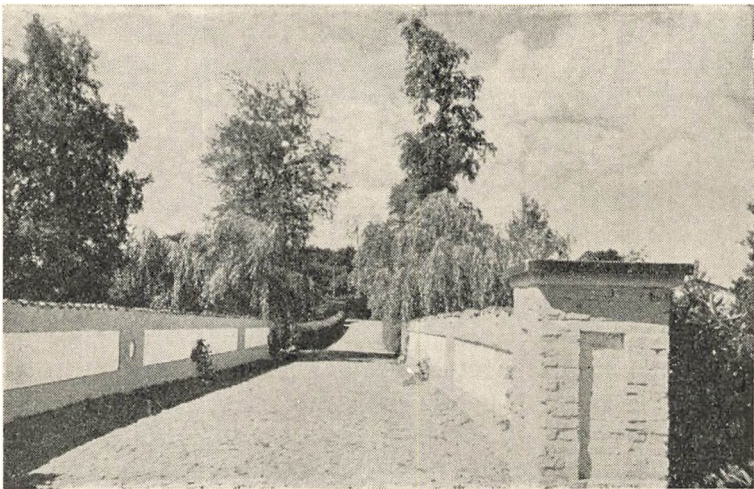
Dette med strygeredskaberne er i sig selv ikke noget særligt, da mange mennesker har sådanne i deres hjem; men når man i sommer sad og strøg ovre i de nye bygninger og betragtede alle de gode og praktiske nye maskiner med deres forskellige finesser, kunne man ikke lade være med at tænke: „Ja, det er dejligt alt dette her, og det er godt, der bliver lavet maskiner til at lette det huslige arbejde; men det har en bagside, man ikke må se bort fra“. – Her tænker jeg på husmandsskolens undervisningsform. Det er udmærket, at man skal lære at bruge alle disse maskiner; men jeg er alvorligt bange for, at de vil være

med til at skubbe højskolefagene mere og mere i baggrunden, fordi maskinerne simpelthen kræver, at man beskæftiger sig en hel del med dem, såfremt man skal have et nogenlunde kendskab til dem, og fire måneder går hurtigt, når det er sommer.

Af det foranstående kan det måske se ud som om, jeg er imod nyerhvervelserne. Det er absolut ikke tilfældet. Når jeg har skrevet om dem her, er det for at advare imod, at man lader sig blænde af dem og glemmer, at der også hører mere med på en husmandsskole.

Det er en kendsgerning, at en skoles tidligere elever er gode „leverandører“ af nye. Det er også en kendsgerning, at elever, der kommer til en skole på denne måde, har et forhåndskendskab til skolens tone, der svarer til det, vedkommende tidligere elev har givet. Jeg ved, det er nemmest at omtale praktiske ting og at det også mange gange er dem, der først bliver spurgt om; men gamle elever, der inderst inde godt ved, at der er noget u håndgribeligt, der spiller lige så stor rolle som det faglige, må prøve at udnytte den ikke ringe mulighed de har for at være med til at bevare skolens form ved at finde ord til at omtale det u håndgribelige, der trods alt vil huskes længst. Får man det gjort, har man gjort sit til, at der stadig kan være både det ene og det andet.

Marie Andersen.

Skal - skal ikke?

Det er meget store og alvorlige afgørelser, dansk landbrugs ledere må træffe i den nærmeste fremtid, ikke alene for landbruget selv, men for det danske samfund i sin helhed. Sidste år skrev jeg lidt om de vanskeligheder, som landbruget skulle regne med at komme ud for under et „frit“ marked. Desværre ser det ud til, at vi har fået dem alle at slås med samtidig. Sidste års store korn- og kartoffelhøst har ikke for de kornproducerende landbrug kunnet afsættes til lønnende priser, hvorfor de har set deres fordel ved at omsætte den gennem svinene. Dette i forbindelse med de store subsidier, England betaler til deres landmænd, har medført en voldsom stigning i tilførslerne til markedet. Jeg skrev sidste år, at der vel måtte komme en dag, hvor de engelske skatteborgere ikke mere ville finde sig i en sådan politik, men efter at jeg har set i dagspressen, at disse subsidier kun udgør knap 2 pct. af Englands nationalindkomst, er jeg ikke tilbøjelig til at tro, at der her vil ske en ændring. For det første ønsker man ikke i en krigssituation at udsætte sig for den samme mangel på fødevarer som under sidste krig. For det andet har engelsk landbrug altid været drevet meget intensivt, og man har ønsket at få at vide, hvad det ville koste samfundet at få landmændene til at producere så meget, at landet var så nogenlunde dækket. Resultatet kender vi bedst i sin yderste konsekvens med æggene, hvor landet som bekendt forlængst har nået mætningspunktet, ja, endog deltaget som exportør. For flæskets vedkommende er man ikke nået så langt endnu, og det kniber stadig med kvaliteten, men Danske, som har været derovre og set forholdene, siger, at der er steder, hvor de har svin, der fuldt står på højde med de danske. Spørger man dem om, hvor de stammer fra, siger de Sverige. Hvor Svenskerne så har fået dem fra, kan man jo kun

gisne om. På det avlsmæssige område er Englænderne i fuld gang efter dansk mønster, og hvornår de med hensyn til kvalitet vil være på højde med os, er vel kun et spørgsmål om tid.

Oven i besværlighederne med afsætningen er nu sidst kommen planerne om fællesmarkedet, også kaldet „De seks“, frihandelsplanerne (Europas forenede stater) og den nordiske toldunion. Jeg skal vel vogte mig for at uddybe disse spørgsmål nærmere, for vi ved praktisk taget ingenting eller meget lidt om dem og kan derfor heller ikke drage konklusioner af dem. Vi skal imidlertid huske på, at det jo ikke er landbruget alene, det drejer sig om, men også industrien. Foreløbig ser det sådan ud, at de seks vil lave et frihandelsområde inden for deres egne landegrænser, men vil holde landbrugsvarer udenfor. Det nordiske fællesmarked skal heller ikke omfatte landbrugsvarer. For mig at se er det vel nok egoisme i renkultur, og man spørger sig selv, hvordan det skal blive muligt at oprette et frit marked over landegrænserne i hele Vesteuropa, når ikke engang de nordiske lande kan blive enige om det. Men før eller senere vil det blive nødvendigt for Danmark at tage stilling til et af de tre spørgsmål, og det vil være af afgørende betydning, om de ansvarlige vil have held til at vælge det rigtige. Jeg skriver held, for ingen er i stand til at se på forhånd, hvordan det hele vil komme til at virke. Man kan lave foranstaltninger af den ene eller den anden art og på det ene og det andet område, men man kan ikke på forhånd sige, hvordan menneskene vil reagere over for disse.

Med hensyn til landbrugets øjeblikkelige vanskeligheder synes landmændene at være delt i to lejre. Den ene part vil have kvotaordning, importforbud for foderkorn og højere hjemmemarkedspriser, medens den anden part vil lade priserne på verdensmarkedet bestemme produktionen, idet de mener, det må stå den enkelte frit for, hvor længe han vil fortsætte produktionen.

En kvotaordning gennemført af samtlige leverandører, de engelske landmænd iberegnet, vil sikkert hæve prisen noget, men hvis man ikke samtidig lukker eller i al fald regulerer indførselen af korn, hjælper det ikke det kornproducerende landbrug, og kan man indføre kornet billigere, end vi selv kan pro-

ducere det, mener jeg, det er forkert ikke at købe det. Hvorfor ikke det den chance med?

Man siger, at vi ikke kan producere os igennem krisen. Det er muligt, men vi kan minsandten heller ikke kvotere os igennem den. For nogle uger siden gik den danske leverance uventet ned fra 4400 til 4200 tons. Man regnede med en stabilisering af priserne, men hvad skete! Polen leverede nøjagtig 200 tons mere end ugen forud! Det er forøvrigt tragikomisk at se, at mens Hollænderne, Englænderne og Danskerne sidder og prøver på at regulere tilførslerne fra uge til uge, sælger Polen stadig mere bacon til England. På den måde opnår Danmark kun at nedsætte sin egen procentiske del af Englands import af flæsk, for jeg skal kende Englænderne meget dårligt, hvis ikke de sørger for at købe deres varer billigst muligt. Og Polen kan nemlig også lave bacon, lad os ikke glemme det.

Fakta er nemlig, når der er store tilførsler, falder prisen, men forbruget stiger, og omvendt, når tilførslerne falder. Det er værd at erindre sig, når man diskuterer højere hjemmemarkedspriser. Lavere priser betyder større hjemmeforbrug og dermed mindre ud på markedet. Ja, men så er ovenstående jo selvmodsigende, vil man sige. Vel er det ej. Danmark såvel som de andre exportører har en stor høst, og den skal nu engang omsættes. Hvis alle lande kunne blive enige om at begrænse tilførslerne, kunne man sikkert hæve priserne for en længere periode, men så vil man samtidig få lært Englænderne, at de jo faktisk kan klare sig med mindre endnu. M. a. o. man kan lære dem at spise mindre flæsk, og det er vel ikke netop det, der er hensigten. Derfor tror jeg ikke på, at en kvotaordning eller en eller anden fra et kontor reguleret afsætning er vejen. Jeg mener, vi skal prøve at sælge os igennem krisen. Jeg hørte ganske vist forleden en folketingskandidat sige, at der bliver gjort alt for at sælge, men han er også medlem af sin egne slagteribestyrelse. Jeg synes, at den annoncekampagne, som er startet og betalt af en privat mand (der siges, at det har kostet ham 100.000 kr.), har vist, at det er vejen, når man i en uge i nogle forretninger som følge af annoncen har sat salget ganske betydeligt op.

I et blad har jeg set, at konservesindustrien, der normalt

plejer at aftage ca. 7000 svin om ugen, har anmodet om at få 15.000, men kunne kun få 3000 stk. Man spørger uvilkårligt sig selv, hvad det er for noget! Hvis det er tilfældet, og jeg har ikke set det modsagt, så er der i al fald noget, der halter med hensyn til salget. Langt om længe er man da kommen ind på at ofre lidt på reklamen, idet der er afsat 5 mill. kr. til dette formål i det kommende år. Nu er 5 mill. kr. jo nok mange penge, men det er ikke engang 0,4 pct. af sidste års exportværdi af svin! Jeg gad nok se det industrifirma, der kan klare sig med så lille en procentdel af salgsværdien til reklame.

Det er rigtigt, at man ikke kan få nogen til at spise mere, end til de godt og vel er mætte, men reklamen kan for en stor del bestemme, hvad folk skal spise sig mætte i. Tag og giv en stab af vore eller andre landes dygtigste sælgere, det er lige-gyldigt hvem, bare de kan sælge, en billet et eller andet sted hen, og lad dem forklare folk, at de dør inden ret længe, hvis ikke de omgående får en bid dansk bacon, et dansk æg eller et pund dansk smør. Hvis manden er dygtig nok, vil de inden længe tro på det, og så er hensigten nået. Nå-, så let går det nu heller ikke, vil nogen sige. Hvem siger også, det er let! Men det kan gøres, og det må gøres. Jeg tror, det er et punkt, dansk landbrug har siddet overhørig alt for længe. Det ville have været rart, om dette forhold for længst havde været i orden. Nu haster det.

Jeg har hørt sige, at vi mangler 1 million mennesker til at aftage det overskydende kvantum. Man spørger sig selv, om det da virkelig skulle være umuligt at finde dem! Jeg vil slutte med de samme ord, som en vestjysk bonde engang gjorde på et vælgermøde: „Der må gøres nøj, hejsen skier der nøj.“

P. K. Pedersen.

En glædelig jul og et lykkebringende nytår ønskes alle gamle elever, venner og bekendte fra

familien Pedersen.

Spredt nyt fra året, der gik

Det er fristende at begynde „bagfra“ og fortælle, at den nye bygning nu er helt klar til brug i alle afdelinger, og de møbler, som der i første omgang kan blive raad til, er anbragt paa rette plads. Vi længes ogsaa efter at faa knapt saa meget „fritidsarbejde“, som byggeriet har givet i det forgangne aar. Det er 234 aar siden, at der sidst har været bygget saa meget her paa stedet. Skal det vare lige saa længe, inden det skal ske igen, kan vi jo trække vejret roligt.

Men nu staar bygningen der, og vi er meget glade for den. Den virker praktisk til sit formaal, og den falder godt til i helheden, saa den ikke skæmmer den gamle hovedbygning. Der mangler endnu en del udendørs planerings- og plantearbejde, men det vil blive gennemført i løbet af vinteren og foraaaret.

Økonomien blev saa nogenlunde som ventet. Vort sidste overslag lød paa 650.000 kr. Regnskabet er endnu ikke helt opgjort, men vi forventer at holde den samlede udgift paa 680,000 –

»Nu staar bygningen der –«

De nye bygninger, set fra sydvest

overskridelserne begrundet dels af prisstigninger under byggeriet, dels af ændrede planer med hensyn til materialer: mere teaktræ, vinylgulve m. v.

Der er laant 450.000 uopsigeligt fra laangivers side hos undervisningsministeriet og 60.000 paa en kassekredit i Andelsbanken. Den skal afdrages paa 7 aar. Desuden er der en del restgæld hos haandværkerne, men ikke mere end driftsregnskabet kan klare paa et aar. I kan altsaa regne ud, at byggefonden (lotteri- og indsamlingspenge) samt de senere aars driftsoverskud har hjulpet godt til. Paa den anden side har det ogsaa taget saa stærkt paa den likvide kassebeholdning, at svømmebassin og restaurering af stalden maa vente endnu et aar.

Haandværkere, arkitekt og ingeniør skænkede i fællesskab 2000 kr. til en udsmykning af trappeopgangen. Den skal paa-begyndes, saa snart bygningen er gennemtør. Endvidere kommer til indvielsen, som Riis-Vestergaard har lovet at give en skildring af, en hel del kontante gaver (især fra de nordjyske husmandsorganisationer), hvoraf de fleste var adresseret til biblioteket. De faldt paa et tørt sted, idet der er god plads paa hylderne i det nye bibliotek.

Vi har lige faaet besked fra ministeriet om den nye vurdering, som er ret afgørende, idet den lægges til grund for det aarlige tilskud paa $3\frac{1}{2}$ % af bygningsværdien. Den lød paa 1.243.248 kroner, hvilket vil sige, at den er sat op med hele det beløb, som nybygningen har kostet, og kun fradraget den gamle sal, som blot stod til ca. 8000 kr. Vi tør roligt sige, at økonomien er solidt funderet, blot der kommer elever som hidtil.

Og hvad elever angaar, har aaret ogsaa været tilfredsstillende. Til vinterskolen mødte 75 elever, hvoraf 18 blev og tog kontrol-eksamen i april. Ved aabningsmødet var der besøg af en japansk professor, og dagen efter kom en mand fra Indien for at gøre iagttagelser. Aaret igennem har der været besøg af repræsentanter fra ca. 20 forskellige lande fordelt over fire verdensdele. Alle kom, fordi rygtet om dansk højskole og andelsbevægelse var naaet frem til dem. Vi har heldigvis der noget værdifuldt, som vi gerne deler med andre. I den kommende vinter faar vi en elev fra Japan og en fra Spanien.

Som „ung vinterlærer“ virkede Juhl Bagge fra Ollerup lærer-højskole i dansk og gymnastik. Vi maatte grundet byggeriet henvise gymnastikken til Riddersalen, hvor det klirrede fare-truende i krystallisekronerne, og loftet fik revner – ikke nogen særlig god ordning for hverken sal, leder eller gymnaster. Det var sikkert alene for at skaane salen, at der var en del „anti-gymnaster“! Men dette hold fik saa i stedet lov til den 1. marts at indvie den nye sal, der er velegnet til sit formaal, selv om ribberne endnu ikke er kommet op.

Et par gange inden jul havde nogle elever lejlighed til at udtale sig til radioen og gjorde det friskt og tilsyneladende uden nervøsitet. I det ene tilfælde hed udsendel-

•Genboerne•

sen „et besøg paa husmændenes højskole“, det andet var en ungdomsudsendelse om de politiske ungdomsorganisationer.

I januar rullede pludseligt en lavine af avisangreb ind over mit syndige hoved. Paa en ruslandsrejse for tre aar siden traf jeg i toget mellem Helsingfors og Leningrad en amerikansk journalist, som lod falde nogle bemærkninger om, at danske tilhørte en nation, der ikke havde anden interesse end mad og iøvrigt udviste en udsøgt utaknemmelighed over for rige amerikanske gaver som fx. de amerikanske vaaben, der skulle beskytte os mod kommunismen.

Det var mere end selv mine ikke alt for udtalte patriotiske følelser kunne svare til, og desuden har det med vaaben jo aldrig været min stærke side. Jeg maatte derfor fortælle hende, hvorfor jeg ikke var i stand til at udvise den helt ydmyge taknemmelighed, og vi fik en ret ivrig privat diskussion om spørgsmaalene – dog holdt under skikkelige parlamentariske former. I løbet af en 3–4 timer ordnede vi hele storpolitiken – hver paa sin maade! – og jeg sagde blandt andet til hende, at jeg i givet fald ville foretrække en besættelse fremfor en ny verdenskrig med dens helt uoverskuelige følger for menneskeheden.

Da damen naaede hjem til USA, udgav hun en bog med titlen „Rødt plys og sort brød“, hvor hun skildrer alt det forfærdelige, hun mener at have iagttaget i Rusland. Hendes mest deprimerende oplevelse paa hele rejsen var dog mødet med en „leder af en lille folkeopdragende skole i København“ (set fra New York er København og Nordjylland det samme!), som paa det danske folks vegne foretrak en russisk besættelse fremfor en ny krig. Det med det danske folk og speciel russiske besættelse var foruden en række andre ting helt hendes egen opfindelse.

Et par aar efter naaede denne bog til København, og saa kom der gang i sagerne. Tommetykke overskrifter „Landsskadelig forstander“ o. s. v. Et avisudklipsbureau var saa venlig at sende mig udklip – det blev til flere kilo.

En konservativ rektor var hovedmanden i første omgang. Da den ebbede ud, var der en nidkær borgmester i Hjørring, forhenværende kirkeminister Hermansen, der i „Dansk Kirketiden- de“ pustede sagen op, fik mit standpunkt gjort „ukristeligt“ og erklærede, at det var en højst betænkelig sag at lade én

med saadanne synspunkter fortsat være „ungdomsvejleder“. Hans indlæg blev citeret i aviserne landet over.

Det var lige før husmandsdagene, og jeg ringede derfor Hermansen op og bad ham om en af dagene at være med i en forhandling om „Hvilke synspunkter kan man med rette forlange af en ungdomsleder?“. Han sagde nølende ja, men selve mødedagen, da vi ventede 400 gæster kl. 13,30, ringede han ved 10-tiden og meddelte, at han var blevet forkølet og var derfor ikke i stand til at komme. Siden har han ikke været til at formaa til hverken at besvare breve eller deltage i møder, selvom han samtidig med afbudet udtrykkeligt lovede at komme en anden gang.

Tredie og forhaabentligt sidste afdeling blev startet af en fagforeningsmand, medlem af Aalborg amtsraad Bjørn Jacobsen, som nægtede at gaa med til bevilling af et beløb paa 600 kr. (et aarligt beløb, som de fleste ungdomsskoler i amtet modtager), før der var foretaget en grundig undersøgelse „blandt tidligere og nuværende elever“ for at blive klar over, om eleverne var udsat for uheldig paavirkning paa skolen. Og saa var der igen stof til pressen landet over.

Naa, vi nægtede naturligvis at gaa med til en undersøgelse for „uamerikansk virksomhed“, men inviterede i stedet amtskoleraadet til at holde et møde her paa skolen, da det aabenbart var ret uvidende om, hvordan skolelivet formede sig. Indbydelsen er dog hidtil ikke blevet modtaget, og lige saa lidt har Bjørn Jacobsen vist villighed til at deltage i et forhandlingsmøde om sagen. Forkølelse er aabenbart smitsom!

Da spørgsmaalet havde principiel karakter, blev det rejst i folketinget, hvor undervisningsministeren blankt afviste tanken om at fordele tilskud efter standpunkter, og en udtalelse fra statskonsulent Roar Skovmand satte tingene saadan paa plads, at det omstridte beløb blev bevilget ved næste møde uden nogen form for betingelser.

Vi kan altsaa for saa vidt være tilfreds med sagens udfald, men der er dog en undring tilbage over, hvor mærkeligt selv folk i betydelige stillinger, der skulle kræve en vis evne til vidsyn, kan bære sig ad.

Det var egentlig ikke meningen at medtage hele denne historie her, men da der fra flere tidligere elevers side er fremsat

Hvordan?

ønske om at faa en redegørelse til "modvægt" mod avismeddelelserne kommer den med alligevel.

Det er vel ikke nødvendigt at tilføje, at selvom det en overgang saa ret broget ud, saa har vi taget begivenhederne forholdsvist muntert, og da elevtallet absolut ikke viser tegn til nedgang, er der altsaa heller ikke nogen grund til større bekymring.

Det kan vel heller ikke undre jer, at der ikke er rokket en tøddel ved synspunkterne. Jeg mener fremdeles og vil ogsaa fremdeles sige det saa ofte, der er lejlighed til det, at enhver anden mulighed er bedre end en tredje verdenskrig, som sandsynligvis bliver menneskehedens endeligt.

Sammen med ungdoms- og husmandsforeningen holdt vi i vinterens løb en række offentlige møder. Overbetjent Lauritsen, Aalborg, talte ud fra erfaringer i sit arbejde om „civilisationens kulkælder“. Ved en musik- og oplæsningsaften medvirkede skolens orkester samt hønseriejer Hadding, Lørslev, som paa fremragende vis citerede egne digte. Adventsmøde holdt vi i Ridder salen under medvirken af provst Roesen, Svenstrup. Kaptajn Solholm og undertegnede diskuterede en aften militærspørgs-

Nyt indhold i nye rammer

maalet. Det var en ret livlig aften! Til en filmsaften havde vi den nye andelsfilm „En gæst kommer til Fyn“ – ganske god, men I skal dog hellere til jeres foreningsarbejde anvende den fortrinlige islandske film „Hverdagens Saga“. Den kan skaffes via „Brugsen“. Højskolelærer Evald Gunnarsen fortalte levende om sit arbejde ved en international højskole i Tyskland, hvor internationalt samarbejde og mellemfolkelig forståelse spiller den helt afgørende rolle – et virkelig godt stykke arbejde, som det er værd at interessere sig for. Vil I have kontakt med ham, kan I skrive hertil.

Sidst i rækken kom biskop Erik Jensen og fortalte ud fra oplevelser paa en amerikarejse. Det blev en aften, hvor straalende vid og saglig oplysning fra en dygtig iagttager vekslede i fin blanding.

Desuden havde skolen besøg af en række talere, sendt af forskellige organisationer. Man har opdaget, at en skole er et godt forum, som det nok er værd at ofre en taler paa. Vi kan ikke faa plads for alle, men at vi ikke sorterer dem, saa de absolut falder sammen med vore egne synspunkter, kan I maaske skønne, naar I hører, at vi bl. a. havde en mand fra „Grosserer-societetets komité“, som afgjort ikke var andelsmand, og end-

videre formanden for L. S., Kr. Søgaard, samt Aksel Sørensen fra J. A. K. foruden ovennævnte kaptajn Solholm.

Mere enig kunne vi blive med Hesner fra afholdsbevægelsen og Tage Albertsen, sendt af sparekasserne for at tale om „Ungdommens økonomiske fremtidsudsigter“.

Da salen ikke var helt færdig, maatte „Husmandsdagen“ i februar endnu engang deles i to. Salen blev iøvrigt ved denne lejlighed taget i brug for første gang. Begge dage kom der 400 mennesker, men vi haaber næsten, at en del af dem var „gen-gangere“, for ellers kan det blive svært selv med den nye sal at klare det paa en dag.

Første dag talte formanden for de jyske husmandsforeninger, Emanuel Vestbo, om emnet „Verden og vi“, og redaktøren for Aalborg Amtstidende, Juhl Andersen, og undertegnede diskuterede „Pressen og nyhedstjenesten“ – et i hvert tilfælde for mig aktuelt emne!

Anden dag var det, at vi maatte klare os uden Hermansen.

»Individuel udfoldelse i dansekunsten.«

Vi fik med times varsel hjælp fra pastor Reeslev, Sønderholm, og forstander Grosbøl, Støvring, men som Grosbøl sagde: „Jeg er jo ikke Hermansen, og det er jeg forresten glad for“, og det kunne derfor ikke blive det, der var lagt op til; men vi var taknemlige for, at de to ville hjælpe os i nøden.

Endvidere talte folketingsmand A. C. Normann om „Danmarks økonomi og Europas“. Begge aftener opførte vi Kiel-

lands skuespil „Herren og hans tjener“. En del af jer saa det til elevmødet i 1956.

En dag i marts havde vi besøg af Aalborg skoleorkester – 30 musikere, som vi nogle gange tidligere har hørt i Riddersalen, hvor det lød lidt for voldsomt. Denne gang blev det henlagt til den nye sal, og vi var meget spændte paa de akustiske forhold, som endnu kan snyde byggevidenskaben slemt. Men resultatet var godt, og siden har vi gang paa gang haft lejlighed til at glæde os over salens meget fine lydforhold.

„Læreballet“ havde god tilslutning fra sommeren 1956, og der var ikke saa faa gengangere ved „kusinefesten“ i marts, hvor den nye sals rummelighed gav gode muligheder for mere individuel udfoldelse i dansekunsten.

I januar havde vi det sædvanlige instruktionskursus for husmandsforeningerne, hvor eleverne overværede en række foredrag. Det var som tidligere ledet af Morten Larsen. Desuden havde vi et husdyrbrugskursus arrangeret af de samvirkende jyske, men vi undlod grundet travlhed paa byggepladsen selv at arrangere noget.

Udflugterne til Aalborg og Langholt er gode afledningsmanøvrer, naar foraarssolen begynder at give uro i kroppen. Paa sidstnævnte tur havde vi ogsaa glæde af besøg paa Poul Gyllings svineavlscener, svinekontrolstationen i Vestbjerg og Durisolfabrikken.

Saa var igen en vinterskole forbi. Afslutningen blev trods alle de nye rum naturligvis holdt i Riddersalen, og det vil ganske selvfølgelig ogsaa ske i fremtiden. Hvor meget vi end bygger nyt, vil det blive svært at finde noget, der kan klare sig mod Riddersalen ved slige lejligheder. Det er ellers meningen, at eleverne fortrinsvis skal have det nye i daglig brug, mens kursus henvises til den gamle afdeling.

Paasken faldt uden for elevtiden, og der kunne derfor blive god plads til et ungdomsfredsstævne, hvor et betydeligt antal unge pacifister ivrigt diskuterede internationale spørgsmaal. Det sluttede med forbundet „Aldrig mere Krig“s aarsmøde med ca. 100 deltagere. Sommeren 1958 har vi i dagene 21.–26. juli et stort internationalt fredsstævne, hvortil der kommer unge

deltagere fra en lang række lande. Alle interesserede kan deltage. Programmet er færdigt ca. 1. juni.

Vi var naturligvis meget spændt paa, om „avissagen“ ville indvirke paa elevtallet. Det blev dog heldigvis ikke tilfældet. Vi fik normalt antal med 50 elever, heraf 4 fra Island og 2 fra Finland samt for første gang 1 fra Færøerne. Vi var vist lidt ekstra glade for jer, der kom den 3. maj trods alle forudgaaende „advarsler“.

Det nye skolekøkken var knapt færdigt til tiden, men med 14 dages forsinkelse overtog Valborg og Bergljot henholdsvis det nye køkken og vaske- og strygerummet. Sikken forandring fra det gamle. Ekstra godt blev det, fordi en række firmaer havde stillet køleskabe, 5 komfurer for gas og elektricitet, 3 vaskemaskiner, varmerulle og meget mere til raadighed. Denne nye afdeling bevirkede ekstra rykind af husmødre i sommerens løb, fordi de ønskede at se det nye og muligvis faa erfaring for, hvad de selv skulle købe. Det hævdes, at enkelte mænd af frygt for konsekvenserne har søgt at hindre deres kone i at se det!

Sidst i maj blev jeg ringet op fra København og fik tilbudt en gratis rejse til Verdensfredsraadets konference paa Ceylon. Det gippede slemt i mig – i mange aar har jeg ønsket, at der kunne blive mulighed for at komme til Asien – men rejse i juni med elever, husmødredage, byggeri o. s. v., nej, den gik ikke. Men inden jeg fik givet endeligt afslag, sagde Bergljot ja paa mine vegne med en helt overvældende beslutsomhed, og ens kone skal man jo af og til lystre – især naar det er noget rart! Ogsaa elevernes ja blev indhentet, og saa gik det trods store betæneligheder til Østen. Jeg fik senere at vide, at saavel de to store husmødredage som skolearbejdet iøvrigt var gaaet helt upaaklageligt. Og der gaar man til daglig og tror, at man er uundværlig!

Foruden den sædvanlige husmoderdag her fra amtet, som samlede 800 koner, havde vi i aar en ekstra, idet Hanherred husmoderkreds havde faaet den gode idé at henlægge deres stævne her til skolen.

Pladsen her tillader ikke et selv nok saa sammentrængt refe-

rat af den 18 dages tur paa over 20.000 km, som naturligvis var en vældig oplevelse. Paa hjemturen havde jeg lejlighed til at gøre ophold i Indien, Pakistan og Irak (var bl. a. i Babylon). Lad mig blot sige, at turens stærkeste indtryk var mødet med Asiens millionbefolkning under levevilkkaar, som vi her hjemme ikke fatter, at mennesker kan eksistere under. Trangen til at anvende de militære udgifter til produktive fredsformaal i stedet blev afgjort ikke mindre af rejsen. Men det haster, hvis ikke den kommunisme, som mange i Vesten vil beskytte sig imod ved brug af vaaben, skal vinde paa den sociale front.

Saa kom elevmødet (se Riis-V.s referat) med indvielse af de nye bygninger. Dermed blev et løfte givet ved elevmødet aaret før overholdt, men det kunne kun gennemføres takket være den milde vinter samt veludført arbejde fra haandværkernes side. Der vil dog gaa endnu nogle maaneder, inden maleren er færdig, idet bygningen først skal være helt gennemtør.

„Lærerbal“, forældredag med meget fin udstilling, „grise-gilde“, udflugt til Rubjerg Knude og besøg i Lomborgs planteskole – det er godt med visse traditioner, mange vil nikke genkendende. Men inden man ved af det, er sommeren gaaet, og der skal siges farvel.

De sidste dage i august havde vi stort rykind til ialt 5 husmødredage for F. D. B. – 450–500 husmødre hver gang. Der blev demonstreret konservesretter, drukket transportspandefulde cirkelkaffe og vist film, og der var vist stor tilfredshed blandt de mange husmødre. Eleverne hjalp flittigt til baade med at servere og drikke kaffe, og de var i det hele taget flinke til at hjælpe til enhver tid. Efter hvert mødes afslutning var der lejlighed til at se de nye bygninger samt en udstilling af elevernes haandarbejde.

I oktober rullede igen en strøm af rutebiler her til skolen i samme formaal, men med nye deltagere, saadan at ialt 5000 husmødre fra Aalborg amt har deltaget. Endda er der et stort antal paa ventelisten til nogle dage i foraaret med samme program.

Afskeden den 31. august taler vi ikke om. Den tager omtrent

lige haardt hvert aar. Al denne sigen farvel, der kommer regelmæssigt hvert aar, er det svært at vænne sig til.

15 blev i september for at hellige sig delingsføreruddannelse. Der er stærk mangel paa dygtige ledere af gymnastikken, som er en vigtig del af ungdomsarbejdet. Vi vil derfor gerne opfordre jer til at faa kammerater, der interesserer sig for gymnastik, til at tage denne uddannelse med. Desværre magter vi det her paa skolen endnu ikke for mandlige lederes vedkommende, men det bliver der forhaabentlig raad for med tiden.

I en aarrække har vi haft ønske om at komme en tur til Island. Vi har nu haft 41 elever derfra, og det synes derfor helt meningsløst, at vi havde saa lidt kendskab til deres land.

Nu er vi denne store oplevelse rigere. En af de første dage i september tog Bergljot og jeg med flyver via Bergen til Reykjavik. Bergljot skriver om denne tur, saa jeg skal nøjes med som mit besyv i sagen at sige, at naar turen blev saa stor en oplevelse, saa skyldes det dels den betagende natur, som er noget helt for sig selv, men ikke mindst ogsaa den hjertelighed og gæstfrihed, som I piger fra de 6 somre mødte os med. Jeg tør ikke skrive mere af frygt for at blive sentimental, men da vi havde vinket farvel paa flyvepladsen og sad med de fornemme islandske kunstbøger pyntet med røde og hvide nelliker i hænderne, mens Vatnajökulls evige is og sne som det sidste glimt af Island fortonede sig i taagen, da lovede vi hinanden: „Vi kommer igen.“

Mange af de ældre aargange vil være interesseret i at høre, at Koldings, der jo nu bor i Thy, holdt guldbryllup den 12. oktober.

I lærerkredsen er der ikke større forandringer. Sigrid Bjørn Jørgensen fra Kerteminde Husflidshøjskole var ung lærerinde i sommer. Til den kommende vinter er antaget lærer Christian Fritz til fagene dansk og gymnastik. Ellers er det de af jer kendte lærere, der virker fremdeles.

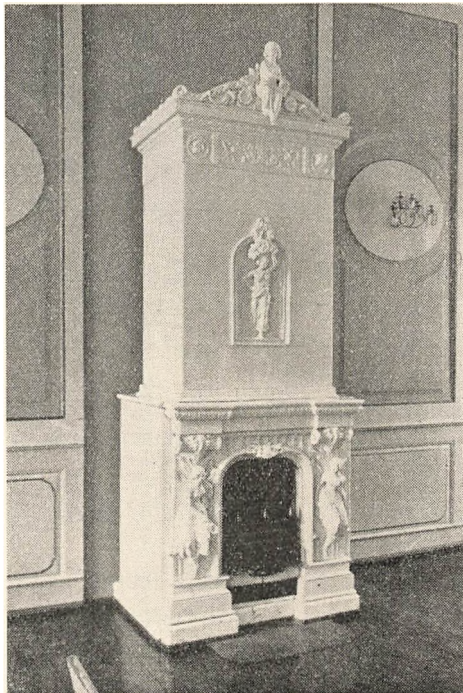
Der har været en del rejse- og kursuslyst i lærerkredsen nu i efteraaret. Riis-Vestergaard har deltaget i og været medleder af et dansk kursus for højskolelærere, Valborg har været i Spanien, Annette i Svejts og Italien og Bergljot og jeg har deltaget

i et kunstkursus. Det kan maaske faa farlige følger for de kommende aars tegneelever!

Om et par dage modtager vi vinterholdet, som ser ud til at blive lidt større end sidste aar. Der er indmeldt 78. Og saadan skrider tiden videre for os her paa skolen med de faste terminer i tilværelsen, hvoraf 3. maj og 3. november er de vigtigste.

Vi vil gerne sende vore hjerteligste hilsner til jer alle – baade til dem der bor nær, og dem der bor fjærnt herfra. God jul.

Bergljot og Svend Haugaard.

Mikronæringsstoffernes betydning for planterne

I aarene siden krigen er vort gødningsforbrug øget meget stærkt, men det er navnlig forbruget af de tre kendte gødninger: kvælstof, fosforsyre og kaligødning. Denne forøgelse har medført en ret stærk stigning i høstudbyttet.

Men med det større udbytte bliver faren for mangel paa mikronæringsstofferne: mangan, kobber og bor større, og da det er det stof, der er forholdsvis mindst af (minimumsloven), der bestemmer udbyttets størrelse, kan det blive saadan, at vi ikke faar den udstrøede gødning betalt, hvis der er mangel paa et eller flere af disse mikronæringsstoffer. Det er derfor vigtigt, at landmanden lægger mærke til afgrødernes vækst og udseende.

Manganmangel (lyspletsyge) og kobbermangel (gulspidsyge) viser sig navnlig i korn, og det er vigtigt at kunne skelne dem fra hinanden, da mangan ikke hjælper for gulspidsyge, og blaasten ikke for lyspletsyge.

Lyspletsyge er værst i havre og viser sig som lyse pletter omgivet af en mørk ring, pletterne sidder i striber mellem bladribberne.

Gulspidsyge viser sig som lyse spidser paa bladene og er sædvanligvis værst i byg.

Bormangel ses som regel kun i roerne. Tørforraadelse i bederoerne og marmorering i kaalroerne. I kaalroerne kan det ikke iagttages, før man skærer roerne over, mens det ved bederoerne viser sig ved, at hjerteskuddet visner. Dette maa dog ikke forveksles med bedeskimmel, hvor de angrebne hjerteblade ogsaa tilsidst bliver sorte, men i begyndelsen er lyse og fortykkede med et graaviolet skimmelovertræk paa undersiden.

I landbo- og husmandsforeningernes forsøg i 1954-56 er der

i de forsøg, hvor der har været tale om manganmangel, høstet 2,1 hkg kærne ved brug af 50 kg mangansulfat pr. ha, hvilket vil sige, at 1 hkg korn er produceret for ca. 25 kr. Skal der alligevel sprøjtes for ukrudt, kan man nøjes med 10–15 kg mangansulfat blandet i sprøjtevæsken, saa bliver det endnu billigere.

I forsøgene med blaasten er der høstet 1,4 hkg korn ved brug af 25 kg blaasten og 1,7 hkg ved brug af 50 kg blaasten. Da blaasten koster ca. 2 kr. pr. kg, bliver det en produktionspris paa 35–36 kr. pr. hkg korn ved brug af 25 kg blaasten. De 50 kg kan slet ikke betale sig. Der er imidlertid meget store variationer i forsøgene, saa det gælder om, at man kender sin jord.

I nogle faa (6) forsøg i 1956 i byg er prøvet virkningen af udstrøet og udsprøjtet blaasten samt kobberoxyklorid, der indeholder dobbelt saa meget kobber som blaasten. Tallene skal lige anføres.

	Udbytte og merudbytte hkg kærne pr. ha
Grundgødet	22,7
50 kg blaasten, udstrøet	4,9
10 kg blaasten, udsprøjtet	4,3
5 kg kobberoxyklorid, udsprøjtet	6,0

Det ses, at man ved udsprøjtning kan nøjes med 10 kg blaasten, men dertil kommer udgiften til sprøjten, hvis der alligevel ikke skal sprøjtes for ukrudt. I disse forsøg er midlet ikke tilført, før der har været tydelige tegn paa gulspidssyge.

Forsøg med borax.

	Udbytte og merudbytte hkg. tørstof pr. ha				
	% planter m. hjertefor- raadnelse	Bederøer		Kaalrøer	
		rod	top	Ialt	rod
Grundgødet	12	103,4	26,1	129,5	103,5
10 kg borax, udstrøet	2	1,6	4,0	5,6	3,3
20 kg borax, udstrøet	1	1,6	8,0	9,6	2,8
10 kg borax, udsprøjtet	7	0,6	3,9	4,5	1,1

Udsprøjtning har virket for daarligt, selv om det nok med fordel kan sprøjtes med borax hen paa sommeren, naar man opdager bormangel i bederøer. Men ved man af erfaring, at der

kan være fare for tørforraadnelse i roerne, bør man tilføre borax om foråret. Der kan nu faas kalksalpeter iblandet bor, og med en tilførsel paa 500–600 kg salpeter pr. ha skulle bor-behovet være dækket.

Man bør altsaa være opmærksom paa disse mangelsygdomme og i tide tage sine forholdsregler.

Staar man med en nyerhvervet ejendom og ikke kender jorden, kan nogle jordprøver give et fingerpeg, idet der kan bestemmes baade mangan- og kobbertal, saa det kan siges, om der er fare for lysplet- eller gulspidssyge.

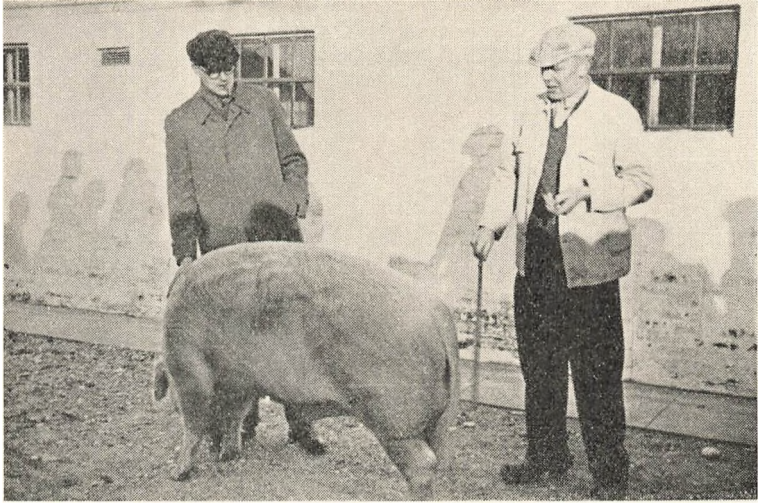
Det gælder her som med saa meget andet, det er billigere at forebygge end at helbrede, og man maa regne med, at der er sket en udbyttenedgang, inden man ser sygdomssymptomerne.

O. Kjems Toudal.

Fra vinterens udflugter

Elite-kalve paa Langholt

Besøg paa svineavls-centret hos Poul Gylling, Vodskov

Besøg paa Langholt-hovedgaard

»Her rejses en skole —«

Elevmødet

Almindeligvis plejer vi jo ikke at gøre meget ud af referatet fra elevmødet, da dets forløb og indhold i forvejen er kendt af en stor del af elevskriftets læsere. I aar fik det, som alle vil vide fra indbydelserne, en noget utraditionel karakter, fordi man fra skolens side ikke kunde tænke sig en bedre form for indvielse af de nye bygninger end at fejre festen sammen med gamle elever. Vi her paa skolen har det ønske, at gammelt og nyt altid paa bedste maade maa række hinanden haanden. Det er aarsagen til, at vi paa bestyrelsesmødet forud for elevmødet bestemte, at der — ogsaa i billeder — skulde gives et godt indtryk af elevmødedagene.

Lørdag eftermiddag forløb ganske traditionelt. Riddersalen var fuld, da Haugaard bød velkommen og dernæst fortalte om sin lange rejse til verdensfredskongres paa Ceylon. Et sammendrag af denne rejse- og kongresskildring er umulig, alene af den grund, at en times foredrag om en saadan oplevelse i forvejen er saa sammentrængt, at alt maa med i et referat, hvis det skal dække indholdet. Men vi kender alle Haugaards evne til at opleve geografi og give andre del i sine oplevelser. Især gjorde det indtryk, da der blev fortalt om Østens skønhed og rigdom — ved siden af den mest fornedrende fattigdom, der virker saa urimeligt, og som det maa være andre landes — og hvorfor ikke Nordens? — opgave at være med til at afhjælpe. Især

skole- og undervisningsproblemet mente Haugaard ville være en oplagt opgave for Norden at være med til at løse. (I parentes: Danske højskolefolk har i sommer været i Østen med dette formaal for øje. Netop i gaar meddeltes det, at Halvorsen fra højskolernes sekretariat snart rejser til Burma for efter opfordring af den burmesiske stat i tre maaneder at fungere som konsulent for undervisningsministeriet der.)

Efter Haugaard talte Valborg Sørensen og P. K. Pedersen om faglige emner for henholdsvis de kvindelige og mandlige deltagere. Valborg Sørensen demonstrerede de nye raffinementer i skolekøkken og demonstrationslokaler. Pedersen talte om landbrugets økonomiske forhold sammenlignet med 1956.

I stedet for det traditionelle lærer- skuespil opførte eleverne lørdag aften Johanne Louise Heibergs: En søndag paa Amager. I den lune sommeraften kom dette gamle syngespil rigtig til sin ret med sit humør og sin yndefulde musik, og pigerne foldede sig ud, saa selv instruktøren var mildt overrasket. De fortjente det bifald, de fik, baade for præsentationen, men ogsaa for det slid de forud havde lagt i prøverne.

Efter komedien var der dans i den nye sal. Der var god plads til alle. Og humøret var højt. Gid man rundt omkring, hvor der festes, vilde opdage, hvor meget det betyder at have god musik til dansen.

Generalforsamlingen søndag formiddag fik et sædvanlige rolige forløb. Alle valg var genvalg. Beretning og regnskab godkendtes. Herunder ogsaa den disposition, som bestyrelsen havde truffet 14 dage i forvejen: at elevforeningen til indvielsen af den nye sal skulde forære skolen en teak-træs talerstol i stil med det øvrige teak-træs ud-

Skolens formand Niels Hansen taler

styr, der er karakteristisk for de nye lokaler. Herved forpligtede man elevforeningens kasse over for en udgift paa 5-600 kr. Det var der for saa vidt ikke noget dristigt i, som kassen havde et vægtigt indhold (se regnskabet). Men paa bestyrelsesmødet besluttedes det alligevel, at der ved elevmødet skulde være lejlighed til at yde frivillige bidrag til gaven. Det blev ikke noget stort beløb, der kom ind, nemlig 66 kroner.

Om eftermiddagen fandt saa den egentlige indvielsesfest sted. Nogle af de nye lokaler

havde dog været i brug et stykke tid. Salen har været benyttet nogle gange, og skolekøkkenet blev taget i anvendelse kort efter sommer skolens begyndelse. De øvrige lokaler: elevværelser, høresal, dagligstue, bibliotekslokale, skolestue m. m. bliver først for alvor taget i brug nu ved vinterskolens begyndelse. De kvindelige deltagere i elevmødet fik dog lejlighed til at tage værelserne i besiddelse som de første. Og siden har de været benyttet af sommerpigerne.

Vejret var ikke det bedste. Det regnede helt godt, da festen tog sin begyndelse. Men gymnastiksal, høresal og scene gav plads til ca. 700 mennesker, og i tilstødende lokaler maatte saa endnu 2-300 tage til takke med højttalerne. Sangkoret sang først en række sange, hvorpaa Riis-Vestergaard med en ganske kort tale overrakte skolen den nye talerstol. R.-V. sagde blandt andet: Talerstolen har altid været et centrum i den danske folkehøjskole. I vor tid mener mange, at dens rolle er for stor. Det er blevet et slagord: Ned fra talerstolen og ud blandt eleverne. Jeg forstaar og billiger den idé, der ligger bag. Og hvis nogen af de tilstedeværende vil se noget symbolsk i, at denne talerstol modsat saa mange andre paa danske folkehøjskoler er enkel, stilfuld og beskedet og oven i købet, naar det skønnes belejligt, let kan klappes sammen og stilles hen i et hjørne, ja, saa staar det enhver frit for at fortolke dette, som man har lyst. Men jeg vil ønske, at baade den gamle talerstol i Riddersalen samt den nye her saavel som den

danske højskoles talerstole i almindelighed endnu et stykke tid maa faa lov at være centre for skolelivet og staa aabne for folk, der har noget paa hjerte.

Derefter tog skolens formand, Niels Hansen, som den første talerstolen i brug. I en kort tale udtrykte han sin glæde over dagen og gav et historisk tilbageblik, fra Brande begyndte skolen og Balle gjorde den landskendt, til Haugaard nu, muliggjort ved skolens omdannelse fra aktieselskab til selvejende institution, havde føjet de nye bygninger til de gamle og derved har skabt rammer, som kan imødekomme de krav, der i vor tid stilles til livet paa en højskole. Niels Hansen udtrykte sin taknemmelighed over for alle dem, der har baa-ret St. Restrup husmandsskole gennem tiderne, baade de gamle pionerer, der gennem personlig indsats og offervilje rejste skolen, og nuværende forstander og medarbejdere. En særlig tak rettedes til Haugaard for hans initiativ og dygtige ledelse af arbejdet. Sammen med Niels Hansen udbragte forsamlingen et leve for St. Restrup husmandsskole.

Efter Niels Hansen holdt statskonsulent Roar Skovmand den egentlige festtale, der er gengivet andetsteds i aarsskriftet. Derefter gav Haugaard en ret detaljeret redegørelse for byggeriet og i det hele taget for de moderniseringsplaner, hvis realisering begyndte for 6-7 aar siden, og som nu er ved at være tilendebragt. Svømmebassinet er endnu tilbage. Haugaard udtrykte sin glæde herover og sin længsel efter den dag, da ogsaa det sidste led er bragt paa plads, saa alle kræf-

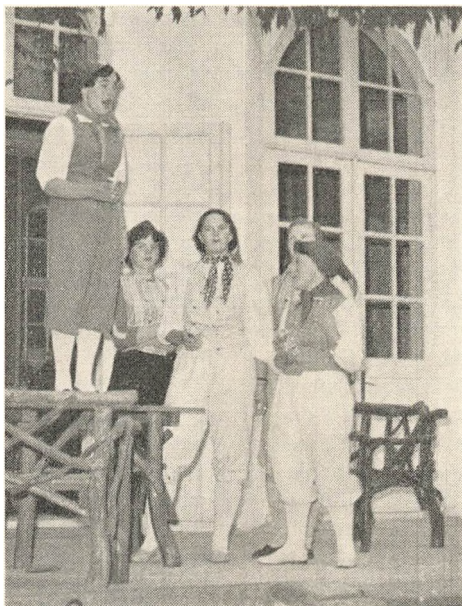
»Saa hævd dig, skole, og frygt kun ej —«

»En søndag paa Amager«

»Jokum, Jokum -«

»Halsen er tør, lommen er tom –«

»Rasmus sagde: Mor jer godt, og det har vi gjort«

ter i ro kan rettes mod det egentlige skolearbejde. Den udførlige gennemgang af den økonomiske baggrund for modernisering og nybygning vil det nok føre for vidt at gengive her. Paa tidligere elevmøder er man jo ogsaa blevet holdt orienteret herom. Ad mange veje er de midler blevet tilvejebragt, som en selvejende institution selv maa skaffe. Haugaard rettede en varm tak til de mange organisationer saavel som institutioner og private, der rundhaandet har ydet bidrag, og til de husmandsforeninger og gamle elever, hvis indsats ved salget af lodsedler betingede det gode overskud. Her kan der dog være grund til at nævne, da det er saa forholdsvis nyt, at ikke alle ved det, at det nye skolekøkken med tilhørende demonstrationslokale for husmødre, værende som vordende, i Aalborg amt, er et led i en række af tilsvarende lokaler i alle Danmarks amter, bygget ved tilskud fra produktivitetsfondets Marschallmidler. Om byggearbejdet sagde Haugaard: Det har ikke altid været let at bringe ønsker og forhaandenværende midler i overensstemmelse med hinanden. Men det har været en fordel, at der under det forberedende arbejde – delvis takket være sendrægtigheden med bevillinger – har været god tid til eftertanke og til at lære af andres erfaringer fra tilsvarende byggeri andetsteds. Selve nybyggeriet har taget 10 maaneder, hvilket maa betegnes som rekordtid, især i betragtning af de vanskeligheder, den bløde grund frembød. Vi har bygget solidt, praktisk for det daglige arbejde, men ikke overflot. Der er bygget ikke bare for nutiden, men for fremtiden. Der er blevet ydet et godt stykke arbejde, men det smukke resultat skyldes dog især et fortrinligt samarbejde. Man har mærket, at det for arkitekt og haandværkere har været en æressag at frembringe et smukt resultat. Bestyrelsen har under arbejdet været en god støtte. Der har været enighed om nødvendigheden af modernisering og udvidelse. Efterhaanden er det næsten blevet saadan, at det er bestyrelsen, der gaar foran, mens jeg maa holde igen.

Selv om der er bygget meget nyt, bliver det gamle ikke overflødiggjort. Det vil blive rammen om en udvidet kursusvirksomhed, og en ramme, der kan være tilfredsstillende efter nutidsforhold. Der vil ogsaa blive brug for et lokale til demonstration og undervisning i brugen af de nye bygningsartikler, der giver saa store muligheder for selvbyggeri.

Til slut vendte Haugaard sig meget stærkt mod den tale, der fra visse sider høres i den løbende diskussion om højskolen: at den er et museum og dens lærere kustoder. Det er for tidligt at erklære højskolen for en fortidslevning, der bør afskaffes. Der føres her en tale, der har gyldighed til alle tider, selv om højskolen maaske nok slæber rundt med en del døde traditioner. Højskolen skal radikalt tage fat paa tidens problemer. Men den skal ogsaa røre op og vække, gøre menneskelivet rigere og give lyst til at gaa ind i et levende medborgerskab. Det er for tidligt at synge begravelsessange. »Forældet aldrig blev livets tale«.

Efter Haugaard fik arkitekt Ruby ordet. Han rettede en tak til forstander, bestyrelse og medarbejdere for opgaven. Især fremhævedes haandværkernes i bedste forstand gammeldags haandværkeraand, der har sat sit præg paa arbejdet. Der har ikke for arkitekten været lejlighed til at boltre sig i raffinementer. Det er udpræget brugs-byggeri, der er blevet til ved et samarbejde, som har haft en saadan karakter, at arkitekten mere har følt sig som »klasseformand for et elevhold« end som overordnet leder. Arkitekt Ruby overrakte fra alle medarbejderne et gavebrev til udsmykning af forhallen efter udkast af teatermaler Aage Sørensen, Aalborg.

Formanden for De samvirkende jyske Husmandsforeninger, Emanuel Vestbo, bragte en hilsen til dagen: Vi arbejder os mere og mere hen imod tilstande, hvor menneskelig arbejdskraft erstattes med maskiner. Det stiller menneskeligt større krav til uddannelse og fritid. Derfor betyder vore skoler saa meget for os. Naar man arbejder med noget, er det af betydning, at materialet er frisk. Husmandsstanden er den sidste stand, der socialt er blevet løftet op til ligeberettigede kaar. Derfor er det et frisk menneskemateriale, der herfra sendes til vore skoler. Vi ønsker os selv til lykke med skolen her. Vi har gennem tiderne haft de rigtige folk, ledere som medarbejdere, paa vore skoler. Og det er min forvisning, at der ogsaa i fremtiden vil blive ydet et arbejde til gavn for den danske husmandsbevægelse paa husmandsskolerne i Danmark. Om skolen her ved jeg, at forstander og medarbejdere har evne til at faa de unge til at lytte, det vil sige: standse op og tænke. Det giver et godt grundlag for deres senere livsgerning, naar de selv skal til at tage beslutning og handle.

Sognefoged Visse, der selv er en af pionererne fra den første tid i St. Restrup, mindedes udstykningens første aar og de gamle, der nu er borte, og dvælede ved de mange gode minder fra de svundne aar samt udtalte ønsket om endnu mange rige aar, og at der maatte blive sendt mange gode samfundsborgere ud fra St. Restrup husmandsskole.

Sekretær Th. Christensen fra De samvirkende jyske Husmandsforeninger bragte en hilsen fra Husmandshjemmet og ønskede til lykke med dagen: Det er glædeligt, at St. Restrup husmandsskole er levedygtig trods alle angreb. »Her rejses en skole paa bondejord«, og der er stadig brug for vore højskoler i Grundtvigs aand. Den danske folkehøjskole er ikke bare Grundtvig. Der er senere kommet meget andet til. Men Grundtvig er stadig aktuel. Jeg har erfaring for, at byelever er meget optaget af ham, d. v. s. kredse, hvor hans tanker før har været forholdsvis ukendte.

*

Eftermiddagen sluttede med, at Balle og Kolding talte til den store forsamling af gamle og nye elever. Deres taler bringes som artikler andetsteds i aarsskriftet.

Sidst paa eftermiddagen var der gymnastikopvisning mellem to

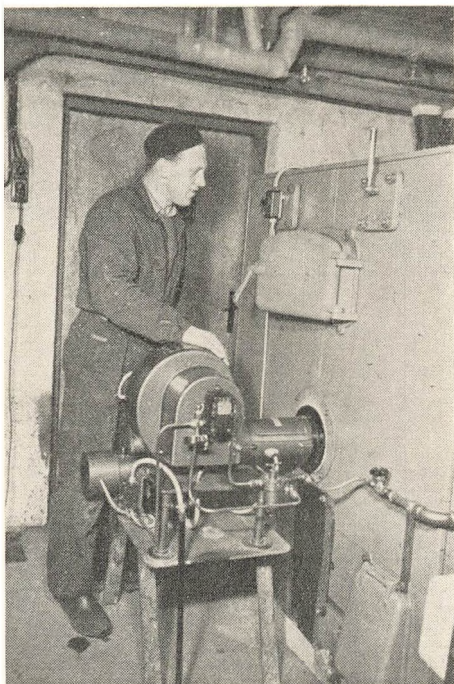
byger. Det sagde svup i plænerne, men baade tilskuere og gymnaster holdt tappert ud, skønt skyerne skrabede issen paa de længste.

Lærer-skuespillet strøg vi i aar. Vi mente her paa skolen, at det festlige ved dagen vilde faa en ekstra understregning, hvis vi fik Aalborg operettekor herud. Mange elever fra de sidste aargange vil kende koret og vide, at det er en festlig oplevelse. Og lydforholdene i den nye sal er ideelle til en saadan koncert. Korets operette melodier og danske sange klang lyst og smukt trods et ret stort mandefald blandt soprannerne paa grund af sommerferien. Om vi saa her paa stedet skal føle os smigret ved, at mange bagefter beklagede at maatte undvære skuespillet, er ikke saa let at afgøre. Det kan jo fortolkes paa to maader.

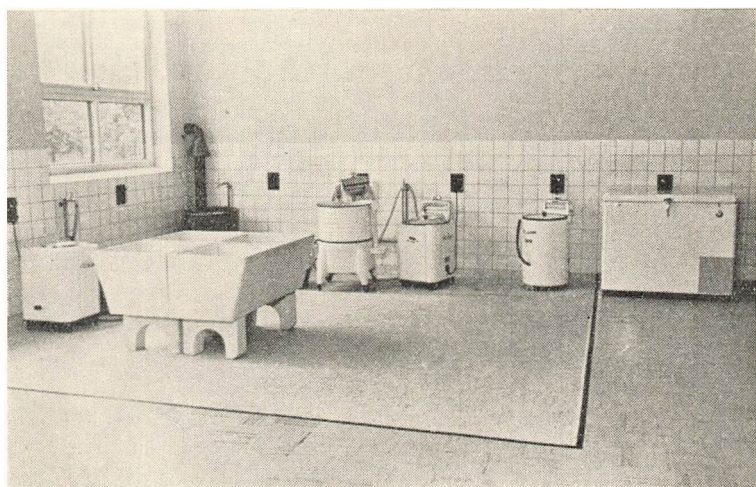
Riis-Vestergaard afsluttede de to oplevelsesrige elevmødedage, hvis opskrift er lagt til grund for den artikel, I kan læse paa side 7.

Der lyttes! Balle taler

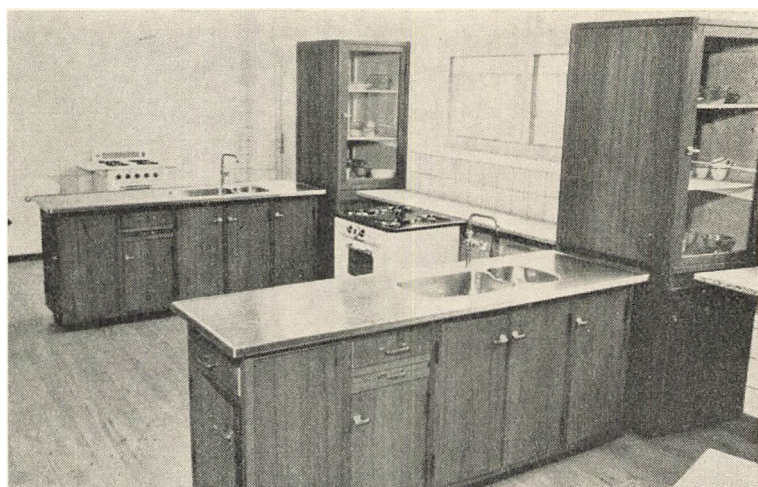
Kristian glæder sig over det nye oliefyr

Vaskeriet i det nye demonstrationslokale

Varme og kulde i det nye skolekøkken

Her laves vor tids frikadeller!

Restrupmøde paa Island

ISLAND

Hvad synes du om vort land? Forsigtigt og med spending i stemmen lød spørgsmålet fra tidligere elever til os, da vi i efteråret besøgte dem. Hvad synes du om Island?

Dette land så langt mot nord, som vi havde mødt med så stor forventning.

Jeg havde tenkt mig, at Island var som Norge, med fjeld og daler, men Island er helt anderledes. Naturen så skiftende, fjeldene så forskellige. Der er fjeldtinder mot de hvite jøkler, andre langstrakte og flate og andre formet som runde kraterfjeld.

Og farverne – stærke farver. Der er fjelde, som er sorte, grå eller brune, ja selv røde. Langs fjeldsiderne og op i kløfterne gror det grønne moss og små fjeldblomster. Der er ingen skove og trær, som klær fjeldene, men moss og blomster gir sin farve til det store farvespil.

Over store strekninger er der lavamarker, golde marker, hvor jorden aldri kan dyrkes. Men selv denne golde jord hadde sin store skønhed. Lavamoss gav det en vidunderlig farvetone.

Og lavaens formationer var meget ejendommelige – de „Sorte

Varme kilder

Borge“ i Nordlandet har vi aldri set mage til, lavabjerge i alle mulige merkelige former. Man behøver ikke stor fantasi for at se både trolde, menneskeansigter, borge, kirker osv. Man advares imot å vandre uten for stierne i disse lavamarker; man kan miste retning og ikke finne ut af dem igjen.

Der finnes utallige gamle krater – et minne fra en fortid, hvor alt har boblet og kocht, en ild fra det indre, som nu de fleste steder er gået til ro men endnu gir varme til kilderne og sender dampsjler højt i været år ut og år inn – naturkrefter, som helt betok os. Det virker næsten chokerende, når man pludselig kommer til fjelde, hvor det ryger op langs fjeldsiderne. Det lukter av svovl, og rundt om er der små gryter, hvor vandet bobler og koker, ja, også større svovlkilder, hvor det blå ler og gule svovl ser ut som en levende heksekedel – undrende og magtesløs blir man stående betaget af krefterne og det helt fantastiske farvespil; jorden er både rød, gul og blå.

Vi mødte en farveverden, vi ikke har mødt andre steder.

Islands uberørte natur rummer ikke bare fjelde, lavamarker og varme kilder, men også store vandrige fosser. Vi så Gullfoss, Seljelandsfoss og Skarafoss i sør og Godafoss i nord. Der finnes ennu større fosser, men vist ingen, der kan slå Gullfoss i skøn-

Goda-fossen

het. Endnu har de fleste af Islands store fosser fået lov å ligge i fred, og de er islendingers stolthed. Vi håper, at Island kan få råd til å bevare mange af de store fosser uberørt i fremtiden.

Vi vender blikket mot havet og de mange fjorde, som speiler fjeldene. Ved kysterne og inn ved fjordene bor de fleste mennesker, men gårdene ligger også langt op mellem dalerne og ind over sletterne mellem fjeldene.

Men fremfor alt er Island sagaøen med de mange gamle minder.

Vi oplevede Tingvellir med en eldre islandsk landbrugskonsulent og lagtingsmand Palle Zophaniasson som rejsefører. Han fortalte det gamle tingsteds historie, så den blev levende for oss.

Selve sletten er en gammel lavaslette og naturen omkring er så skøn. Jordrystelser gennem tiderne har skapt de ejendommelige kløfter. Dybt nede i nogle af kløftene er der klart, blått vand. En af dem kaldes „Druknedammen“, fordi henrettelser i gamle dage foregikk her straks efter dommen på tingstedet. En anden kløft var hyggeligere – pengekløften. Her kaster man en mynt i vandet for at få ønske om at komme tilbake til landet opfyldt. Vi kastede mere end en mynt! Ingen fristes til å fjerne pengene, for kløften er for dyb og vandet for koldt.

Langs hele sletten kan man se merker af de gamle tingboder. På denne slette møtes frie mænd fra hele Island gennem århundrede og her møtes over 30,000 islændinge for å fejre selvstyret i 1944.

Sterkt virker det å stå ved disse gamle sagaminder – også Skálholt og Hlidarendi.

Islands barske natur og den i århundrede anvendte græstørv som byggemateriale har gjort, at alle gamle bygninger og gårde er borte. I Norge og Danmark er vi vant til å ha synlige minder, gamle stenkirker, gårde og i Norge stavkirkerne. Disse finnes ikke på Island.

Men til trods for det er der vel ingen steder, hvor historien er så levende som på Island. Sagaerne lever i alle islendingers hjerte. De står ikke bare på bokhyllerne i hjemmene, men de læses af alle både unge og eldre.

Det var en gledelig oplevelse å merke den store kjerlighet til sagaerne. Vi forstår nu, hvor nødvendig det er, at håndskrifterne kommer tilbake, og vi forstår, hvad det vil betyde for Island.

Som turist må man forbauses over den voldsomme utvikling Island står i i dag. De islandske bønder bor ikke lenger i huse af græstørv. Nej, i løbet af få år er nesten alle islandske gårde forsynet med moderne huse i jernbeton, som klarer sig bedst mot jordrystelser, og landbruget er gjennommekanisert. Vi så ennu i fjeldene store flokke heste, men på markerne gikk traktoren og moderne maskiner.

Nye byer vokser op omkring de varme kilder. Der finnes flotte drivhuse i stort tal, hvor man dyrker alt i gartnerprodukter, og varmen kommer fra kilderne. Mange steder er der svømmebassiner, som takket kilderne kan brukes året rundt.

Reykjavik er fordoblet på få år. Hele byen er ny. Det ser ut som om alle husene er skudt op av jorden på en gang. Alt er i moderne stil, glas- og betnhuse i moderne sterke farver. Der er også store byggverk, universitetet, museet, teatret og vel den mest moderne kirke, vi har set.

Man skønner, at Reykjavik blir smukk om nogle år, når stilladser om husene blir fjernet, og der blir plantet og ryddet op – en storby med store, flotte linjer.

Tingvalla-vatten

Forbausende virker det også, at i en by så langt fra Paris er befolkningen klædt efter de sidste moder, og fornemme „dollar-grin“ kører i gaderne.

En eftermiddag besøgte vi en gammel islandsk kvinde, som kunne fortælle. Hun fortalte så levende helt tilbage fra det gamle Island. Hun sluttede med: „Jeg er både gammel og ny“. Og sådan må det nok føles, når man har oplevet den voldsomme udvikling.

Det nye Island trænger til håndskrifterne – ikke for å begrave dem på et museum, men som et klenodie, der vil leve i de nye slægter.

Vi var så heldige å komme på flere ture inn i landet. Med rutebil kjørte vi fra Reykjavik til Akureyri – 482 km – en tur på 12 timer på smalle veje full av sving. Vi måtte beundre chaufføren, som kjørte så sikkert, Broene over de mange elve var så smale, så vi tenkte mange gange: „Det her går aldri godt“, men med hodet ut gjennom bilruten klarede vor chauffør det fint, selvom der kun var centimeter til begge sider.

Veien gik langs fjorde og op mellem fjeldene. De fleste strekninger var det langt mellom gårdene, avstandene er så store.

Over alt i fjeldene går fårene i små flokke og spredt ut over fjeldsiderne som små hvite og sorte prikker.

Vi ville gerne ha opleved den dag fårene blir samlet hjem. Da rider bønderne fra alle gårde og fra alle bygder den samme dag op i fjeldene. De møtes ved bygdegrensene og driver fårene hjem i fårefoldene. Her søker ejerne sine får ut av den store fåreflok. Det foregår alltid omkring den 14. september, men da skulle vi være på vej hjem, så det nådde vi ikke.

Akureyri er en smukk by med utsikt over fjorden og med fjeld i bakgrunden. Det man først legger merke til er kirken – en ny kirke bygget på en bakketop, smukk i sin enkle stil med de trappede tårne.

Vi hadde kun en dag til å se byen, og takket være Torbjørg fra 1953 fikk vi meget å se. Først kjørte vi en rundtur i byen og så på parkanlægget. Trær er en sjeldenhet på Island, og Akureyri har det største parkanlegg, så det måtte vi se. Den smukke park er et bevis på, at trærne kan gro.

Akureyri er kjent for sine mange andelsvirksomheter, og vi kom rundt å se flere forretninger og fabrikker. Som andelsfolk frydede det oss å se det store antal virksomheter, og hvor godt de gikk. Ja, selv hotel Kea, som vi bodde på om natten, tilhørte andelsbevægelsen.

Den neste dag kom vi på en helt eventyrlig tur til Myvatn, som er berømt for alle sine gamle krater og ejendommelige lavabjerger og lengere inne mellom fjeldene de store svovlkilder, hvor jordens ild når nær overflaten og får det til at boble og koke. Selv i gråvær blev det en uforglemmelig tur.

En anden stor oplevelse var turen mot Hekla i strålende sol. Vi nådde ikke toppen men måtte nøjes med at se den fra der veien sluttede. Stor og majestetisk lå den med sin topp av sne trods varmen i det indre.

Om aftnen overnattede vi på en bondegård. Det var Palle Zophaniasson, som hadde sørget for at vi fikk natlogi. Vi blev hjertelig mottaget. Manden på gården hadde været i Norge og forstod sproget, og selv konen kunne vi veldig godt snakke med, selvom det mest var islandsk. Vi blev trakteret med skyr og fårekjøt. Skyr er en islandsk nationalret – en art tykmælk lavet af syrnet skummet mælk, serveret med fløte.

Der var hyggeligt på gården og vi følte oss hjemme. Konen viste oss sin nationaldragt, som de eldre kvinder ennu bruker. Den er sort, broderet med guld, og der hører en sort hue og et belte af guldfiligran til. Dragten er meget smukk og gir kvinderne en særlig rejsning. Særlig klær den de grå hår.

Vi fikk se alt på gården både ute og inne, og hadde vi hadt mere tid, kunne vi også fått prøve en ridetur på de islandske heste. Det har vi til gode til neste gang.

For oss blev islandsturen en stor oplevelse og serlig møtet med gamle elever. Aldri glemmer vi den aften, vi kom flyvende til Reykjavik. Trods 3 timers forsinkelse stod en stor flok piger og modtog os med blomster. En aften var vi samlet med 26 tidligere elever. Et medlem af foreningen Norden fru Arnheidur Jonsdottir åbnede gæstfrit sit hjem for os. Det blev en aften, vi husker. Vi fikk høre nyt fra dem og de fra oss.

Under hele opholdet i Reykjavik boede vi hos Stolas far, som vi skylder stor takk. Vi var på en herlig tur med sidste års elever, og flere aftner var vi samlet til festlig samvær med en eller flere årgange. Nogle besøgte vi i deres hjem. Det var vi meget glade for, men tiden var så knap, så vi nåede ikke så nær hele rekken rundt. Men vi kommer igjen! Vi siger jer alle en hjertelig takk for uforglemmelig islandstur.

Bergljot Haugård.

Med sangbogen i hånden er man på højskole

Når man nogle år efter, at man har været på højskole, besøger en af sine kammerater, som måske i mellemtiden er blevet gift og har stiftet hjem, så slår det næsten aldrig fejl, at vi på et eller andet tidspunkt skal have højskolesangbogen frem for derved ligesom at mindes med fastere bånd den tid og det sted, hvorfra kammeratskabet stammer. Vi synger først og fremmest de sange, der tager en person med i erindringen, d. v. s. sange, som man gennem lærerne er kommet til at holde af, sange, som man kunne mærke, der for dem havde stor værdi; og dernæst synger vi sange, som vi ganske simpelt har lært i sangtimerne, og som vi synes er dejlige at synge. Men ofte kan man også, når man besøger venner og bekendte i øvrigt – f. eks. et sted, man har tjent – hvor en eller flere af familiemedlemmerne har været i forbindelse med højskolen, blive opfordret til at synge nogle sange sammen med dem efter højskolesangbogen. – Men også efter en travl dag at have gjort et tilfredsstillende stykke arbejde, og man derfor er godt tilpas, kan man undertiden føle trang til at tage sangbogen frem for at blade rundt i den og nynne nogle af sangene.

Hvad giver dette nu udtryk for? Er det sådan, at man gerne i tankerne vil opleve højskoletiden igen og igen, at man således egentlig lever i fortiden? Er det noget sentimentalt, d. v. s. noget, hvormed man lader sig glide bort fra virkeligheden? Eller er det udtryk for, at højskolen har sat noget i gang hos én, og at man derfor på sin vandring gennem livet henter styrke og mod i salmer og sange? – For én, der ikke har oplevet højskolen, vil det måske nok synes mærkeligt at overvære en sådan andagt, især hvis han ikke selv synger. Hvis han synger, så mener han måske at kunne forstå det, fordi han selv føler tilfredsstillelse ved at bruge stemmen i forskellige tonehøjder. Men hvis han skulle udtale sig om betydningen derudover, så ville han sikkert ikke mene, at der kunne være nogen, men nærmere synes, at det må være udtryk for virkelighedsfulgt eller noget sekterisk. Det dummeste man kan gøre er at prøve på at overbevise manden om, hvori værdien egentlig består, for han mangler simpelthen forudsætningen for at kunne forstå det, og den kan man ikke give ham i løbet af hverken en halv eller en hel time; det er noget, der skal opleves. Ved i få eller mange ord at prøve på at overbevise ham, opnår man

kun at få en følelse af have gjort åndelig voldtægt på det, der for én er noget meget værdifuldt.

I det hjem, hvor højskolesangbogen tages frem ved festlige lejligheder, eller hvor den enkelte tager den frem i ledige stunder, er det ikke udtryk for, at man lever i fortiden eller fjerner sig fra virkeligheden, men da er det ganske simpelt udtryk for, at sangbogen er noget værdifuldt i hjemmet og for den enkelte. Det, at det netop er gennem sangen, man føler at give udtryk for det, der bor i ens sjæl, er jo ikke noget, der først er kommet med højskolen, da det er noget menneskene lige fra tidernes morgen har gjort mere eller mindre, eftersom man nu har følt trang til det – har følt at eje noget eller være beriget af noget, som man ikke kan lade være at give udtryk for. Men netop højskolen kan hjælpe det enkelte menneske i dets søgen efter at finde et forhold til virkeligheden, at opleve, hvad det er at være menneske, og til at ane, hvad der er menneskets bestemmelse. Højskolen sætter noget i gang hos én, noget, som man gennem sangen i glæde og taknemmelighed ønsker at give udtryk for og dele med andre.

Højskolesangbogen indeholder noget af det mest værdifulde, der er skrevet på modersmålet. Den indeholder digtning om kristenlivet, om historie, folk og fædreland og om menneskelivet, den indeholder morgen- og aftensange, vandresange og viser, kort sagt: den indeholder alt det, der vedrører mennesket i fortid, nutid og fremtid og det, som har del i evigheden. Digterne er i mange tilfælde inspireret af det, som højskolen bygger på: Mennesket skabt i Guds billede, og derved har mange af salmerne og sangene deres store værdi for os, som gennem dem kan hente næring og mod til at leve livet, og gennem dem kan give udtryk for det, vi føler at eje. Derfor er det, der for en uforstående synes sentimentalt og fjernt, netop for den indviede virkeligt og nært. Og derfor lever man ikke i fortiden eller i fremtiden eller noget andet sted, når man tager sangbogen frem, men man lever her og nu og er med sangbogen mellem hænderne igen på højskole.

En grønlander, som jeg var sammen med på højskole, havde også følt sangen som noget væsentligt for højskolen og for mennesket, idet han, da han var vendt tilbage til Grønland sendte mig følgende digt:

Til sangens pris

*Det er menneskets lykke blandt skabningers tal,
at dets tanker i sangen får mæle.*

*I din ungdom af hjertet du syngende skal
os betro, hvad der bor i din sjæl.*

*Thi din ungdom du fik som en gave fra Gud,
derfor syng så med fryd du din sang.*

*Du engang bliver gammel og grånet dit hår,
og med vemod er fyldt dine tanker.
For din vandring alene blandt fremmede går,
når din slægt sover stille i muld.
Syng da nu i de gladede menneskers kreds,
del med dem sangens rigdom og fryd.*

*Når din livsdag er endt, bliver stille din ånd,
og din grav gemmes tyst under sneen.
Så ej mere i sang knyttes levende bånd,
som forener en ven med en ven.
Å, så syng da med lyst, mens en stemme du har.
Du må synge så meget du kan.*

Denne hilsen fra Juhl-Bagge Kristensen.

På ferietur til Lugano

Nede i Sydschweiz, nær den italienske grænse, ligger byen Lugano. Længe havde jeg ønsket at se denne skønne plet, som man kalder „Sydens perle“, og i min sommerferie i aar fik jeg mit ønske opfyldt.

Med „Nordpilen“ susede jeg afsted med Lugano som maaltid, en onsdag middag sidst i september. Vejret var ikke særlig venligt. Vi husker vel alle, hvor kold og regnfuld september var i aar, men netop med haab om solrige dage rejste jeg sydpaa. Et rejsebureau havde arrangeret turen, der skulde vare 10 dage ialt. Vi var 24 deltagere + rejselederen.

Næste dags morgen naaede vi Stuttgart, fortsatte sydpaa gennem Schwartswalds smukke landskaber for om middagen at passere Schaffhausen – grænsebyen mellem Tyskland og Schweiz.

Vi saa paa det store vandfald, Rheinfall, som Rhinen danner paa dette sted. Et glimt var det vel kun, men nok til at blive betaget af denne storslaaede natur. Saa kom vi til Zürich, og videre kørte vi ned gennem det pragtfulde Schweiz. I fint, klart vejr nød vi udsigten ud over bjergene og dalene, de smaa landsbyer i dalene, typiske schweiziske huse op ad bjergskraaningerne, og højere oppe en kirke og maaske helt oppe paa bjergtoppene den evige sne, og saa – aa, nej, nu var der en tunnel – mørkt; godt, at de elektriske lys i toget brændte hele tiden. Hvor var der mange tunneler.

Turen forbi Vierwaldstättersøen var en oplevelse, saa pragtfuld er naturen der.

Saa naaede vi Sct. Gothard-tunnelen. Den er 15 km lang. Det er 75 aar siden, den blev bygget. Ved den første station lige efter tunnelen saa vi et stort monument, der fortalte om det store og farefulde arbejde, det havde været at bygge den. Men

Strandpromenaden i Lugano

det fortalte ogsaa om de 178 mennesker, der var blevet dræbt under selve arbejdet.

Paa 10 minutter kørte vi derigennem. Vi var nu paa sydsiden af den store alpekæde, og skønt vi stadig var i Schweiz, skiftede landskabet paa faa kilometer efter Sct. Gothard karakter. Det var blevet mere sydlandsk. Ogsaa vegetationen. Her var palmer, banantræer og mange flere vinmarker, end vi havde set i Syd-tyskland.

Kl. 18 var vi i Lugano. Straks efter var vi indkvarteret paa et hotel i bydelen „Paradiso“. Næste dags morgen maatte vi ned for at se paa denne skønne by, der ligger ved søen, der er omkranset af høje bjerge, og nu forstaar jeg, at den med rette kaldes „Sydens perle“.

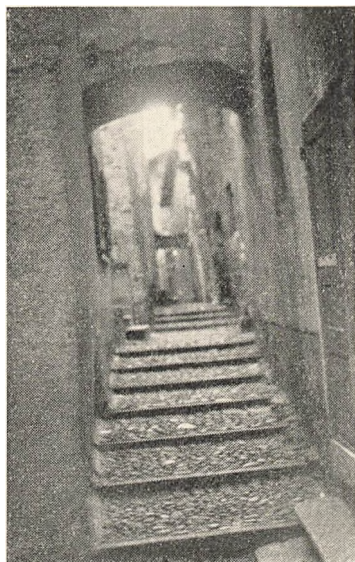
Vi gik ad strandpromenaden, der med tropisk vegetation strækker sig langs søens bred i en længde af 2 km. Vejret var straalende, høj, klar luft og solskin. En spadseretur dér er herlig med udsigt over søen, hvor der altid er mange smaa baade, motorbaade og hjuldampere, der sejler med turisterne, og de morsomme cyklebaade „Pedalo“, udsigten til „Monte Bre“ – en høj bjergknode ved søens modsatte bred. Ind over byen saa vi de mange flotte hoteller. Der er nemlig utrolig mange turister

i Lugano. Byen har 18.000 indbyggere, men i højsæsonen kan der være op til 80.000. Den indre bydel er meget interessant. Under de mange buegange findes butikkerne. Varerne er delvis udstillet i buegangene, og en stor del af handelen foregaar der. Mange af gaderne er meget smalle, de skraaner stærkt og er bygget i trappeform med butikker til begge sider. I en saadan gade mødte vi en gammel italiensk kvinde med en „gerle“ paa ryggen. En „gerle“ er en stor flettet kurv, smal forneden og bred foroven. Noget helt nyt er det for en nordbo at se de mange fortovsrestauranter. Men hyggeligt er det at sætte sig der og nyde en cafe expresso ell. lign. og betragte det myldrende folkeliv omkring sig. En bjergbane fører fra byen op til en af banegaardene. En smuk gammel katolsk kirke laa højt op ad en bjergskraaning. Derfra var der en vidunderlig udsigt over byen og søen.

Vi sejlede en eftermiddag tværs over søen til den lille by Gandria, der er bygget paa en klippeskraaning ud til søen. Her var ingen kørsel mulig. Al trafik foregaar ad trapper, der er hugget ind i klipperne. Vi saa ogsaa der en gammel kirke. Her

Med »gerle« paa ryggen

En gade i Gandria

i Gandria var der mange kunstmalere, som havde udstillet deres billeder paa selve gaden, og her foregik handelen.

Paa en terrasse, der var bygget ud over vandet, nød vi eftermiddagskaffen.

Hvor var den skøn, den lille flække, og hvor svært var det ikke at løsrive sig derfra.

Om aftenen var vi ude paa en restaurant i Lugano for at høre musik. Det var et ejendommeligt lokale, bygget i 3 etager, men uden loft, uden tage. Man sidder som inde i en lukket gaard. Den kaldes for „Patio“ og er af spansk oprindelse. Der var en meget fin akustik. Ind imellem hørte vi pludselig en violins eller en cellos toner fra en loggio oppe i 1. eller 2. sals højde. Det lød smukt, naar de faldt ind i det øvrige orkestres musik.

Næste dag sejlede vi atter ud paa søen, denne gang til byen Morcote, hvis meget gamle katolske kirke og kirkegaard ogsaa ligger paa en klippe. Ad 400 trappetrin – hugget ind i klipperne – spadserede vi op til kirken. Det var en meget ejendommelig kirkegaard. Gravene var hugget ind i klipperne. Paa hver gravsten var der et fotografi af den afdøde. Vi kunde ikke undgaa at lægge mærke til, at de mere velhavende mennesker havde deres familiegravsteder højt oppe. Øverst oppe saa vi et meget flot gravmonument i marmor og bronze. Der var gravstene, paa hvilke vi saa aarstallet 1956. Selve byen Morcote er morsom. En lang buegang er hugget ind i klippen, og derinde ligger butikkerne side om side. Hvad der kunde købes af souvenirs var helt utroligt. Men alt var her, ligesom i Lugano, temmelig dyrt. Paa turen hjem sejlede vi forbi den italienske koloni Campione, hvor der er et berømt spillekasino. Maaske skulde vi have prøvet lykken. Mange skønne villaer var bygget helt ned til søens bred, og det var morsomt at se, hvordan der var lavet garager til baadene, saa de kunde sejle lige ind.

Bjergknuden „San Salvatore“ laa faa minutters gang fra vort hotel. Op ad den meget stejle bjergskraaning førte en bjergbane helt op til toppen. Nedefra saa det ud, som gik den lodret op. Vi tog med den derop. Ogsaa her var der et kapel. Udsigten fra bjergtoppen ud over den ejendommeligt formede sø er meget smuk.

En eftermiddag kørte vi med rutebil til Comosøen. Vi pas-

I buegangenes skygge

serede den italienske grænse i nærheden af Gandria, kørte gennem Porlezza og forbi den lille sø „Lago Piano“. Vejen steg stadig op over bjergene, og pludselig laa Comosøen foran os. Saa kørte vi til byen Menaggio og fortsatte langs søens bred til slottet „Villa Carlotte“. Det er 200 aar gammelt og indeholder mange kostbare kunstværker, blandt andre Thorvaldsens „Alexanderfrise“ og mange skulpturer af den italienske billedhugger Canova. Der var en pragtfuld park til slottet. Vi saa mange træer og buske der, som vi ikke kender herhjemme, f. eks. kamfertræer, eucalyptustræer, laurbærtræer o. m. fl. Der havde været et stort blomsterflor, men der – saavel som andre steder dernede – var det væk. Det var en skuffelse, men vi maa jo huske paa, at det var sidst i september. Fra „Villa Carlotte“ sejlede vi tværs over søen til den lille by Bellagio, der ligger paa et forbjerg ude i søen. Her var et par timers ophold, og her kunde handles – købes for lire – vi var jo paa italiensk grund. Nu gjaldt det at have „lirekassen“ i orden. Naturen omkring Comosøen var pragtfuld. Desværre var det den dag temmelig diset, saa udsigten var ikke klar, men køreturen var ellers storslaaet. – En heldagstur til Lago Maggiore naaede vi ogsaa. Vi kørte med rutebil fra Lugano en tidlig morgen. Paa denne tur saa vi, dybt nede, en stor, bred dal, der var meget frugtbar,

grønne marker i lang udstrækning, gaarde og huse, og der var som andre steder mange kirker. Vi kørte over passet „Monte Ceneri“ og fortsatte til Pallanza og Stresa. I Stresa spiste vi rigtig italiensk frokost bestaaende af spaghetti. – Ja, det var lidt besværligt, men vi skulde da prøve. – Saa sejlede vi ud til de meget smukt beliggende „Borromæiske øer“. Paa øen „Isola Bella“ saa vi slottet og parken, der er bygget i ti terrasser. Her var sydlandsk vegetation. Vi kunde have tilbragt mange timer her, men havde desværre ikke tid. – Vi kørte hjem ad pragtfulde veje med haarnaalesving, snart oppe, snart nede, og kørte gennem byerne Sesto Calunde, Varese og Pante Tresio.

Saa naaede vi vor sidste dag i Lugano. Hvad nu? – Vi havde nemlig fredag, d. v. s. der var ikke arrangeret ture. Men der var selvfølgelig mange muligheder. Vi kunde nyde feriens sidste dag ved at hvile ud paa terrassen, i hotellets park, ja, rigtig hvile i de magelige liggestole. Det var fristende. Men der var ogsaa chancer for ture ud med rutebil eller baad til steder, vi endnu ikke havde været. Jeg valgte at blive i Lugano for en hel dag at nyde denne skønne by, spadsere ture uden for byen, op ad bjergskraaningerne, f. eks. se den botaniske have og den meget lille zoologiske have. Den aften gik vi en sidste tur ad strandpromenaden langs søen. Der var et væld af elektriske lys helt op ad bjergskraaningerne langs bjergbanerne op ad „Monte Bre“ og „San Salvatore“, hvor de sidste lys syntes at slutte helt oppe blandt stjernerne. Vi rejste næste dags morgen og havde da haft seks vidunderlige dage i Lugano. Vejret havde hver dag været straalende dejligt. – Den sidste morgen havde vi en morsom lille oplevelse. Det var blevet regnvejr, hvad der jo ikke var saa mærkeligt. Men nu saa vi Schweiz i paraply. Hvert et barn, dreng eller pige, hvert et ungt menneske, alle havde de paraply. Noget lignende har jeg aldrig set herhjemme. Saa gik turen nordpaa igen. Trætte var vi vel, men det havde været dejligt at se andre lande og anden natur.

En saadan rejse er vidunderlig skøn.

Annette.

Naturligt og unaturligt

Smag og behag er forskellig, siger man, og det passer vel ogsaa. Men hvor mange har mon nogen egentlig smag. Det at have en smag er noget, man skal oplæres til. Man skal ligesom lære at få øjnene op for det kønne og naturlige. Der findes så meget, der »glimrer« her i verden, – men husk saa, »det er ikke guld, alt det der glimrer«. Det være sig et billede, en vase, en lampe, en dug o. s. v.

Naturligt og unaturligt! Tænk f. eks. paa, naar der bliver sagt om et menneske: »Hvor var hun rar og ligetil« – Hvorfor? Fordi man føler det befriende i, at hun er, som hun er, at hun mener, hvad hun siger.

Tænk f. eks. paa, naar man sidder i et eller andet selskab og skal være finere, end man er, at man ligesom føler ubehag i at være saa anstillet. Man føler sig trykket og utilpas og aander lettet op, naar man igen er hjemme.

Prøv at tænke paa, naar du er træt af verden og dens opstyltning, at gaa en tur i naturen, – det er befriende, synes du, – ja, men luk saa øjnene op for, hvorfor det er det. Hør fuglene synge, se blomsterne, græsset, dyrene – det er natur, og du føler hvile. Det glimrer ikke, men det lyser af sol og glæde og tilfredshed. Tag det til dig og lær af det, se det skønne i en grankogle, en kastanie, en blomst og overvej med dig selv, om f. eks. blomsten nu alligevel ikke er langt kønnere end en papirrose eller dem, du sætter paa din dug – med silkegarn.

Menneskenes væsen kan vi som sagt ogsaa bedst li', naar det er naturligt, og du kan godt være bekendt at være, som du bare er, uden du behøver at glemme, der er noget, der hedder dannelse, og at respektere andres meninger, men husk, at du ved først og fremmest at være dig selv, faar din egen mening og smag, enten du saa vil delagtiggøre den med andre eller nyde den for dig selv.

Glædelig jul og godt nyttaar allesammen!

Johanna.

Smøremidler og specifikationer

Anvendelse af et smøremiddel i en motor, eller andet maskineri, har i reglen flere forskellige formaal. Det mest fundamentale er i reglen at nedsætte friktionen i lejerne, derved at man i stedet for den metalliske friktion faar en vædskefriktion, der erfaringsmæssigt er langt mindre. Desuden skal olien i mange tilfælde virke som kølemiddel, idet den cirkulerende smøreolie bortfører en del af den varme, der uundgaeligt udvikles i ethvert leje, og derved bevirker, at temperaturen holdes inden for rimelige grænser.

En anden funktion af olie og fedt er den, at smøremidlet forhindrer, at vand eller snavs trænger ind paa de metalflader, der glider imod hinanden, og saaledes bidrager til, at ødelæggelse af lejer undgaas. Hvis man ved hjælp af et mikroskop undersøger to tilsyneladende glatte lejeflader, vil man opdage, at fladerne i virkeligheden er alt andet end glatte. I tilstrækkelig stærk forstørrelse vil selv de glatteste overflader fremtræde som rene bjerglandskaber, og hvis de paagældende overflader faar lov til at berøre hinanden direkte, vil der derfor ske en hurtig ødelæggelse, idet de højeste punkter rives af og falder ned i fordybningerne. Hvis trykket er tilstrækkelig stort, vil lejefladerne under visse forhold kunne gribe saa fast ind i hinanden, at der sker en egentlig svejsning, saaledes at ødelæggelsen er fuldkommen. I det øjeblik, man starter en motor, vil der imidlertid ofte være tale om en metallisk berøring, idet oliefilmen paa lejefladerne langsomt trykkes bort i den tid, motoren har staaet stille, men det er kun, til bevægelsen er i gang igen, saa vil olien straks strømme til lejet og atter danne en sammenhængende oliefilm.

De fleste, som beskæftiger sig med motorer, har sikkert erfaret, at der skal en større kraft til at starte en motor, end der kræves, for at vedligeholde bevægelsen, naar den først er i gang. Under bevægelsen maa mellemrummet mellem lejeflader-

»De fleste, der beskæftiger sig med motorer, har sikkert erfaret --

ne være saa stort, at der kan opretholdes en oliefilm af tilstrækkelig tykkelse til at bære leje-trykket og til at kunne indeholde afslidte metalpartikler og støv, saaledes at disse urenheder føres bort med olien og kan synke til bunds i oliebeholderen, hvorfra de kan fjernes ved olieudskiftningerne. I automobiler og traktorer f. eks. kommer man ud for smøreproblemer af meget forskellig art. Man har for det første selve motoren, der normalt smøres paa den maade, at en oliepumpe fra en beholder under motoren pumper olien igennem et system af smørekanaler, rundt til alle indvendige lejer, hvorfra olien saa af sig selv løber tilbage til olie-beholderen. Under dette kredsløb passerer olien som regel et oliefilter, som tilbageholder en del af de urenheder, som sammen med olien føres bort fra slidfladerne. Under kørslen stænkes olien op paa cylindervæggene, saaledes at der til stadighed findes en oliefilm mellem stempelringe og cylinder-væg. Ved hjælp af en eller flere olieringe paa stemplerne forhindres, at olien føres op i forbrændingsrummet, som vil føre til et stort olieforbrug og sodafsætning paa stempeltoppen. Gearkasse og differentiale smøres som regel med samme type gearolie, der med mellemrum fyldes i de lukkede systemer. Denne olie skal kunne taale et meget højt tryk, idet tandhjulene i gearkassen kun rører hinanden i en ganske tynd linie, hvilket

bevirker et meget stort fladetryk. I reglen vil man ikke som ved motorolie komme ud for nogen høj temperatur paa gearolien; ved normal belastning ligger gearkassens temperatur kun ca. 30–40° C over omgivelsernes temperatur.

Det var lidt om smøring; vi vil nu i det følgende gennemgaa specifikationen for almindelig motorolie for at se, hvad tallene i en saadan specifikation giver os oplysninger om.

Vægtfylde.

Den angives her i landet som den specifikke vægt, d. v. s. vægten i gram af 1 cm³ af olien, som normalt maales ved 15° C. Vægtfylden for almindelig motorolie ligger omkring 0,90.

Flammepunkt.

Dette defineres som den laveste temperatur, ved hvilken olie-dampene over olien kan antændes af en flamme, og maales paa forskellige maader, i aaben eller lukket kop, efter henholdsvis cleverland-, luchare- eller pinsky-martens-metoden. For en motorolie har flammepunktet nærmest betydning som middel til at identificere og klassificere de forskellige kvaliteter, idet flammepunktet er rigelig højt for disse olier. For brændselsoliens vedkommende er det særlig brandfaren, der tages i betragtning, naar der tales om flammepunkt, idet brændselsolie inddeles i fareklasser, afhængig af flammepunktets beliggenhed. Ved analyse af en brugt motorolie kan man ved hjælp af flammepunktet danne sig et nogenlunde skøn over, hvor meget olien er fortyndet med benzin og brændselsolie.

Viskositet.

Denne specifikation er meget vigtig, idet viskositeten er et maal for den indre friktion i olien. Viskositeten maales her i landet oftest i engler-grader ved 50° C og angiver forholdet mellem udløbstiden for et bestemt maal olie i forhold til udløbstiden for det samme maal vand i englers viskositetsapparat.

Det viser sig i praksis, at en vis indre gnidning, viskositet, er nødvendig, for at der i et leje eller paa en cylindervæg kan opretholdes en ubrydelig olielfilm, medens denne viskositet heller ikke maa være for stor, idet der da foraarsages et unødvendig stort kraftforbrug, som atter bevirker større varmeudvikling.

En smøreolies viskositet er som nævnt maalt ved 50° C. I virkeligheden er det dog viskositeten ved arbejdstemperaturen, der er afgørende for, om en smøreolie er egnet til et bestemt formål.

I en almindelig benzinmotor er smøreoliens temperatur ved normal drift omkring 80° C. Ved denne temperatur maa oliens viskositet ikke gerne være mindre end ca. 1,5° engler, idet for tynd olie vil bevirke større slid end ønskelig.

Tæring.

Det har vist sig, at nogle smøreolier kan have tilbøjelighed til at virke tærende paa kobber/blylejer, som ofte anvendes i automobil- og traktormotorer. Olieselskaberne søger selvfølgelig i saa vid udstrækning, som det er muligt, at undgaa denne tæring, der hurtigt kan ødelægge metallet i et leje.

Efter at en smøreolie har været brugt en tid i en motor, kan denne godt begynde at virke tærende, men dette skyldes de ændringer, som sker med olien under brugen. Den saakaldte kolde tæring fremkommer derved, at en kold motor i for lang tid holdes gaaende paa tomgang, saaledes at temperaturen paa cylindervæggene ikke naar op paa en hensigtsmæssig højde. Derved vil vanddampe, som dannes ved benzinens forbrænding, slaa ned paa de kolde vægge og i forbindelse med andre forbrændingsprodukter bevirke en tæring og slitage paa lejer og cylindervægge, som er langt større, end det er normalt for en velopvarmet motor. Det kan af ovennævnte ses, at det er vigtigt, at en motorolie i startøjeblikket flyder let og hurtigt til alle slidflader, saaledes at man hurtigt kan faa motoren op paa normale omdrejninger og en passende temperatur paa cylindervæggene.

Kaj Søndergaard.

Sådan kan det gå, når man bliver gammel

Sidste aar i oktober skrev jeg nedenstaaende og lagde underst i skrivemappen, mens jeg skrev en anden lille artikel til aarskriftet, lagde den i konvolut og sendte ned til Riis-Vestergaard. Nogen tid efter var jeg igen ved at skrive, og ud fra mappen faldt nedenstaaende! Kære læsere, Kan I tænke jer i mit sted; alle de mange, der paa forskellig maade havde glædet mig paa min 80 aars fødselsdag, men som jeg ikke personligt havde takket, ville nu gaa et helt aar og tænke: „Sikken tølper, han kunne da have sendt en tak gennem aarsskriftet“. Naa, aarsskriftet var i trykken, der var intet at gøre den gang. Nu kommer den saa – et aar for sent.

Kære venner og gamle elever!

Min 80 aars fødselsdag blev mig en rig oplevelse og stor glæde. Tak skylder jeg til mange sider.

Dagen begyndte for mig paa festligste maade. Endnu mens mørket rugede, men dagen gryede, tonede vore dejlige morgensange med fuld kraft op mod vort sovekammer. Nede paa gaardspladsen stod fru og forstander Haugaard, skolens lærerpersonale, de faste folk og vist alle elever. Det var en glædelig overraskelse, som vi altid vil mindes.

Tak skylder jeg til mange sider. Først forstander Haugaard og frue, der stillede en fint pyntet og opvarmet Riddersal og køkken med køkkenpersonale til raadighed. Dernæst tak til de udmærkede musikere, der underholdt os paa en fortrinlig maade. Endelig tak til alle I kære gamle elever, der sendte lykønskning og gaver til mig.

Der var gaver fra elevkredse, hvor jeg ikke fik navne paa de enkelte og derfor ikke har kunnet sende dem takkekort, men de faar saa nøjes med denne hilsen.

Naar man bliver gammel, er det naturligt, at man i høj grad

lever paa minderne, og at blive husket og hilset af gamle venner og elever ved en saadan lejlighed vil høre med til mine bedste minder – derfor tak.

*Mindet lader som ingen ting,
er dog et lønligt kildespring.*

Glædelig jul og godt nytår ønskes alle elevbladets læsere!

Ingeborg, Viggo, Alma og Balle.

Tag paa skole!

Alle unge burde tage paa Skole. At være paa Skole er baade lærerigt og velgørende, en dejlig Tid, som ingen ung burde snyde sig selv for, selv om det synes svært for mange at give Afkald paa den Løn, de kan tjene i den Tid, og de nok mener, de sagtens kan stege de Frikadeller, som de nu har Brug for. Men hvis man har Øjne og Øren aabne, saa faar man Udbytte af et Skoleophold, og der er noget at bygge videre paa, for det er jo Formaålet med at lære noget, da vil man siden hen erkende, at der ikke er gaaet noget tabt, tværtimod, og at man ikke vilde ha' undværet den Tid for Penge.

Minderne – de gode Minder fra den Gang, de er vel ogsaa noget værd, dem glemmer man aldrig.

»Ka' du huske, at vi mødtes paa Balles Trappesten.« Flaget var hejst – aah! – her var saa smukt. Balle gav os Haand, og vi fik Værelset beset. Nu begyndte Tiden, vi havde set hen til med Forventning, og den skuffede ikke, nej, – jeg mindes den med Taknemlighed.

Skolen er et Led i den Kæde af Oplysninger, som vi skylder os selv og vore Hjem at tage Del i og drage Nytte af for derigennem at være bedre rustet til at tage den Opgave op, som det er at være Husmor, og ikke mindst Landhusmor, som skal hjælpe saa meget ude, baade i Stald og Mark. Det er ikke et lille Program, hun skal igennem i Løbet af Dagen og endda varetage Familiens Ve og Vel, baade med Hensyn til den rigtige Kost, der maa være baade alsidig og vitaminrig, og lidt mere end det daglige Tøj. Mennesker er forskellige, men de fleste har vel det tilfælles, at de glædes over et Stykke Arbejde, som de har udført tilfredsstillende for en selv og andre. Bærer det ikke en Del af Lønnen i sig selv, hvad gør det saa, om ikke det bliver maalt op i Penge, hvad en Husmor er værd. Men Kamp skal der til, skal Livet gro, ej blot Kamp for dagligt Brød, men hvis ej der var noget at kæmpe for, hvad var saa vel du og jeg.

Hermed sendes de bedste Hilsner og Tanker til alle – fra Sommeren 1937.

*Ketty Nielsen (1937),
Hedevang, Rakkeby pr. Hæstrup.*

Nyt fra St. Restrup-kredsene

SJÆLLANDS-KREDSSEN. Den saakaldte sjællandskreds – uden egentlig at være stiftet med formandsvalg og deslige – lader nu høre lidt fra sig, idet vi har haft to sammenkomster, siden sidste aarskrift gik i trykken, nemlig den 9. december 1956 i kælderen, Bispebjerg Parkallé, der var omdannet til julestue, hvor vi samledes til fælles kaffebord om eftermiddagen med snak (ikke tale) og sang og spændt ventede paa Svend Haugaard, der havde lovet at komme fra et møde i Vartov, og kun fortalte om byggeriet, som han skitserede liggende paa gulvet med blyant og papir. Festligt, fornøjeligt og interessant.

Efter den medbragte mad var fortæret, fortalte Sv. Haugaard om Ungarn contra den øvrige verden – fængslende, og jeg tør nok sige, vi fik sagen belyst fra en anden side end den sædvanlige. Alle var absolut ikke enige med taleren – vel ogsaa, fordi begivenhederne i Ungarn var saa tæt ind paa netop i de dage.

Alt i alt et godt møde, som vi kunde ønske efterfulgt af flere. Men hvor er det svært at faa samling paa restrupperne fra en hel ø og Danmarks største by.

Da vi den 1. juni 1957 havde arrangeret tur til Krogerup højskole, hvor fru Anna Thomsen, f. Larsen, havde indbudt til møde paa avlsgaarden, hvor hendes mand er forpagter, var vi 22. Er det til at forstaa? Ved kaffebordet fortalte Anna Larsen, nu Thomsen, tidligere lærerinde paa Restrup, stedets historie. Derefter saa vi højskolen, parken, marken, skoven, stalde og lader. Ved aftensbordet fortalte Toudal om byggeriet, der nu nærmede sig sin fuldendelse. Derefter samledes vi i den hyggelige dagligstue til musik og sang, og fru Toudal indledte en diskussion, som blev meget livlig: Unge pigers uddannelse eller ikke?

En dejlig dag – en oplevelse at mødes i saa kønne omgivelser og ligesom fornemme det at være paa højskole igen. Maa jeg hermed ønske til lykke med de nye bygninger, som er dejlige og falder godt til i billedet! Og fortsat god trivsel for skolens gerning – den skole, som ligger saa lunt mellem lindetræer og rummer saa mange minder for os.

God jul og godt nytår!

Bispebjerg Parkallé 80, 31. oktober 1957.

Anna Larsen.

ØSTVENDSYSSEL-KREDSSEN. Vort aarlige efteraarsmøde blev afholdt paa konditoriet i Dronninglund søndag den 10. november. Der

var mødt 23 deltagere. Fhv. forst. Balle holdt foredrag om ansvar, og forst. Haugaard fortalte nyt fra skolen samt viste film fra Ceylon og Island.

Axel Hansen, Rørholt, Dronninglund.

RANDERS-KREDSSEN holdt i aar sit møde den 15. september hos Ejvind Rasmussen, Øster Alling. Balle's, Toudal's og Riis-Vestergaard's havde lovet at komme til mødet, men p. gr. af sygdom blev Toudal i sidste øjeblik forhindret. Der var samlet lige ved 30 deltagere, da Ejvind Rasmussen bød velkommen. Balle talte stærkt og personligt om den misforstaaelse, at man gør mennesker en velgerning ved at tage bekymring og omsorg fra dem. Det er det samme som at tage ansvaret fra dem. Hvis man har mødt kærlighed, og hvis man selv har elsket og derigennem følt sig bundet til livet, kan man ikke slippe for bekymring og omsorg. Det er livets orden, at ansvar og dermed bekymring og omsorg vokser med alderen. Er man fritaget – eller føler man sig p. gr. af velmenende foranstaltninger fritaget – herfor, er det tegn paa, at man er uden for selve livet. Balle hentede ud fra sit livs rige erfaringer eksempler til belysning af sit emne. Riis-Vestergaard havde som sidst violinen med for at tage en sangtime. Og p. gr. af Toudals fravær improviserede han en lille tale om »digtning og hverdag«. Det var en festlig eftermiddag. Man skiltes med løfte om næste aar *den tredie søndag i september* at mødes hos *Theodor Rai Jensen, Banegaardsvej 11, Hobro*, til hvem evt. nye medlemmer kan henvende sig.

AARDESTRUP-KREDSSEN og KJELLERUP-KREDSSEN har begge holdt godt besøgte møder med Toudals og Balles. Formændene er her henholdsvis *Thorvald Melgaard, Aardestrup*, og fru *Gudrun Klostergaard, Borup pr. Grauballe*.

Fra VEJLE-KREDSSEN har jeg ikke modtaget nogen meddelelse til aarsskriftet. Formanden er *Asger Jensen, Højtoft 5, Grejsdalen, Vejle*, til hvem interesserede kan melde sig.

— — —

Fra saa godt som alle kredse lyder vemodige klager over, at man ser saa lidt til de yngre aargange. Selvfølgelig kan de gamle kredse holde den gaaende i mange aar endnu uden blodfornyelse. Selvfølgelig har gamle elever fra Balles og Koldings tid andre fælles minder end elever fra nyere tid. Men St. Restrup-atmosfæren er den samme, og de sange, der synges, er de samme. Vi lærere fra en senere tid befinder os som hjemme i de »gamle«s kreds, og det vil I elever ogsaa gøre. Tag nu og slut op ved møderne, saa vi undgaar den tragedie, at vi paa et eller andet tidspunkt skal til at starte Restrup-kredse forfra. Meld jer til de ovenfor opførte formænd, saa de er fri for at agere sporhunde!

Riis-Vestergaard.

Jubilæumsstævne

En uges jubilæumskursus er det svært at samle tilslutning til. Ud fra denne erfaring prøver vi nu noget nyt, som sikkert vil slaa bedre an. Vi indbyder 10, 15 og 25 aars jubilarer fra saavel vinter- som sommer-skole til at mødes her paa skolen i week-enden 18.-19. januar - ankomst til aftensmad kl. 18 lørdag (evt. gerne før) og afrejse sidst paa eftermiddagen søndag. Lagner og tæpper medbringes. For opholdet betales 6 kroner.

Indbydelsen gælder vinterholdene 1947-48, 1942-43 og 1932-33 samt sommerholdene 1948, 1943 og 1933. Indmeldelse forud er nødvendig.

Vi haaber, at denne nye form vil faa jer til at møde frem i stort tal. Vel mødt!

Bergljot og Svend Haugaard.

Restruprejse 1958

Paa grund af travlhed med byggeri m. v. blev det ikke til noget med »restruprejse« i sommer, men til gengæld planlægger vi en længere rejse i første halvdel af september 1958 til Svejts og Norditalien. Den bliver paa 10-11 dage og vil koste ca. 450 kroner. Den kan nok arrangeres billigere, men fra flere sider er udtrykt ønske om at komme helt til Venezia, Milano og evt. Pisa, og saa gaar det ikke an at love den billigere. I maa altsaa begynde at spare i god tid.

De to sidste aargange vil faa planen tilsendt i maj. Øvrige interesserede kan skrive hertil efter plan.

Sv. H.

Planlagte kursus:

29. nov.-3. dec.: Jyske husmandsforeningers instruktionskursus.

7.-11. januar: Husmandsforeningerne i Aalborg og Hjørring amter: Instruktionskursus.

13.-17. januar: Fjerkrækursus.

Desuden bliver der antageligt et maskinkursus og husdyrbrugskursus.

Der kan søges understøttelse til alle kursus.

Husmandsdagen bliver antageligt fredag den 28. februar.

Det er endvidere meningen, at vi sidst i februar vil indbyde til tre landbougdomsdage.

Sv. H.

Elevmødet 1958

bliver den 12. og 13. juli. I faar som sædvanlig program tilsendt, men reserver dagene i god tid!

R.-V.

Breve og hilsener

Jeg var elev paa St. Restrup 1920-21. Jeg vil sende en lille hilsen til aarsskriftet og mindes de ungdommens dage, da jeg vandrede i skoven og parken om St. Restrup og drømte -. Det blev ikke til andet, end jeg fik mit barndomshjem og sled med lyngen. Nu har jeg opdyrket 30 td. ld., og der er lige saa meget i skov. Skoven er nu snart underplantet med ædelgran, lidt birk og lærketræer, det gror. Der er vel ingen af mit elevhold, som møder paa St. Restrup til elevmøde. Nu er det den næste slægt, der rykker ind. Skolen er ogsaa blevet større og mere moderne. Alt skal gaa med mekanik nu om dage. »Den, der kører med stude, kommer ogsaa med«, gælder vel ikke mere.

»Se frem, men ej tilbage, hvad livet attraar, maaske dog engang under solen du naar«. Man skal vel se lyst paa tingene, selv om det ser sort ud imellem.

Jeg vil slutte med en venlig hilsen, glædelig jul og godt nytaar til venner og kendinge i flok. *Adolf Sørensen, Koldkær ved Hals.*

Gamle elever, venner og bekendte ønskes glædelig jul og godt nytaar. *Marie Andersen, p. t. Silkeborg seminarium.*

Glædelig jul og godt nytaar ønskes alle paa skolen samt sommerpigerne 1957. *Sigrid Bjørn Jørgensen.*

Vi sender alle aarsskriftets læsere ønsket om en glædelig jul og et godt nytaar. *Familien N. P. Sørensen, Lindholmsvej, Nørresundby.*

»Den faste stab« sender alle en julehilsen med ønsket om et godt nytaar.

Tove Møller *Ebba Kolstrup, 1952* *Holger Frandsen, 1950-51*
Karen Hansen, 1957 *Kathrine Berger, 1949*
Kristian Larsen, 1949-50 *Gerard de Stefanis*

Fra »Gartnerhuset« sender vi alle bekendte, venner og gamle elever vort bedste ønske for julen og det nye aar. *Familien J. Jørgensen.*

Kære gamle elever!

I ønskes alle en glædelig jul og et godt nytaar. *Familien Toudal.*

Glædelig jul og godt nytaar ønskes alle. *Annette Buus-Madsen.*

Eleholdet på St. Restrup 1956-57

Andersen, Egon, Hornum st.

- Egon Hunnerup, Torp pr. Karby, Mors.
- Svend Aage Lyng, Klitlund, Aalbæk.

Arildsen, Niels Chr., Vennebjerg pr. Lønstrup.

Bojer, Lass, Risegaard, Vesterhornum.

Christensen, Frode, Astrup pr. Hjørring.

- Holger Haubro, Danstrup pr. Ulstrup.
- Ivar, Buddum pr. Skelund.
- Knud Erik, »Melgaard«, V. Thorup st.
- Lars Jørgen, »Bo«, Sønderlev st., Vendsyssel.
- Ove, Hvam pr. Kjellerup.

Davidson, Tage Georg, Faldborg pr. Rødkjærsbro.

Elgaard, Aksel, Selling, Hadsten.

Elkjær, Henry Frode, Østerbølle pr. Aalestrup.

Glintborg, Mads, Rakkeby pr. Nykøbing M.

Hansen, Henning, Torpet kær pr. Hvorupgaard.

- John, Hune pr. Blokhus.
- Jørgen Frank Bue, Kikkenborg, Kerteminde.
- Marius, Aardestrup mark pr. Skørping.

Høgh, Knud Poulsen, Breum pr. Jebjerg.

Jakobsen, Hans Søgaard, Lundbæk mark pr. Sebbersund.

- Bent, »Bøjen«, Lendum pr. Sindal.

Jensen, Erik Brusgaard, »Ørnehøjgaard«, Monstrup pr. Doense.

- Ernst, Herskind mark, Skovby, Østj.
- Kristian, »Svinget«, Hov, Skovsted, Thisted.
- Niels, Ullerupgaards mark, Kjelstrup, Thisted.
- Willy Osvald, Hørby pr. Hobro.

Jungersen, Bent, Aalebæk pr. Hals.

Jørgensen, Anders Kr. Hedegaard, »Skovly«, Sevel, Vinderup.

Kaldahl, Egon, Dollerup pr. Ullits.

Kirkegaard, Egon Christensen, Madum pr. Ulfborg.

Kjeldsen, Arne, Vittrupvej 7, Løkken.

Kjær, Anna Nielsen, Tømmerby pr. Frøstrup.

Knudsen, Kjeld, Ø. Brønderslev pr. Brønderslev.

Kristiansen, Kjeld, Snæbum pr. Hobro.

Kristensen, Kristian Stagstrup, Karby, Mors.

- Kurt, »Nymark«, Lyngsaa.
- Svend, Bjerregaard, Bindslev.
- Søren Chr., Ullits st.

Kristoffersen, Peter, Løvel pr. Viborg.

Larsen, Anders P., Vejby pr. Brodal.

- Erik Henry, Vennebjerg pr. Sønderlev.
- Erling Louis, Langthjem, Jerslev J.
- Jørgen Kl., Frøstrup.
- Kristian, Vesterhornum.
- Peter Langeland, Skovbo, Hobro.
- Poul Ejnar, Vesterhornum.
- Tage, Vittrup st.
- Thomas, »Holmggaard«, Rakkeby, Hæstrup.

Madsen, Finn Torben, Tastum, Stoholm.

- Niels, Alsted, Nykøbing M.

Magnussen, Poul Kronborg, Bratbjerg, Brovst.

Majgaard, Frede, Skallerup pr. Solbjerg, Mors.

Nielsen, Børge, Dollerup mark pr. Blenstrup.

- Børge, Lyngby-torp pr. Vittrup.

- Henning Kjærsgaard, True pr. Døstrup H.
- Jens Toft, Vejby pr. Vraa.
- Jørgen Peter, c/o Thorvald Sørensen, Vrensted.
- Kaj, Vennebjerg pr. Sønderlev.

Overgaard, Peder Chr., Malle pr. Thisted.
 Pape, Hans Chr., Hæsum pr. Støvring.
 Pedersen, Aksel, Sverrig, Thorum pr. Roslev.

- Anders Stentoft, Nors.
- Jens Chr. Stentoft, Nors.
- Jens Peder, Døstrup pr. Hobro.
- Arnold M., Østerkær, Gjørl, Aabybro.

Rasmussen, Knud S., Gammelstrup, Tønning st.
 Reincke, Julius, Nørbæk pr. Faarup.
 Schnedler, Louis, Thyregod.
 Steffensen, Svend, Vittrup pr. Vittrup st.
 Søbberg, Bendt, Høgild pr. Karup.
 Thrane, Jørgen, Lyngby mølle pr. Vittrup.
 Toft, Hans Peter, Grønskær, Gram, Sønderj.
 Vestbo, Johannes Lund, Brosbøl, Tarm.
 Østergaard, Knud, Rørbæk.

Elevholdet på St. Restrup sommeren 1957

Andersen, Lis, »Skravad mølle« pr. Møldrup.
 Bach, Edith Pedersen, Feldingbjerg pr. Stoholm J.

- Inger Pedersen, Feldingbjerg pr. Stoholm J.

Christensen, Elin, Skovmarken, Tylstrup.
 Hansen, Karen, »Bredkærgaard«, Suldrup.
 Istrup, Jytte Houlberg, Birkedalsallé 19, Esbjerg.
 Jensen, Erna, Ulstrup, Vittrup.

- Erna Jytte, Korsgade 13³, København N.
- Jenny, Fjeldsø, Aalestrup.
- Krista, Bolskovgaard, Arden.
- Ruth, Ø. Assels, Mors.
- Ulla Møller, Sdr. Lem pr. Brodal.
- Martha Møller, Sdr. Lem pr. Brodal.

Jeppesen, Ragnhild, Sdr. Lem pr. Brodal.
 Jørgensen, Sigrid Bjørn, Gestelev pr. Ringe.
 Kjeldsen, Inga, Stenvad, Vraa.
 Knudsen, Karen Lis, Højstrup gl. skole, Thorshøj.
 Larsen, Elise, Øster Hedegaard, Langholt st.
 Laustsen, Karen, Skalmstrup.
 Lyng, Sonja Toft, Vesløs.
 Madsen, Edith, Sdr. Onsild pr. Onsild st.
 Markussen, Annelise, Sødal mark, Rødding, Viborg.
 Mortensen, Anna Kirstine, Hald, Højslev.
 Møller, Esther, Roum pr. Møldrup.
 Gravesen, Bodil Merete, Hanstedgade, Hirtshals.
 Nielsen, Inger Fristrup, Jaungyde pr. Ry.

- Ingrid, Sørup pr. Støvring.
- Marie, Ørslevkloster mark pr. Højslev.
- Tove, Volsted pr. Ellidshøj.
- Oda, »Elvang«, Harken pr. Vraa.

Nørnberg, Inga, St. Astrup pr. Sebbersund.
 Pedersen, Marie, Vormarksvej, Øxendrup, Fyn.
 .. Ruth, Grove pr. Brøndum.

Rasmussen, Sigrid, Fiskbæk pr. Løgstrup.
 Schönberg, Kirsten, Frederiksgaards Allé 16 B¹, København F.
 Skriver, Ellen, Farstrup, Sebbesund.
 Staun, Ida, St. Aistrup pr. Sebbesund.
 Sørensen, Ellen, Vammen, Viborg.
 - Elna, »Vesterlund«, Ø. Assels, Mors.
 Thomsen, Marna, Bratten, Jerup.
 Toft, Marie, Thorup, Erslev, Mors.
 Wilhelmsen, Marjun, Vardagøta, Thorshavn, Færøerne.
 Øster, Asta, Vinkel mark, Højslev.
 Sigurjonsdottir, Gunlaug, Skogaskola, Rangavallasysla, Island.
 Thordadottir, Ragna K., Bolungarvik, Isafjordasysla, Island.
 Johannesdottir, Sigridur, Stykkisholmur, Snæfellsness, Island.
 Steinbjørnsdottir, Alfhildur, Laufasveg 18 A, Reykjavik, Island.
 Malmari, Maya Liisa, Finland.
 Ninkangas, Raili, Finland.

Elevforeningens regnskab 1956-57

INDTÆGTER:

Kontingenter	9.168,00
Renter	9,21
Anonym gave	40,00
Uddelerne Jensen og Nielsen	200,00
Overskud fra bal	37,50
	<hr/>
Ialt	9.454,71
Overført fra forrige år	1.316,57
	<hr/>
Balance	10.771,28

UDGIFTER:

Aarskriftet:		
Trykning	5.200,50	
Udsendelse	2.048,50	
	<hr/>	7.249,00
Elevmødet:		
Højtaler	112,00	
Skuespil	64,60	
Indbydelser	363,57	
	<hr/>	540,17
Landselevforeningen		450,00
Understøttelser		430,00
Administration:		
Sekretærløn	60,00	
Kontorhold	50,00	
Rejsegodtgørelse	28,00	
Kartotekkasser	36,10	
Forskelligt	27,47	
	<hr/>	201,57
	<hr/>	
Ialt	8.870,74	
At overføre til næste aar		1.900,54
	<hr/>	
Balance		10.771,28

Indholdsfortegnelse

Det dejligste flag, digt af Piet Hein	3
Statskonsulent Roar Skovmand: Frihed - Lighed - Udsyn	4
Riis-Vestergaard: Forældet aldrig	7
Sv. Haugaard: Fællesmarkedsplaner m. v.	18
Balle: Kærehave husmandsskoles saga	24
Kolding: Gammelt og nyt	34
Valborg Sørensen: Udnytter vi vore hjælpekllder?	36
Marie Andersen: Hvad et strygejern kan blive aarsag til	41
P. K. Pedersen: Skal - skal ikke?	43
Bergljot og Sv. Haugaard: Spredt nyt fra aaret, der gik	47
O. Kjems Toudal: Mikronæringsstoffers betydning	60
Riis-V.: Elevmødet	64
Bergljot Haugaard: Island	75
Juhl-Bagge Kristensen: Med sangbogen i haanden	82
Annette: Paa ferietur til Lugano	85
Johanna: Naturligt og unaturligt	91
Kaj Søndergaard: Smøremidler og specifikationer	92
Balle: Saadan kan det gaa	96
Ketty Nielsen: Tag paa skole	97
Nyt fra Restrup-kredsene	98
Meddelelser om kursus, elevmøde, jubilæumsstævne m. v.	100
Breve og hilsener	101
Elevholdene 1956-57 og 1957	102
Regnskab	104

